

לבריות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

וצאצאיהם

חגית בת מרים ושמואל. פתחיה בן חנה ויאיר

וילדיהם: דרור, הלל, אשר, ישי, רות.

עודד בן מרים ושמואל. מעין רבקה בת אורלי ואפרים

וילדיהם: ידידיה, רננה, שירה, אמונה, צורי.

תמר בת מרים ושמואל. רועי בן שרה ומשה.

ובתם: אמונה מרתה

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

פרק ראשון שלושים ושש

דף ב'

עריות מדרבנן שאין בהן כרת

(א) אשת אח אמו (=זודתו), (ב) ואם אם חמותו (=סבתא רבתא של אשתו), שניות הן מדברי סופרים, והבא עליהן אינו בכרת.

דברים שהזכיר התנא את מניינם אף על

פי שהם מפורטים וכל הרוצה יכול למנותם

א. שלושים ושש כריתות.

אף על פי שכל שלושים ושש עבירות שעונשם כרת מפורטות במשנה, הזכיר התנא את מניינם בפירוש, ושנה, שלושים ושש כריתות בתורה, כי רצה ללמד, שמי שעובר על כולן בהעלם אחת, [כלומר שנשתכחו ממנו כל המצוות הללו], הרי זה חייב על כל אחת ואחת, ואינו נפטר בחטאת אחת על הכל.

ב. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת.

אף על פי שכל אבות מלאכות מפורטות במשנה במסכת שבת, הזכיר שם התנא את מניינם בפירוש, ושנה, אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, כי רצה ללמד, שמי שעובר על כולן בהעלם אחת, [כלומר שנשתכחו ממנו כל המלאכות הללו], הרי זה חייב על כל אחת ואחת, ואינו נפטר בחטאת אחת על הכל.

ג. ארבעה מחוסרי כפרה.

מחוסרי כפרה, הם אלו המביאים חטאת שלא על חטא, אלא כדי להיטהר לאכול בקדשים, ואף על פי שפירט התנא אותם להלן בתחילת פרק שני, הזכיר את מניינם בפירוש, ושנה, ארבעה מחוסרי כפרה, כי רצה ללמד, שלדעתו אלו הם מחוסרי כפרה, ואין בלתם, שלא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר, שיש מחוסר כפרה נוסף, הוא גר שנתגייר, [שלדעתו הגר אסור באכילת קדשים עד שיזרק עליו דם הקרבן, כפי שיתבאר בעזה"י בפרק שני].

ד. ארבעה מביאים על הזדון כשגגה.

יש חטאים שמביאים עליהם קרבן, בין כשנעשו בשוגג, ובין כשנעשו במזיד, ואף על פי שפירט התנא אותם להלן בפרק שני, הזכיר את מניינם בפירוש, ושנה, וארבעה מביאין על הזדון כשוגג, כי רצה ללמד, שלדעתו על כל אותם ארבעה מביאים קרבן בין בשוגג ובין במזיד, שלא כדעת רבי שמעון, האומר, שעל זדון שבועת הפיקדון אין כפרה.

ה. חמישה מביאים קרבן אחד על עבירות הרבה.

יש חטאים, שפעמים מביאים עליהם קרבן אחד, אף כשהחוטא עבר עליהם פעמים הרבה.

ואף על פי שפירט התנא אותם להלן בפרק שני, הזכיר את מניינם בפירוש, ושנה, חמישה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה, כי רצה ללמד, שלדעתו על כל אותם חמישה יתכן שיביא קרבן אחד עבור כמה חיובים, ובכלל החמישה הללו נזיר שנטמא פעמים הרבה.

וזה כדעת רבי יוסי ברבי יהודה, האומר, שנזיר שנטמא, ונטהר, מתחיל למנות נזירות טהרה מיום שביעי לטהרתו, אף על פי שעוד לא הביא את קרבנות טומאה שלו אלא למחר ביום השמיני, ולפיכך, כשנטמא שוב ביום השביעי, נחשב הוא כמי שנטמא טומאה שניה, אחר שכבר חזר למנות נזירות טהרה, ואם כן, כשיביא לבסוף קרבנות נזיר טמא, הם נחשבים כעולים לו לכל הפעמים שנטמא.

אבל לדעת רבי, נזיר שנטמא, אינו חוזר למנות נזירות טהרה אלא אחר שיביא קרבנות נזירות טומאה, ואם כן, לעולם לא יביא קרבן אחד על כמה טומאות, כי כל זמן שלא הביא קרבן על מה שנטמא, לא יצא מטומאה ראשונה שלו, למנות נזירות טהרה, [ואפילו כבר מנה שבעה ימים לטהרתו, ויצא מידי טומאת מת שלו, מכל

מקום נזירות טהרה עדיין אינו מונה, וכשנטמא שנית ביום השביעי, מעולם לא החל למנות שוב נזירות טהרה], ואם כן, כשמביא לבסוף קרבנות נזיר טמא, לא הביאם אלא על טומאה אחת.

ו. חמישה מביאים קרבן עולה ויורד.

יש חטאים שמביאים עליהם קרבן עולה ויורד, [כלומר שעשיר מביא קרבן גדול, ועני מביא קרבן קטן].

ואף על פי שפירט אותם התנא בפרק שני [בדף י" ע"ב], הזכיר מניינם בפירוש, ושנה [בדף ט' ע"א] וחמישה מביאין קרבן עולה ויורד.

והסיבה לכך היא כי שנינו במסכת הוריות שכל אותם דברים, אמורים **ביחיד שחטא, ולא בבי"ד**, שאם שגגו בי"ד בהוראתם, באחד מהדברים הללו, ועשו ציבור על פיהם, אינם מביאים קרבן העלם דבר של ציבור על כך **וכמו כן** שנינו שם, שגם **נשיא** אינו מביא קרבן נשיא על הדברים הללו, ובא התנא ללמד, שכל הדברים הללו שווים, ובכולם אין הנשיא מביא קרבן נשיא, וזה שלא כדעת רבי אליעזר, האומר, שנשיא שחטא בטומאת מקדש וקדשיו, מביא שעיר נשיא.

ז. אבות נזיקין.

אף על פי שהתנא בתחילת מסכת בבא קמא, מפרט **ארבעה** אבות נזיקין, [שור בור מבעה והבער], הוא מזכיר מניינם בפירוש, ושונה, ארבע אבות נזיקין, ללמד, שאלו הם האבות [שהם ממונו], ויש בהם תשלומי ממון בלא קנס, ואין בלתם, [להוציא אבות נוספים שאינם כן].

ואף על פי שפירט רבי אושעיא עוד תשעה אבות נזיקין, הוא מזכיר מניינם בפירוש, ושונה **שלושה עשר** אבות נזיקין, ללמד, שאלו הנוספים על הנ"ל, הם אבות שהם נזקי אדם, שיש בהם תשלומי ממון בלא קנס, ואין בלתם, [להוציא אבות נוספים שאינם כן].

ואף על פי שפירט רבי חייה עוד אחד עשר אבות נזיקין, הוא מזכיר מניינם בפירוש ושונה **עשרים וארבעה** אבות נזיקין, ללמד שאלו הנוספים על הנ"ל הם האבות שבמעשה ובחולין, ואין בלתם, [להוציא מוסר =מלשין], שהוא אב נזקין בדיבור, **ולהוציא מפגל** [=כהן שפיגל בקרבנו של ישראל לאוכלו חוץ לזמנו], שהוא אב נזקין [בקדשים].

על אלו קדשים טמא ענוש כרת באכילתו

בעניין טמא שאכל קדשים נאמר, "אמר אלהים לדתיכם כל איש אשר יקרב מקל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אָנִי ה'", וכל הקדשים היו בכלל הזה.

וכשיצאו שלמים לחייבם כרת על דבר זה בפני עצמם, שנאמר, "והנפש אשר תאכל בשר מגזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה", לא על עצמם בלבד יצאו ללמד, אלא על כל קדשים יצאו ללמד, שאין חיוב כרת לטמא האוכל קדשים, אלא כשאוכל קדשים כשלמים, שהם **קדשי מזבח**, אבל טמא שאכל קדשי בדק הבית, אינו ענוש כרת

מניין שהעובר בהעלם אחת על כמה איסורים

שיש בהם כרת חייב חטאת על כל אחד ואחד

לעיל נתבאר, שהעובר בשוגג, אף בהעלם אחת, על כל האיסורים שיש בהם כרת, חייב חטאת על כל אחת ואחת, ואף שיש הרבה מהם שלא נאמר בהם כרת בפני עצמו, כגון חלק מהעריות, שנאמר בכולן כרת אחד, "כי כל אשר יעשה מפל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העשית מקרב עַמִּים", מכל מקום, אם שגג בכמה מהם, אף בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחד ואחד. ולהלן יתבאר בעזה"י מניין הדבר למד.

א. מכרת האמור באחותו.

לדברי רבי יוחנן, דין זה, שהבא על אחותו חייב חטאת בפני עצמו, אף כשיחד עם זה בא בהעלם אחת על ערוות נוספות, למד מכך, שנאמר **בעניין זה כרת בפני עצמו**, "ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערוותה והיא תראה את ערוותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עַמִּים ערוות אחותו גלה עונו ושאי".

ומתוך כך שהבא על אחותו חייב חטאת בפני עצמה, יש ללמוד, שגם על ביאת שאר עריות חייב חטאת בפני עצמה.

- **מתחילה אמרו**, שיש ללמוד זאת משום **שדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, על כל הכלל כולו יצא ללמד**, כלומר, אחותו היתה בכלל כל העריות שיש בהן כרת, ויצאה מן הכלל, להתחייב בה חטאת בפני עצמה, ובכך יצאה ללמד על כל הכלל, שכל ערווה יש בה חטאת בפני עצמה.

אולם דחו זאת, כי אם כן, אין ללמוד זאת אלא בעריות הדומות לאחותו, כגון עריות שאין להן היתר, אבל עריות שיש להן היתר, כגון אשת איש, [המותרת בגט או במיתת הבעל], ואחות אשה [המותרת במיתת האשה], ואשת אח [המותרת כשמת בלא בנים], לא יתחייב על כל אחת מהן בפני עצמה.

- **ולבסוף אמרו**, שיש ללמוד חיוב לכל העריות בפני עצמן מחיוב אחותו, **בהיקש שהוקשו כל העריות זו לזו**, שנאמר, "כי כל אשר יעשה מפל

התועבות האלה", ומאחר שהוקשו כולן זו לזו, ובכלל זה הוקשו לאחותו, יש ללמוד, שכשם שהבא על אחותו חייב חטאת על ביאה זו בפני עצמה, כך חייב חטאת על ביאת כל אחת משאר עריות בפני עצמן.

< וכל זה לדברי רבי יוחנן, אולם לדברי רבי יצחק, כשאמר הכתוב כרת באחותו, לא בא ללמד על כך שהבא על אחותו חייב חטאת בפני עצמה, אלא ללמד שיש בה חיוב כרת בלבד, ולא חיוב מלקות, ואם כן, מאחר שלפי דבריו, לא למדנו שיש בה חיוב בפני עצמה, ממילא אין ללמוד ממנה גם לשאר עריות, שיש בכל אחת חיוב בפני עצמה. ולהלן יתבאר מניין למד רבי יצחק, שהבא על כמה עריות בהעלם אחת חייב חטאת על כל אחת ואחת. ומסקנת הגמרא שבאמת הכל מודים שהדבר למד מהכתובים הבאים.

ב. מהכתוב האמור נידה.

בעניין איסור נידה נאמר, "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדְתָּ טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻוֹתֶיהָ" ומתוך שהיה יכול לכתוב "ולנדח לא תקרב לגלות עריות" וכתב "וְאֵל אִשָּׁה ...", למדנו, שיש חיוב בכל אשה ואשה, ומכאן שהבא על כמה עריות בהעלם אחת, חייב על כל אחת ואחת.

< ומהכתוב הזה עדיין לא למדנו, אלא לעניין איסורי עריות, ולא לשאר איסורים שיש בהם כרת אחד, [אף שניתן ללמוד זאת בבניין אב מעריות], אולם מלימוד הבא, יש ללמוד זאת בכל חיובי כריתות, שאם עשה כולם בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחת ואחת, אף אם לא נאמר בכמה מהן אלא כרת אחת.

ג. כל מקום שאתה מוצא כמה לאווים אף על פי שאין בהם אלא כרת אחד חלוקים הם לחטאות.

לדעת רבי אלעזר אמר רבי הושעיא, כלל הוא, שכל מקום שנאמרו כמה לאווים, אף על פי שלא נאמר בכלם אלא כרת אחת, [כגון חלק מהעריות, שנאמר בכל אחת לאו בפני עצמו, ונאמר כרת אחד לכולן, וכגון סך ומפטם, שנאמר בהם לאו לכל אחד, וכרת אחת], הרי אלו חלוקים לחטאות, ואם עבר על כולם בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחד ואחד.

למה נאמר כרת באחותו

אף שנאמר כרת בכל העריות, "כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקְרַב עִמָּם", ובכלל זה אחותו, נאמר גם כרת נוסף באחותו בפני עצמה, "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרֻוֹתֶיהָ וְהָיָה תְרָאָה אֶת עֲרֻוֹתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּנֵי עַמֶּם עֲרֹוֹת אָחִיתוֹ גְּלָה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא". ולהלן יתבאר בעזה"י למה נאמר באחותו כרת נוסף.

< דעת חכמים [רבי יוחנן].

הסיבה שנאמר כרת נוסף באחותו, היא, ללמד על אחותו, שהיא בת אביו ובת אמו, שכן תחילה נאמר "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ", והיה מקום לומר שאין הכתוב מדבר אלא באחותו בת אביו או בת אמו, ולא במי שהיא אחותו גם מאביו וגם מאמו, ולכך נאמר בסוף הכתוב, "עֲרֹוֹת אָחִיתוֹ גְּלָה", ללמד על אחות נוספת שהיא בכלל העונש, והיא בת אביו ובת אמו.

ומכאן למדנו, שאין עונשים מן הדין, כלומר אם מצאנו עונש בדבר קל, אין ללמוד ממנו בקל וחומר, שגם דבר חמור ממנו בכלל העונש, כגון בזה, אף שלמדנו שהבא על אחותו למחצה [מאב לבד או מאם לבד], ענוש כרת, אין ללמוד מכאן בקל וחומר, שכל שכן שזה הבא על אחותו מאב ואם, יענש כרת, ורק אחר שכתבה תורה בפירוש, "עֲרֹוֹת אָחִיתוֹ גְּלָה", למדנו שגם עליה ענוש כרת.

ומסקנת הגמרא, שלא נאמר כל הכתוב הזה, "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרֻוֹתֶיהָ וְהָיָה תְרָאָה אֶת עֲרֻוֹתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּנֵי עַמֶּם עֲרֹוֹת אָחִיתוֹ גְּלָה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא" אלא ללמוד מסופו, מהמילים "עֲרֹוֹת אָחִיתוֹ גְּלָה", את הדין הנ"ל, שהבא על אחותו מאביו ואמו ענוש כרת, ואין עונשים מן הדין.

אולם מתחילה רצו לומר, שגם תחילת הכתוב באה ללמד דין נוסף, אלא שדחו זאת.

- **תחילה אמרו, שתחילת הכתוב בעניין כרת האמור באחותו באה ללמד על כך, שהבא על אחותו ענוש חטאת בפני עצמו, ומכאן שיש חטאת לכל ערוה בפני עצמה, והבא על כמה עריות, אף בהעלם אחת, מביא חטאת לכל אחת ואחת, [כפי שנתבאר לעיל באות א'].**

אולם דחו זאת, כי חילוק חטאות לכל ערוה בפני עצמה, ניתן ללמוד מהכתוב, "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדְתָּ טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻוֹתֶיהָ", הבא ללמד שמביא חטאת לכל אשה ואשה, [כפי שנתבאר לעיל באות ב'].

- **ולפיכך רצו לומר, שתחילת הכתוב בעניין כרת האמור באחותו, באה ללמד, שהבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, אף על פי שכולם ערוות של אחווה, לוקה על כל אחת ואחת.**

אולם דחו גם זאת, כי מאחר שבא על שלושה גופים נפרדים וכל אחד שם אחר, ניתן ללמוד גם זאת מהכתוב, "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדְתָּ טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻוֹתֶיהָ", הבא ללמד שחייב על כל אשה ואשה, [כפי שנתבאר לעיל באות ב'].

- **ולפיכך רצו לומר, שתחילת הכתוב בעניין כרת האמור באחותו, באה ללמד, שהבא על גוף אחד, שהוא גם אחותו, וגם אחות אביו, וגם אחות אמו, לוקה על כל אחת ואחת. [וזה יתכן**

ברשע בן רשע, כגון שאחד בא על אמו, והוליד ממנה שתי בנות, וחזר ובא על אחת מהן, והוליד ממנה בן, ובא הבן על אחותה, שהיא אחותו [מהאב] ואחות אביו [מהאם] ואחות אמו [מאב ואם]].

אולם דחו גם זאת, כי מאחר שלכל אחת מהאיסורים נאמר בתורה לא תעשה בפני עצמו, דין פשוט הוא שחייב על כל אחת ואחת, [כדעת רבי אלעזר אמר רבי הושעיא, כמבואר לעיל באות ג'].

< **דעת רבי יצחק.**

הסיבה שנאמר כרת נוסף באחותו, היא, ללמד על כך, שהבא על אחותו אינו ענוש אלא כרת, אבל מלקות אין בדבר, ומכאן יש ללמוד גם לשאר עריות שיש בהן כרת בלא מיתת ביי"ד, שאין לוקים עליהם, אלא ענושים כרת בלבד. [אבל חכמים חולקים על כך, ואומרים, שחייבי כריתות לוקים, ובכך נפטרים מידי חיוב כרת שלהם].

וזה מה שיש ללמוד מעיקר הכתוב האמור בעניין כרת באחותו, אולם מסוף הכתוב "עֲרוֹת אַחֲתוֹ גְלָהּ" יש ללמוד דבר נוסף.

- וזה היה פשוט מתחילה, שאין לומר שבא הכתוב הנוסף ללמד על כך שהבא על כמה עריות, חייב על כל אחת ואחת, כי לדעת רבי יצחק דין זה למד מהכתוב, "וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדְתָּ טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלוֹת עֲרוֹתֶיהָ", [כמבואר לעיל באות ב'].

- אולם מתחילה רצו לומר, שהכתוב הנוסף בא ללמד שהבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו חייב על כל אחת ואחת.

ולפי זה, דין זה שהבא על אחותו מאב ואם חייב כרת, למד בקל וחומר, מכך שחייבה תורה את הבא על אחותו למחצה, ואם כן לדעת רבי יצחק עונשים מן הדין. א"נ מודה רבי יצחק שאין עונשין מדין קל וחומר, ודין זה שהבא על אחותו מאב ואם ענוש כרת, למד בבניין אב, מכך שמצינו לעניין האיסור, שאסר הכתוב אחותו מאביו ואמו, כמו שאסר אחותו למחצה, ואם כן, הוא הדין לעניין העונש, ענש הכתוב בא על אחותו מאביו ואמו, כמו שענש בא על אחותו למחצה.

אולם דחו זאת, ואמרו, שדין זה, שהבא על אחותו, שהיא אחות אביו, ואחות אמו, חייב על כל אחת ואחת, יש ללמוד מכך שיש בכל אחת לאו בפני עצמו, [כדעת רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, כמבואר לעיל באות ג'], ואם כן אין צריך ללמוד מהכתוב "עֲרוֹת אַחֲתוֹ גְלָהּ".

ולפי זה, יתכן שלמסקנה, מודה רבי יצחק לחכמים, שהכתוב, "עֲרוֹת אַחֲתוֹ גְלָהּ", בא ללמד כרת על אחותו מאב ואם, ומכאן שגם לדעתו אין עונשים מן הדין.

דף ג'

נזכרו בסוגיתנו מחלוקות רבי עקיבא ורבי ישמעאל, בעניין מספר החיובים בזכור ובהמה, ולהשלמת העניין, העתקתי את סכום המחלוקת הזו, והנפקא בין הדעות, מה"בקיצור" למסכת סנהדרין דף נ"ד

האזהרות האמורות בעניין שוכב ונשכב בזכור ובהמה

הביא זכור עליו	הביא בהמה עליו	הביא זכור עליו	הביא בהמה עליו
דעת רבי עקיבא	דעת רבי ישמעאל לדברי רבי אבהו	דעת רבי ישמעאל לדברי אביי	דעת רבי עקיבא
ואת זכר לא תשכב	ואת זכר לא תשכב	ואת זכר לא תשכב	ואת זכר לא תשכב
ובקל בהמה לא תתן שכבתך	ובקל בהמה לא תתן שכבתך	ובקל בהמה לא תתן שכבתך	ובקל בהמה לא תתן שכבתך
ולא יהיה קדש	ולא יהיה קדש	ולא יהיה קדש	ולא יהיה קדש

ונפקא מינה בין הדעות השונות

הביא זכור ובהמה עליו	הביא בהמה עליו	הביא זכור עליו	הביא בהמה עליו
דעת רבי עקיבא	דעת רבי ישמעאל לדברי רבי אבהו	דעת רבי ישמעאל לדברי אביי	דעת רבי עקיבא
(א) ואת זכר לא תשכב	(א) ואת זכר לא תשכב	(א) ואת זכר לא תשכב	(א) ואת זכר לא תשכב
(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך	(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך	(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך	(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך
(א) ואת זכר לא תשכב	(א) ואת זכר לא תשכב	(א) ואת זכר לא תשכב	(א) ואת זכר לא תשכב
(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך	(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך	(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך	(ב) ובקל בהמה לא תתן שכבתך
(ג) ולא יהיה קדש	(ג) ולא יהיה קדש	(ג) ולא יהיה קדש	(ג) ולא יהיה קדש

מספר החטאות מחמת איסורים**שונים שניתן להתחייב בהעלם אחת**

לעיל בדף ב' נתבאר, שהסיבה שהזכיר התנא את מניין הכריתות, אף על פי שמפרט אותם, כי רצה ללמד, שמי שעובר על כולם בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחד ואחד.

אמנם לדברי הכל, לא יתכן שאדם אחד יעבור על כל האיסורים המפורטים במשנתנו, להתחייב חטאת על כל אחד ואחד, כי יש מהם דברים שאינם נוהגים אלא באנשים, [הבא על הזכור ועל הבהמה], ויש מהם שאין נוהג אלא בנשים, [האשה המביאה את הבהמה עליה], ואם כן מתוך שלושים וארבע איסורים המנויים במשנה שיש בהם חיוב חטאת, יוכל האיש להתחייב שלושים ושלוש חטאות בהעלם אחת, והאשה תוכל להתחייב שלושים ושתיים חטאות בהעלם אחת.

אלא שלדעת רבי ישמעאל, האיש יוכל להתחייב גם שלושים וארבע חטאות בהעלם אחת, וזאת אם בנוסף על האיסורים המנויים במשנתנו [שבכללם הוא הבא על הזכור] גם יביא זכור עליו, שלדעת רבי ישמעאל, העושה כן מתחייב שתיים, ולדברי רבי יוחנן, כן יש לשנות במשנתנו, שמשמע ממנה שהאיש יכול להתחייב שלושים וארבע חטאות בהעלם אחת. [ולדברי רבי אבהו, דעת רבי ישמעאל, שהאיש יוכל להתחייב אף שלושים וחמש חטאות, כי לדבריו, דעת רבי ישמעאל, שהבא על הבהמה ומביא בהמה עליו גם כן מתחייב שתיים].

אולם לדעת רבי עקיבא, הבא על הזכור ומביא זכר עליו, אינו חייב אלא אחת, וכן הבא על הבהמה ומביא בהמה עליו אינו חייב אלא אחת, ואם כן, לעולם לא יתחייב האיש מחמת איסורים שונים שעשה בהעלם אחת אלא שלושים ושלוש חטאות, ולפי זה אמר רב, שבאמת לא נתכוונה משנתנו שהאיש יכול להתחייב בהעלם אחת אלא שלושים ושלוש חטאות, והסיבה שמתנה שלושים ושש איסורים, כי רצתה להשלים את מניין האיסורים שיש בהם כרת, [אף שאי אפשר להתחייב עליהם חטאות נוספת].

הפסח והמילה אין חטאת על ביטולם בשוגג

אין חטאת באה, אלא על שגגת עבירה שנעשתה במעשה, [כלומר שעבר ועשה מה שאסרה תורה לעשות], והוא מעשה, שאם נעשה במזיד, יש בו עונש כרת, אבל המבטל בשוגג ציווי תורה, [כלומר שאינו עושה מה שאמרה תורה לעשות, כגון פסח ומילה, שאמרה תורה להקריב פסח, ולמול, ולא עשה כן], אף שבמזיד יש בדבר עונש כרת, בשוגג אינו מביא על כך חטאת.

ודבר זה למד בהיקש, שהוקשו כל השגגות לשגגת עבודה זרה, שנאמר בענין חטאת הבאה על שגגת עבודה זרה, "תִּזְכֶּרְהָ אַחַת יְהִיֶּה לְךָם לְעִשָּׂה בְּשִׁגְגָה", ומכאן יש ללמוד, שכשם שחטאת הבאה על שגגת עבודה זרה, באה על חטא שנעשה במעשה, בדבר שזדונו כרת, כך שאר חטאות הבאות על שאר שגגות, אינן באות אלא על חטאים שנעשו במעשה.

חיובי חטאות בחילול שבת

שלושים ותשע מלאכות נאסרו בשבת, ומי ששגג ועשה כולם בהעלם אחת, פעמים חייב חטאת אחת, ופעמים חייב שלושים ותשע חטאות.

אם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת שבת [וזדון מלאכות], כלומר שידע שכל המלאכות הללו אסורות בשבת, אבל טעה, והיה סבור שהיום חול, נמצא שחטאו היה מחמת טעות אחת, שהיה סבור שהיום חול, ולפיכך מביא על כל מה שעשה חטאת אחת.

ואם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת מלאכות [וזדון שבת], כלומר שידע שהיום שבת, ונאסר מחמתה בדבר מסוים, [כגון שידע שאסור לצאת בשבת חוץ לתחום], אבל לא ידע שאסור בעשיית שלושים ותשע מלאכות, נמצא שחטאו היה מחמת שטעה בכל אחת משלושים ותשע המלאכות, שלא ידע שהן אסורות, ולפיכך, מביא על כל מלאכה חטאת בפני עצמה, סך הכל שלושים ותשע חטאות.

ועניין זה, שפעמים מביא חטאת אחת על מעשים הרבה, ופעמים מביא חטאות הרבה, למד מהכתוב בפרשת חטאת, "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְאִמֹר נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא בְּשִׁגְגָה מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְעִשָּׂה מֵאֲחַת מֵהֶנָּה", שהיה אפשר לכתוב, "וְעִשָּׂה מֵאֲחַת מֵהֶנָּה", ולמה נכתב "מֵאֲחַת מֵהֶנָּה" ללמד, שפעמים חייב מעבירה אחת הנה, כלומר כמה חטאות, ומהנה, מעבירות הרבה, חטאת אחת.

חיובי חטאות בעבודה זרה

ארבע עבודות נאמרו לעניין עבודה זרה, שהעושה אותם במזיד עם התראה חייב מיתה, ובלא התראה חייב כרת, והעושה אותם בשוגג חייב חטאת, ואלו הם. (א) זביחה. (ב) הקטרה. (ג) ניסוך. (ד) השתחוואה. ומי ששגג ועשה כולם בהעלם אחת, פעמים חייב חטאת אחת, ופעמים

חייב ארבע חטאות.

אם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת עבודה זרה [וזדון מלאכות], כלומר שידע שכל העבודות הללו אסורות לעבודה זרה, אבל טעה, והיה סבור שלא נאסרה עבודה זרה זו [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], נמצא שחטאו היה מחמת טעות אחת, שהיה סבור שאין זו עבודה זרה, ולפיכך **מביא על כל מה שעשה חטאת אחת**.

ואם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת עבודות [וזדון עבודה זרה], כלומר שידע שזו עבודה זרה אסורה, ונאסר מחמתה בדבר מסוים, אבל לא ידע שאסור בעשיית העבודות הללו, נמצא שחטאו היה מחמת שטעה בכל אחת מהעבודות, שלא ידע שהן אסורות, ולפיכך, **מביא על כל עבודה חטאת בפני עצמה, סך הכל ארבע חטאות**.

ועניין זה, שפעמים מביא חטאת אחת על מעשים הרבה, ופעמים מביא חטאות הרבה, למד מהכתוב בפרשת חטאת, "וְעִשָּׂה מֵאֶחַת מֵהֶנָּה", שהיה אפשר לכתוב, "וְעִשָּׂה [] אֶחַת מֵהֶנָּה", ולמה נכתב "מֵאֶחַת מֵהֶנָּה" ללמד, שפעמים חייב מעבירה אחת הנה, כלומר כמה חטאות, ומהנה, מעבירות הרבה, חטאת אחת.

שגגת עבודה זרה

נתבאר, שמי שעבד כמה עבודות לעבודה זרה מחמת שגגת עבודה זרה, כלומר שהיה סבור שאין זו עבודה זרה, אינו חייב אלא חטאת אחת. ונאמרו בגמרא כמה אופנים, שיטעה בהם אדם לחשוב שאין זו עבודה זרה, ולכן תהא שגגתו שגגת עבודה זרה, ולא שגגת עבודות.

אופן א' – לדעת אביי, העובד עבודה זרה מאהבה ומיראה, כלומר שסבור שמותר לעבוד עבודה זרה כשאינו מקבלה עליו לאלוה, אלא שעושה כן משום אהבת אדם או יראתו, חייב על כך חטאת, ולדעת אביי, זהו אופן שבו שגגתו היא שטעה לומר שאין כאן איסור עבודה זרה, ולפיכך אף כשעשה כמה עבודות, אינו חייב אלא חטאת אחת. [אולם רבא חולק עליו, ואומר, שמאחר שאין כוונתו לעובדה, ואינו מקבלה עליו לאלוה, אינו חייב כלל אף לא חטאת אחת].

אופן ב' – לדעת רבא, העובד עבודה זרה [ומקבלה עליו לאלוה], **משום שטעה, וסבור שמותר לעבוד עבודה זרה**, זהו אופן שבו שגגתו היא שטעה לומר שאין כאן איסור עבודה זרה, ולפיכך אף כשעשה כמה עבודות, אינו חייב אלא חטאת אחת.

אופן ג' – לדברי רב פפא, תינוק שנשבה לבין הגוים, ועבד שם עבודה זרה בכמה מלאכות, משום שלא ידע שאותה עבודה זרה היא בכלל עבודות זרות, אינו חייב אלא חטאת אחת, כי שגגתו היא מחמת שלא ידע שאותה עבודה זרה אסורה.

אופן ד' – מי שידע שעבודה זרה אסורה, אבל היה סבור שאין איסור אלא בעבודה זרה של כסף וזהב, כי נאמר, "לא תַעֲשֹׂן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשֹׂוּ לָכֶם", ומחמת טעותו עבד עבודה זרה של עץ בכמה עבודות, אינו חייב אלא חטאת אחת, כי שגגתו היא מחמת שלא ידע שאותה עבודה זרה אסורה.

-

המשתחוה לעבודה זרה, וסבור שבית כנסת הוא, מאחר שלבו לשמים, אין כאן השתחוואה לעבודה זרה.

ואפילו יודע שזה הבית עבודה זרה הוא, והוא משתחוה בתוכו לשמים, אין כאן עונש, שהרי אף המשתחוה לבית כנסת, לא לבית הוא משתחוה, אלא למי ששכן שמו עליה.

אנדרטא הוא צלם שהיו עושים בדמות המלך, והרואה אותו, משתחוה לכבוד המלך. ופעמים שעובדים אותו.

ומי שראה אנדרטא נעבדת, ולא ידע שהיא נעבדת, והשתחוה לה, אין בכך כלום. אולם אם כן קבלה עליו באלוהות, חייב מיתה.

מספר החטאות שיוכל אדם להתחייב על ידי מעשים שונים הרבה שיעשה בהעלם אחת

נתבאר, שפעמים יתחייב אדם מחמת חילול שבת לבדו שלושים ותשע חטאות, ומחמת עבודה זרה לבדה ארבע חטאות, ואם כן כשיתחייב אדם שלושים ותשע חטאות מחמת חילול שבת, ועוד ארבע חטאות מחמת עבודה זרה, ועוד שלושים ושתים חטאות, מחמת שאר החטאים המנויים במשנה בתחילת המסכת, יתחייב שבעים וחמש חטאות, מחמת מעשים שונים שעשה בהעלם אחת.

ואולם במשנתנו לא מנו את מחלל שבת ועובד עבודה זרה אלא כשאר דברים שחייבים עליהם חטאת אחת.

ונאמרו בגמרא שני ביאורים, מדוע משנתנו החשיבה חילול שבת ועבודה זרה כדברים שמביאים עליהם חטאת אחת, ולא כדברים שמביאים עליו חטאות הרבה.

< **רבי יוחנן אמר, שהתנא דיבר במי שחילל שבת מחמת שגגת שבת ולא מחמת שגגת מלאכות, שהוא חייב חטאת אחת על כל המלאכות שעשה, וכן דיבר במי שעבד עבודה**

זרה מחמת שגגת עבודה זרה, שהוא חייב חטאת אחת על כל מלאכות שעשה, ולכן החשיב את שני הדברים הללו כדברים שחייבים עליהם חטאת אחת.

- י"מ שהסיבה שהתנא דיבר במי שעשה מחמת שגגת שבת ושגגת עבודה זרה, ולכן החשיבם כדברים שחייבים חטאת אחת ולא דיבר במי שעשה מחמת שגגת מלאכות להחשיבו כחייב חטאות הרבה, כי רצה התנא לחדש, שהמחלל שבת מחמת שגגת שבת, מביא על כך חטאת אחת, אף על פי שיודע הוא שכל המלאכות שעשה אסורות, ואינו נידון כמזיד שאינו מביא חטאת. [וכמו כן רצה לחדש, שהעובד עבודה זרה מחמת שגגת עבודה זרה, מביא על כך חטאת אחת, אף על פי שיודע הוא שכל המלאכות שעשה אסורות, ואינו נידון כמזיד שאינו מביא חטאת].

- וי"מ שהסיבה שהתנא דיבר במי שעשה מחמת שגגת שבת ושגגת עבודה זרה, להחשיבו כמביא חטאת אחת, ולא כמביא חטאות הרבה, כי מחלל שבת לעולם יביא לכל הפחות חטאת אחת, אבל חטאות הרבה לא יביא בכל אופן, ומאחר שרק חטאת אחת יביא בכל אופן, אי אפשר להחשיבו כמביא חטאות הרבה, ולכן החשיבו התנא כמי שחייב חטאת אחת. [וכמו כן מהסיבה הזאת החשיב התנא את עובד עבודה זרה כמביא חטאת אחת, ולא כמביא חטאות הרבה, כי לעולם יביא לכל הפחות חטאת אחת, אבל חטאות הרבה לא יביא בכל אופן, ומאחר שרק חטאת אחת יביא בכל אופן, אי אפשר להחשיבו כמביא חטאות הרבה, ולכן החשיבו התנא כמי שחייב חטאת אחת].

< ורב אחא בריה דרב איקא משמיה דרב ביבי בר אביי אמר, שהתנא החשיב מחלל שבת ועובד עבודה זרה כל אחד כחטא אחד, ולא כחטאים הרבה, כי מנה התנא רק את מיני החטאים שיש בהם חיוב חטאת וכרת, ולא נכנס לפרט כמה חטאות יש בכל מין ומין מהם, וסמך על כך שבכל אחד הדבר מבואר במקומו, [במסכת שבת מבואר שיש שלושים ותשע מלאכות שיכול להתחייב עליהם שלושים ותשע חטאות, ובמסכת סנהדרין מבואר שיש ארבע עבודות, שיכול להתחייב עליהם ארבע חטאות], וכמו כן לא מנה התנא את הבא על אשה ובתה אלא באחת, אף שבאמת יש בכלל זה תשע איסורים [א) בת אשתו (ב) בת בתה (ג) בת בנה (ד) בתו [אף מאנוסתו] (ה) בת בתו (ו) בת בנו (ז) חמותו (ח) אם חמותו (ט) אם חמיו].

ומכל מקום, אחר שמנה התנא את מיני החטאים שיש בהם חטאת וכרת, ובמקום אחר נתבאר שיש מהם שיכול להתחייב עליהם כמה חטאות, למדנו, שפעמים יתחייב אדם שמונים ושלוש חטאות מחמת מעשים שונים שיעשה בהעלם אחת, שלושים ואחת המנויים במשנתנו, [שלושים וארבע פחות, הבא על אשה ובתה, ומחלל שבת, ועובד עבודה זרה], ותשע מחמת ביאות של אשה ובתה, ושלושים ותשע מלאכות שבת, וארבע עבודות עבודה זרה, סך הכל שמונים ושלוש חטאות.

ומבואר עוד בגמרא, שיש אומרים, שגם מעלה קדשים בחוץ יש בו שני חטאות. (א) מעלה בחוץ קדשים שנשחטו בפנים. (ב) מעלה בחוץ קדשים שנשחטו בחוץ. ואם כן יתכן להתחייב שמונים וארבע חטאות.

שוחט קדשים בחוץ ומעלה קדשים בחוץ

בדף ב' נתבאר, שכל שנאמר בו איסור לא תעשה בפני עצמו, אם עשאו בשוגג עם דברים אחרים, מביא עליו חטאת בפני עצמו.

ולעניין שוחט קדשים בחוץ ומעלה קדשים בחוץ, לא נאמר בהם בפירוש איסור לא תעשה לכל אחד, אלא רק לעניין מעלה בחוץ נאמר, "השֹׁמֵר לָדָף פֶּן תִּעְלֶה עֲלֵיךָ בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה", אבל לעניין שוחט קדשים בחוץ לא נאמר בו בפירוש איסור לא תעשה.

ורבי ירמיה הסתפק, האם הסיבה שמבואר במשנתנו שהעושה את שני הדברים הללו מביא שתי חטאות, כי אף שלא נאמר בהם שני לא תעשה, מכל מקום נאמר בהם שני כריתות, [כפי שנתבאר בטבלה בדף ב'], ומחמת חילוק כריתות נחלקים לחטאות.

אולם רבי זירא אמר לו, שהסיבה שמביא חטאת לכל מעשה, כי אף שלא נאמר בפירוש איסור לא תעשה לעניין שוחט קדשים בחוץ, יש ללמוד בו איסור לא תעשה, מגזרה שווה או מהיקש [כפי שנתבאר בטבלה בדף ב'], ונחשב הוא כאילו נאמר בו בפני עצמו איסור לא תעשה.

בעל אוב

במסכת סנהדרין מבואר, שבעל אוב, הוא מכשף הנקרא פיתום, והוא מעלה את המתים מן הארץ, ומושיבם בשחיו, תחת זרועותיו, או בין שאר פרקי עצמותיו, [כגון על פרקי אצבעותיו או פרקי ברכיו], והם מדברים עמו כשהוא מקיש בזרועותיו. [ואין זה איסור "יִדְרֹשׁ אֶל הַמֵּתִים", כמבואר במסכת סנהדרין].

ידעוני

במסכת סנהדרין מבואר, שידעוני, זה מכשף, המכניס לפיו עצם חיה ששמה ידוע, והעצם מדבר מאליו על ידי כישוף, [ובשעה שהעצם מדבר, המכשף אינו עושה שום מעשה].

חיוב בעל אוב וידעוני בשגגה

לדעת רבי יוחנן – מי שחטא בשגגה והעלה באוב, וכן מי שחטא בשגגה בידעוני, שניהם מביאים על כך חטאת, כי בכל אחד מהדברים הללו נאמר איסור לא תעשה, "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו בַּאֵשׁ קֶסֶם קְסָמִים מְעוֹנָן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף. וְחָבֵר חָבֵר וְשָׁאֵל אוֹב וַיִּדְעֹנִי וְדַרְשׁ אֶל הַמְּתִים", ובכל אחד מהם יש עונש כרת, "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְּנֶה אֶל הָאֵבֶת וְאֶל הַיִּדְעֹנִים לָזֶנֶת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת פְּנֵי בְּנֵי פְּנֵשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ", וכבר למדנו שכל שיש בו איסור לא תעשה ואם עשאו במזיד ענוש כרת כשעשה בשגגה מביא חטאת. **אולם אם אדם אחד עשה את שני הדברים הללו בהעלם אחת, אינו מביא על שניהם אלא חטאת אחת, כי לשניהם נאמר לאו אחד, "לא ימצא בך ... וְשָׁאֵל אוֹב וַיִּדְעֹנִי", ומאחר שאינם חלוקים ללאוים אינם חלוקים לחטאות.**

ולדעת ריש לקיש – אין הטעם הזה אמת, כי אף שאין חלוקים זה מזה בלאוים, מכל מקום חלוקים הם זה מזה בעונש מיתה שבהם, שנאמר, "וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה פִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּס", ולדעת ריש לקיש, מאחר שחלוקים בעונש מיתה, חלוקים הם גם בחטאות, [ורבי יוחנן חולק, ואומר, שאין מועילה חלוקה לחטאות, אלא כשהיו חלוקים בלאוים]. **אלא שלדעת ריש לקיש, רק מי שחטא בשגגה באוב, מביא על כך חטאת, כי מעלה באוב עושה מעשה, אבל מי שחטא בידעוני, לעולם אינו מביא על כך חטאת, כי חטא זה אין בו מעשה, ולדעת ריש לקיש, אין שום חיוב חטאת אלא על חטא במעשה, ואם כן, מודה ריש לקיש, שהעושה את שני הדברים הללו בהעלם אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת.**

חיוב חטאת על עבירה

[לא תעשה] שאין בה מעשה

דעת רבי יוחנן:

< חכמים אומרים, שאין חטאת באה אלא על עבירה שיש בה מעשה גמור, [ולכן על חטא ידעוני בשוגג אין חיוב חטאת, כי אין בו שום מעשה, וכן המגדף בשוגג פטור מחטאת, וכן עדים זוממים פטורים מחטאת].

אולם די במעשה קל ככפיפת קומה, [ולכן משתחוה לעבודה זרה בשוגג חייב חטאת], וכהקשת זרועות, [ולכן בעל אוב חייב חטאת, על שמקיש בזרועותיו], וכן מעשה קל כעקימת שפתים והוצאת קול נחשב כמעשה, [ולכן החוסס בהמה בקולו, או מנהיג כלאים בקולו, לוקה, אף לדעת האומרים שלא שאין בו מעשה אין לוקים עליו, כי חסימה והנהגה בקול נחשבים כמעשה].

והטעם שלדברי חכמים מגדף אינו חייב חטאת על עקימת שפתיו, כי אפילו מעשה קל אין בו, שעיקר חיובו על מחשבת לבו, ולא על עקימת שפתיו, [שאפילו מברך את השם כל היום, ואין בלבו כלפי מעלה, אלא שקורא לדבר אחר שם כשם המיוחד, ומקללו, אינו מתחייב].

והטעם שעדים זוממים אינם מתחייבים חטאת על עקימת שפתים של עדות שקר, כי אפילו מעשה קל אין בהם, משום שעיקר חיובם בא על ידי הראייה, שמעידים שראו, וראיה אינה מעשה כלל.

< **ורבי עקיבא אומר, שחטאת באה על חטא, אף בלא מעשה כלל, ולכן אפילו מגדף בשוגג או ידעוני בשוגג חייב חטאת.**

ומשנתנו המחייבת חטאת, את המגדף ואת בעל אוב, היא כדעת רבי עקיבא, והטעם שלא מנה רבי עקיבא גם ידעוני עם שאר חייבי כריתות, כי לא מנה אלא עד כמה חטאות יוכל אדם להגיע בבת אחת, ומאחר שכבר מנה שם חטאת אחת משום בעל אוב, שוב לא יביא חטאת נוספת משום ידעוני, שהחוטא באוב וידעוני כאחד, אינו מביא על שניהם אלא חטאת אחת, משום ששניהם בלאו אחד נאמרו כפי שנתבאר לעיל, והזכיר אוב ולא ידעוני כי אוב נזכר בתורה תחילה.

דעת ריש לקיש:

< **חכמים אומרים, שאין חטאת באה, אלא על עבירה שיש בה מעשה גמור, [ולכן המשתחוה לעבודה זרה בשוגג, פטור מחטאת, שאין כאן אלא כפיפת קומה. וכן המעלה אוב בשוגג, על ידי הקשת זרועות, פטור מחטאת. וכל שכן שעל חטא ידעוני, שאין בו מעשה כלל, פטור מחטאת].**

ומעלה באוב שחייבו עליו חכמים חטאת,

- **לדברי עולא הוא המקטיר לשד הממונה על העלאת האוב, שבכך מעלה אותו במעשה גמור של חטא, [ורבא דחה דבריו, כי מקטיר לשד עובד עבודה זרה הוא].**

- **ולדברי רבא הוא המקטיר לחבר שדים למקום אחד, שאינו מקטיר לשם אלהות, אלא שבפעולה ההקטרה נעשה הכישוף לחבר השדים לכאן, וזה המחבר שדים למקום אחד קראה תורה בעל אוב, [אבל המחבר בעלי חיים למקום אחד, (בין גדולים, בין קטנים, ואפילו נחשים ועקרבים שאוסף אותם למדבר שלא יהיו**

בישוב), הוא הנקרא בתורה "חֵבֶר חֶבֶר", שאינו בסקילה אלא בלאו בלבד, (כשאוסף אותם כשאינם רודפים אחריו ואין כאן פיקוח נפש), ואין בו חטאת].

< ורבי עקיבא אומר, שחטאת באה גם על עבירה שיש בה מעשה קל, ובכלל זה עקימת שפתים, [ולכן מגדף חייב חטאת על עקימת שפתים], וכן כפיפת קומה, [ולכן משתחוה לעבודה זרה בשוגג חייב חטאת], וכן הקשת זרועות, [ולכן בעל אוב חייב חטאת, על שמקיש בזרועותיו]. [ומשנתנו המחייבת את המגדף היא כדעת רבי עקיבא]. אבל חטא בלא מעשה כלל, אין חייבים עליו חטאת, [ולכן ידעוני אין בו חטאת משום שאין בו שום מעשה]. [ומשנתנו המחייבת את המגדף היא כדעת רבי עקיבא].

דף ד'

"כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ"

לדעת רבי ישמעאל – האוכל בבת אחת, חלב של שור, וחלב של כבש, וחלב של עז, לוקה על כל אחד מהם מלקות ארבעים בפני עצמו.

ולדעת חכמים – האוכל בבת אחת, חלב של שור, וחלב של כבש, וחלב של עז, לוקה על כל האכילה הזו מלקות אחת של ארבעים, כי כל מה שאכל איסור אחד הוא.

ונאמרו בגמרא כמה ביאורים למחלוקתם.

< ביאור א. כמה לוקים על לאו שבכללות.

לדעת רבי ישמעאל – בכל מקום שנאמר איסור אחד הכולל כמה דברים, [לעניין מלקות] נחשב הדבר כאילו נאמר איסור לכל אחד מהדברים בפני עצמו, ולכן, מאחר שפירטה כאן תורה, "כָּל חֵלֶב (א) שׁוֹר (ב) וְקֶשֶׁב (ג) וְעֵז", הרי זה נחשב כאילו נאמר על כל אחד בפני עצמו "לא תאכלו", ולכן לוקה על כל אחד מהם כאיסור בפני עצמו.

ולדעת חכמים – בכל מקום שנאמר איסור אחד, אף על פי שפירשה תורה שהוא כולל כמה דברים, אין הם נחשבים כאיסורים שונים, אלא הכל איסור אחד, ולכן אף שפירטה תורה, "כָּל חֵלֶב (א) שׁוֹר (ב) וְקֶשֶׁב (ג) וְעֵז", מאחר שעל כלם נאמר בפעם אחת "לא תאכלו", כולם איסור אחד הוא, ואין לוקה על כולם אלא מלקות אחת.

אולם ביאור זה נדחה בגמרא, כי לדברי הכל, בשאר מקומות, הכל מודים, שבכל מקום שנאמר איסור אחד, אף על פי שפירשה תורה שהוא כולל כמה דברים, אין הם נחשבים כאיסורים שונים, אלא הכל איסור אחד, ורק לעניין חלב נחלק רבי ישמעאל, כי לדעתו יש כאן ריבוי בכתוב, ללמד חיוב לחלב של כל מין בפני עצמו, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

< ביאור ב-ג-ד. האם הכתוב "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעֵז" מיותר [בכל אופן. או מחמת העניין. או מחמת שנצרך לדבר אחר].

לדעת רבי ישמעאל – אף שבשאר מקומות שנאמר איסור אחד הכולל כמה דברים, הכל נחשב איסור אחד, כאן הדבר שונה, כי ללמד על כך שהחלב אסור, די היה לכתוב, "כָּל חֵלֶב לֹא תֹאכְלוּ", וכבר היינו יודעים שחלב שור וחלב כבש וחלב עז אסורים, ומעתה כשפירטה תורה בפירושו, "כָּל חֵלֶב [שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעֵז] לֹא תֹאכְלוּ", באה ללמד, שכל אחד מהם נחשב כאיסור בפני עצמו.

ולדעת חכמים – אין כאן שום ריבוי, כי יש טעם למה פירטה תורה, "כָּל חֵלֶב [שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעֵז] לֹא תֹאכְלוּ", [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ואם כן אינם מיותרים ללמד על כך שכל אחד נחשב איסור בפני עצמו.

ביאור ב' <

- נתבאר, שלדעת רבי ישמעאל, די היה לכתוב, "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", כדי ללמד שחלב בהמה אסור, ואם כן כשנאמר גם "כָּל חֵלֶב [שׁוֹר] וְקֶשֶׁב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ", הרי זה מלמד, שכל אחד איסור בפני עצמו.

אולם לכאורה דבריו דחויים, ודברי חכמים צודקים, כי אם היה כתוב רק "כָּל חֵלֶב לֹא תֹאכְלוּ", היה מקום לומר, שגם חלב חיה אסור, ואם כן על כרחך היה צריך לכתוב "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעֵז", ללמד, שרק חלב בהמה אסור, וחלב חיה מותר.

- ולכן אמרו, שבאמת מודה רבי ישמעאל, שלא היה די לכתוב "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", כי אז היינו למדים, שגם חלב חיה אסור, אבל די היה לכתוב בהמה אחת, כלומר או "כָּל חֵלֶב שׁוֹר [] לֹא תֹאכְלוּ" או "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", ומזה היינו למדים, שרק חלב בהמות, כדוגמת הבהמה הכתובה, אסור, אבל חלב חיה מותר, ומתוך שלא נכתבה רק בהמה אחת, אלא כל שלושת הבהמות, למד רבי ישמעאל, שבא הדבר ללמד, שכל חלב הוא איסור בפני עצמו.

אולם אם כן הוא טעמו של רבי ישמעאל, גם טעם זה דחוי הוא, ודברי חכמים צודקים, כי על כרחך לא די היה לכתוב רק בהמה אחת או שתיים, ועל כרחך היה צריך לכתוב את כל שלושת הבהמות.

ולכן אמרו, שבאמת מודה רבי ישמעאל, שלא היה די לכתוב "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", כי אז היינו למדים, שגם חלב חיה אסור, אבל די היה לכתוב בהמה אחת, כלומר או "כָּל חֵלֶב שׁוֹר [] לֹא תֹאכְלוּ" או "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", ומזה היינו למדים, שרק חלב בהמות, כדוגמת הבהמה הכתובה, אסור, אבל חלב חיה מותר, ומתוך שלא נכתבה רק בהמה אחת, אלא כל שלושת הבהמות, למד רבי ישמעאל, שבא הדבר ללמד, שכל חלב הוא איסור בפני עצמו.

אולם אם כן הוא טעמו של רבי ישמעאל, גם טעם זה דחוי הוא, ודברי חכמים צודקים, כי על כרחך לא די היה לכתוב רק בהמה אחת או שתיים, ועל כרחך היה צריך לכתוב את כל שלושת הבהמות.

כי אם היה כתוב רק "שור", היה מקום ללמוד בגזרה שווה, משור האמור בשבת "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחרדך וינפש בן אמתך והגר", שכשם שלעניין שבת, דין כל בהמה חיה ועוף כשור, שאסור לעשות בהם מלאכה, כך לעניין חלב, יהיה דין כל בהמה חיה ועוף כשור, ויהיו גם חלבי כל בעלי חיים אסורים.

ואם היה כתוב רק "כֶּשֶׁב", היה מקום לומר, שרק חלב של כבש אסור, שכן מצינו חומרא יתירה בכבשים, שאליתם קרבה למזבח, ואם כן הוא הדין לעניין איסור חלב, יתכן שלא נאמר אלא בכבשים, ולא בשוורים ועיזים. ולכן נאמר גם "שור ... וְעִז", ללמד, שגם חלב שור ועז אסורים, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

ואם היה כתוב רק "עִז" היה מקום לומר שרק חלב של עז אסור, שכן מצינו חומרא יתירה בעזים, שהם בלבד קרבים לחטאת עבודה זרה, ואם כן הוא הדין לעניין איסור חלב, יתכן שלא נאמר אלא בעזים ולא בשוורים ובכבשים. ולכן נאמר גם "שור וְכֶשֶׁב", ללמד, שגם חלב שור וכבש אסורים, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

ואפילו אם היה כתוב "כֶּשֶׁב וְעִז", לא היינו למדים שגם חלב שור אסור [ונמצא שהכתוב "שור" מיותר, ללמד חיוב לכל אחד בפני עצמו], כי היה מקום לומר, שדווקא חלב כבש ועז אסור, שכן מצינו דין אחר שאמור רק בהם, והוא, שהם כשרים לפסח, ואם כן הוא הדין לעניין חלב, שאינו אסור אלא בהם, ולכן נאמר גם "שור", ללמד שגם חלב שור אסור, ואין כאן כתוב מיותר ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

וכמו כן אם היה כתוב "שור [] וְעִז", לא היינו למדים שגם חלב כבש אסור, [ונמצא שהכתוב "וְכֶשֶׁב" מיותר, ללמד חיוב לכל אחד בפני עצמו], כי היה מקום לומר, שדווקא חלב שור ועז אסור, שכן מצינו דין אחר שאמור רק בהם, והוא שהם כשרים לחטאת עבודה זרה [פר לציבור ועז ליחיד], ואם כן הוא הדין לעניין חלב, שאינו אסור אלא בהם, ולכן נאמר גם "וְכֶשֶׁב", ללמד, שגם חלב כבש אסור, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

וכמו כן אם היה כתוב "שור וְכֶשֶׁב []", לא היינו למדים שגם חלב עז אסור, [ונמצא שהכתוב "וְעִז" מיותר, ללמד חיוב לכל אחד בפני עצמו], כי היה מקום לומר, שדווקא חלב שור וכבש אסור, שכן מצינו שהם מרובים באיזה דבר להקרבה [שור מרובה בנסכים וכבש מרובה באליה], ואם כן הוא הדין לעניין חלב, שאינו אסור אלא בהם, ולכן נאמר גם "וְעִז", ללמד, שגם חלב עז אסור, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

ואם כן מבואר שאין כאן כתוב מיותר, ללמוד ממנו שחלב של כל מין בהמה אסור בפני עצמו.

ביאור ג'

- ולמסקנה, טעמו של רבי ישמעאל הוא כפי שנתבאר בתחילה, שדי היה לכתוב "כָּל חֵלֶב לֹא תֹאכְלוּ", וכבר היינו יודעים שחלב כל הבהמות אסור, ואין להקשות, אם כן היינו למדים שכמו כן גם חלב החיות אסור, כי מתוך העניין יש ללמוד, שאינו מדבר בחיות אלא בבהמות בלבד, שכן נאמר בעניין החלב האסור "כִּי כָּל אֶכֶל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אֲשֶׁה לָהּ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכֵלֶת מֵעַמִּיקָה", והכתוב הזה מדבר בקדשים, וקדשים אינם נוהגים בחיות אלא בבהמות, ואם כן מאחר שדי היה לכתוב "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", כשכתבה תורה "כָּל חֵלֶב [שור וְכֶשֶׁב וְעִז] לֹא תֹאכְלוּ", לימדה, שכל מין בהמה הוא איסור בפני עצמו.

אולם חכמים חולקים על כך, ואומרים, שאין ללמוד מתוך העניין שאין האיסור אלא בבהמות ולא בחיות, כי הכתוב הזה המדבר בקדשים שהם בהמות נאמר לעניין העונש הניתן לאוכל חלב, אבל הכתוב האוסר את החלב אינו בקדשים, ואם בו היה כתוב רק "כָּל חֵלֶב לֹא תֹאכְלוּ", היה מקום לומר שגם חלב חיה אסור, [אלא שאין בו כרת], ואם כן הכתוב "כָּל חֵלֶב [שור וְכֶשֶׁב וְעִז] לֹא תֹאכְלוּ", נצרך, ללמד שאין האיסור אלא בבהמות, ואינו מיותר ללמד חיוב לכל מין בהמה בפני עצמה.

ביאור ד'

- אי נמי, מודים חכמים לרבי ישמעאל, שדי היה לכתוב "כָּל חֵלֶב [] לֹא תֹאכְלוּ", וכבר היינו למדים מתוך העניין שאין הכתוב מדבר אלא בבהמות ולא בחיות, ואם כן הכתוב "כָּל חֵלֶב [שור וְכֶשֶׁב וְעִז] לֹא תֹאכְלוּ" אינו נצרך ללמד על כך שאין איסור חלב אלא בבהמות ולא בחיות. אלא שלדעתם, לא בא הריבוי הזה ללמד על כך שחלב של כל מין הוא איסור בפני עצמו, אלא ללמד דין אחר, והוא, שהחלב האסור הוא רק זה שנקרא חלב בכל הבהמות הללו, להוציא אליה, שאינה קרויה חלב אלא בכבש, ולכן היא מותרת. [ורבי ישמעאל למד מהריבוי "שור וְכֶשֶׁב וְעִז" את שני הדינים הללו, כי ללמד על כך שלא נאסרה אליה די היה לכתוב "שור וְכֶשֶׁב"].

ואמר רבי חנינא, שלא נחלק רבי ישמעאל עם חכמים אלא לעניין מלקות, [כשאכל חלב של כמה מיני בהמות במזיד], אבל מודה הוא, שמי

שאכל חלב של כמה מיני בהמות בשוגג, אינו מביא אלא חטאת אחת, כי אין חילוק חטאות, אלא כשנאמר לא תעשה בפירוש, לכל איסור ואיסור.

למה מנה הכתוב אימורים בשור

ואימורים בכשב ואימורים בעז

בכור תמים של בהמה טהורה קרב למזבח, בין שהוא בכור שור, ובין שהוא בכור כבש, ובין שהוא בכור עז, שנאמר, "אֶךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׁב אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֲלָבָם תִּקְטִיר אֶשָׁה לַיהוָה נִחֻחַ לֵה"ו.

והוצרכה תורה לפרט את הדין הזה בכל שלושת המינים הללו, ולא היה די לכתוב את הדין הזה באחד מהם, או בשנים מהם, וללמוד בבניין אב שכן הדין באלו שלא פורטו, כי זה שלא היה כתוב, היה מקום לומר שאינו קרב.

- שכן אם היה כתוב דין זה רק בבכור שור, היה מקום לומר שרק בו נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבת שור מרובה מהקרבת שאר מינים, שנסכי השור חצי ההין ונסכי כבש ועז רביעית ההין.

- ואם היה כתוב דין זה רק בבכור כבש, היה מקום לומר, שרק בו נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבת כבש מרובה מהקרבת שאר מינים, שאליית הכבש קרבה עם האימורים, ואליית שור ועז אינה קרבה.

- ואם היה כתוב דין זה רק בבכור עז, היה מקום לומר, שרק בו נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבת עז מרובה מהקרבת שאר מינים, שעל חטא עבודה זרה של יחיד מקריבים עז, ולא שור או כבש.

- וכמו כן אם היה כתוב דין זה גם בבכור כבש וגם בבכור עז, היה מקום לומר, שרק בהם נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבתם מרובה מהקרבת שור, שכבש ועז קרבים לפסח, ושור אינו קרב לפסח.

- ואם היה כתוב דין זה גם בבכור שור וגם בבכור עז, היה מקום לומר שרק בהם נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים שהקרבתם מרובה מהקרבת כבש, ששור ועז קרבים לקרבן עבודה זרה של ציבור, [פר לעולה ושעיר לחטאת], וכבש אינו קרב לכך.

- ואם היה כתוב דין זה גם בבכור שור וגם בבכור כבש, היה מקום לומר, שרק בהם נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים שהקרבתם מרובה מהקרבת כבש, ששור נסכו מרובים משל עז, [שנסכי השור חצי ההין ונסכי עז רביעית ההין], וכבש אמוריו מרובים משל עז, [שאליית הכבש קרבה ולא אליית העז].

שתי חטאות על אכילת [כשני זיתים] חלב

כבר נתבאר בדף ג' שהכתוב "וְעֹשֶׂה מֵאֶחַת מִקְהָנָה", מלמד, שפעמים מתחייב אדם כמה חטאות מחמת איסור אחד. ומבואר בברייתא, שיש שני אופנים שבהם יתחייב אדם כמה חטאות מחמת אכילת [כשני זיתים] חלב.

א. האופן הראשון הוא, כשאכל שם אחד של חלב בשתי העלמות, כלומר שאכל בשגגה כזית אחד של חלב, ולאחר מכן נודע שאכל חלב, ונתחייב קרבן, ושוב אכל פעם אחת בשגגה כזית אחד של חלב, שמאחר שבכל פעם היתה השגגה מחמת שלא ידע באותה פעם שאוכל חלב, ובכל פעם נודע לו שטעה, וכל טעות היא בפני עצמה, דין פשוט הוא שמביא חטאת על כל אכילה בפני עצמה, **שכן העלמות מחלקות את האכילות, להתחייב על כל אחת קרבן בפני עצמו.**

ב. והאופן השני הוא, כשאכל שתי שמות של חלב בהעלם אחת, ועניין זה נאמרו בו בגמרא כמה ביאורים.

- **מתחילה אמר רב חסדא, שהכוונה למי שאכל חלב של נותר, שבאכילה זו חטא גם באכילת חלב, וגם באכילת נותר**, ולכן מביא שתי חטאות.

אולם רמי בר חמא הקשה על דבריו, שכן אם אנו מונים את חיובי חטאות מחמת דברים שאינם חלב, הרי חייב הוא על אכילה זו שלוש חטאות, אחת משום אכילת חלב, ואחת משום אכילת נותר, ואחת משום אכילת קדשים, אלא ודאי אין למנות אלא חטאות מחמת אכילת חלב, ובאופן הזה שאמר רב חסדא, אינו מתחייב מחמת אכילת חלב אלא חטאת אחת, ואם כן לא לזה נתכוונה הברייתא.

- **ולפיכך אמר רב ששת, שכוונת הברייתא, למי שאכל חלב של קדשים, וכדעת רבי יהודה, האומר, שהאוכל במזיד חלב של קדשים, לוקה שתי מלקויות מחמת אכילת חלב**, [ומלקות שלישית מחמת אכילת קדשים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ולכאורה הוא הדין כשאכל בשוגג יביא שתי חטאות מחמת אכילת חלב וזהו האופן שיתחייב שתי חטאות על אכילה אחת של חלב [אחת משום חלב סתם ואחת משום חלב קדשים].

אולם במערבא צחקו [=מחייכו] על דבריו אלו, שכן אמר רבי אלעזר, שאף רבי יהודה, האומר, שיש שתי מלקות מחמת אכילת חלב של קדשים, מודה הוא, שאין בדבר אלא חטאת אחת. [ומהטעם הזה לא העמדנו את הברייתא במי שאכל חלב שור וחלב כבש, וכדעת רבי ישמעאל, האומר, שהוא לוקה על כל אחת ואחת, כי גם רבי ישמעאל מודה, שאין הדבר מחלק לחטאות אלא למלקות בלבד].

- **ולפיכך אמר ריש לקיש משום בר תאוטני, שכוונת הברייתא, למי שאכל בהעלם אחת, חלבים משני תמחויים, כגון כזית חלב צלוי, וכזית חלב מבושל**, וכדעת רבי יהושע האומר שתמחויים מחלקים לחטאות [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט"ו].

אולם במערבא צחקו [=מחייכו] על דבריו אלו, שכן אמר רבי אלעזר, שאף רבי יהודה, האומר, שיש שתי מלקות מחמת אכילת חלב של קדשים, מודה הוא, שאין בדבר אלא חטאת אחת. [ומהטעם הזה לא העמדנו את הברייתא במי שאכל חלב שור וחלב כבש, וכדעת רבי ישמעאל, האומר, שהוא לוקה על כל אחת ואחת, כי גם רבי ישמעאל מודה, שאין הדבר מחלק לחטאות אלא למלקות בלבד].

- **ולפיכך אמר ריש לקיש משום בר תאוטני, שכוונת הברייתא, למי שאכל בהעלם אחת, חלבים משני תמחויים, כגון כזית חלב צלוי, וכזית חלב מבושל**, וכדעת רבי יהושע האומר שתמחויים מחלקים לחטאות [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט"ו].

אולם במערבא צחקו [=מחייכו] על דבריו אלו, שכן אמר רבי אלעזר, שאף רבי יהודה, האומר, שיש שתי מלקות מחמת אכילת חלב של קדשים, מודה הוא, שאין בדבר אלא חטאת אחת. [ומהטעם הזה לא העמדנו את הברייתא במי שאכל חלב שור וחלב כבש, וכדעת רבי ישמעאל, האומר, שהוא לוקה על כל אחת ואחת, כי גם רבי ישמעאל מודה, שאין הדבר מחלק לחטאות אלא למלקות בלבד].

- **ולפיכך אמר ריש לקיש משום בר תאוטני, שכוונת הברייתא, למי שאכל בהעלם אחת, חלבים משני תמחויים, כגון כזית חלב צלוי, וכזית חלב מבושל**, וכדעת רבי יהושע האומר שתמחויים מחלקים לחטאות [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט"ו].

אולם במערבא צחקו [=מחייכו] על דבריו אלו, שכן אמר רבי אלעזר, שאף רבי יהודה, האומר, שיש שתי מלקות מחמת אכילת חלב של קדשים, מודה הוא, שאין בדבר אלא חטאת אחת. [ומהטעם הזה לא העמדנו את הברייתא במי שאכל חלב שור וחלב כבש, וכדעת רבי ישמעאל, האומר, שהוא לוקה על כל אחת ואחת, כי גם רבי ישמעאל מודה, שאין הדבר מחלק לחטאות אלא למלקות בלבד].

- **ולפיכך אמר ריש לקיש משום בר תאוטני, שכוונת הברייתא, למי שאכל בהעלם אחת, חלבים משני תמחויים, כגון כזית חלב צלוי, וכזית חלב מבושל**, וכדעת רבי יהושע האומר שתמחויים מחלקים לחטאות [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט"ו].

אולם במערבא צחקו [=מחייכו] על דבריו אלו, שכן אמר רבי אלעזר, שאף רבי יהודה, האומר, שיש שתי מלקות מחמת אכילת חלב של קדשים, מודה הוא, שאין בדבר אלא חטאת אחת. [ומהטעם הזה לא העמדנו את הברייתא במי שאכל חלב שור וחלב כבש, וכדעת רבי ישמעאל, האומר, שהוא לוקה על כל אחת ואחת, כי גם רבי ישמעאל מודה, שאין הדבר מחלק לחטאות אלא למלקות בלבד].

אכל חלב של נבילה

האוכל במזיד חלב של נבילה, לוקה שתי מלקות של ארבעים, אחת משום שעבר על הכתוב "כֹּל חֵלֶב ... לֹא תֹאכְלוּ", ואחת משום שעבר על הכתוב "לֹא תֹאכְלוּ כֹל נְבִלָה".

אכל חלב של בהמת קדשים

< דעת רבי יהודה.

האוכל במזיד, חלב של בהמת קדשים, לוקה שלוש מלקות של ארבעים, כי יש בדבר שלושה איסורים, שנים משום אכילת חלב של קדשים, ואחד משום אכילת קדשים. ואלו הם.

א. בעניין הקטרת חלבי קדשים נאמר, "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ", ומאחר שהעניין מדבר בקדשים, יש ללמוד, שגם איסור אכילת חלב האמור כאן, מדבר בחלב של קדשים.

ב. ונאמר איסור נוסף בעניין אכילת חלב, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ", וגם איסור זה אמור בעניין חלב קדשים, כי נאמר בעניין, "כִּי כֹל אֲכַל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֵה' וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכָלָת מֵעַמִּיהָ", ומאחר שבעניין העונש על האכילה הזו, הכתוב מדבר בחלב של קדשים, שנאמר, "... חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֵה'", יש ללמוד, שגם האיסור האמור באותו עניין, "כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ" מדבר בחלב של קדשים.

ג. בעניין אכילת קדשים נאמר, "וְכֹל זֶר לֹא יֹאכַל קִדָּשׁ", ומכאן שאסור לזר לאכול קדשים.

< דעת חכמים.

האוכל במזיד, חלב של בהמת קדשים, אינו לוקה אלא שתי מלקות של ארבעים, כי אין בדבר אלא שני איסורים, אחד משום אכילת חלב של קדשים, [אות א' לעיל, "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"], ואחד משום אכילת קדשים, [אות ג' לעיל, "וְכֹל זֶר לֹא יֹאכַל קִדָּשׁ"].

אבל הכתוב "כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ" [אות ב' לעיל], אינו מדבר בחלב של קדשים, אלא רק בחלב של חולין, ואף שנאמר בעניין, "כִּי כֹל אֲכַל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֵה' וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכָלָת מֵעַמִּיהָ", שמשמע מזה, שהכתוב מדבר בקדשים, אין ללמוד ממנו אלא שהעונש מדבר באוכל חלב של קדשים, אבל האיסור האמור בעניין, "כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ", אינו בחלב של קדשים, אלא בחלב של חולין.

למה נאמר איסור חלב גם בקדשים וגם בחולין

נתבאר, שלדעת חכמים, האוכל חלב, הן מבשר קדשים, והן מבשר חולין, אינו לוקה משום איסור חלב אלא מלקות אחת, שנאמר איסור בפני עצמו על אכילת חלב קדשים, [אות א' לעיל, "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"], ונאמר איסור בפני עצמו על אכילת חלב חולין, [אות ב' לעיל, "כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ"].

והסיבה שנאמר איסור הן בחולין והן בקדשים ולא די היה לומר איסור באחד מהם וילמד ממנו חבירו,

כי אם היה נאמר האיסור רק בקדשים, היה מקום לומר, שרק חלב קדשים נאסר, כי קדשים חמורים הם בכמה דברים מחולין, אבל חלב חולין אינו אסור.

ואם היה נאמר האיסור רק בחולין, היה מקום לומר, שרק חלב חולין נאסר, אבל חלב קדשים, שהותר מכללו, שכן האליה של הכבש, אף שקרויה חלב, קרבה למזבח, הוא הדין לשאר חלבי קדשים שאינם אסורים. [וי"ג שהסיבה שהיה מקום לומר שחלב קדשים מותר הוא, כי בקדשים זריקת הדם מתירה את האסור, שכן בזריקת הדם נותר בשר הקדשים שמתחילה היה אסור, והיה מקום לומר, שכשהותר הבשר אחר זריקת הדם, הותרו גם החלבים].

מה למדנו מהיקש חלב ודם "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"

< דעת רבי יהודה.

- מתחילה אמרו, שהיקש זה מלמד, שכשם שהאוכל חלב קדשים לוקה שתי מלקות של ארבעים, משום איסור חלב קדשים, [ומלקות נוספת משום איסור קדשים], כך האוכל דם קדשים, לוקה שתי מלקות של ארבעים משום איסור דם קדשים [ומלקות נוספת משום איסור קדשים].

אולם דחו זאת, כי אין צריך היקש ללמוד זאת, שכן, כשם שלעניין חלב קדשים, נאמרו שני כתובים לאוסרו, [א] "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ". [ב] "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כֹּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ".

כך לעניין דם קדשים, נאמרו שני כתובים לאוסרו, [א] "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ". [ב] "וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם לְעוֹף וּלְבְּהֵמָה".

- ולמסקנה אמרו, שהיקש זה מלמד על כך,

שכשם שהאוכל חלב קדשים לוקה מלקות שלישית, משום שנהנה מהקדש, כך האוכל דם קדשים לוקה מלקות שלישית, משום שנהנה מהקדש. והוצרך ההיקש ללמד זאת, כי היה מקום לומר, שמאחר שהאוכל דם קדשים בשוגג אינו מביא על כך קרבן מעילה על שנהנה מקדשים, [מטעם המבואר במסכת חולין], כך האוכל דם קדשים במזיד, אינו לוקה על שנהנה מקדשים, ולכן הוצרך ההיקש הזה, ללמד, שהאוכל דם קדשים לוקה גם משום שנהנה מקדשים.

< דעת חכמים.

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, האוכל דם קדשים, לוקה שתי מלקות ארבעים, משום דם קדשים, ומלקות ארבעים שלישית משום קדשים.

אולם חכמים חולקים על כך, ואומרים, שהאוכל דם קדשים אינו לוקה אלא מלקות אחת, והיא משום דם קדשים, כי רק הכתוב "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵי־תֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ", מדבר בדם קדשים, אבל הכתוב, "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֵי־תֵיכֶם לְעוֹף וְלִבְהֵמָה", מדבר בדם חולין, [כמו שנתבאר לעניין חלב]. ואף משום שנהנה מהקדש אינו לוקה, כי ההיקש שהוקשו חלב ודם לא לעניין זה נאמר, אלא ללמד דבר אחר.

והוא, שכשם שהחלב שדינו חלוק מהבשר, [כחלב בהמות, שהחלב אסור והבשר מותר], אין לוקים עליו אלא כשאכלו ממנו לבדו שיעור שלם, ושאר הבשר אינו מצטרף להשלים את האיסור לשיעור כזית, כך הדם שדינו חלוק מהבשר, [כדם בעלי חיים אסורים, שאף שגם הדם וגם הבשר אסורים, אין האיסור שווה, שכן על הדם ענושים כרת, והבשר אסור בלא כרת], מאחר שהדם חלוק מהבשר, אינו מצטרף עמו להשלים את השיעור, ואין חייבים אלא כשאכלו כזית שלם מהבשר לבדו, או כזית שלם מהדם לבדו. אבל דם שאינו חלוק מבשר, [כדם שרצים, שאסור הוא כבשר שרצים, ואיסורם שווה], מצטרף עם הבשר, והאוכל כזית שחלקו בשר השרץ וחלקו דם השרץ, הרי זה לוקה.

ומההיקש הנ"ל למדנו, שבשר השרץ ודמו מצטרפים לכזית לעניין איסור אכילה, אבל לעניין טומאה, יש ללמוד מכתוב אחר, שבשר השרץ ודמו מצטרפים לשיעור עדשה, לטמא, הוא הכתוב "וְזֶה לְכֶם הַטָּמֵא".

ואמר רבינא שבשר הנחש ודמו אף שאינם כשרצים שכן אינם מטמאים מכל מקום מאחר ששווים הם לעניין איסור אכילה מצטרפים הם לעניין זה והאוכל כזית שחלקו בשר הנחש וחלקו דם הנחש, הרי זה לוקה.

שלוש כריתות האמורות בדם

שלוש פעמים נאמר בתורה, שהאוכל דם ענוש כרת.

א. בפרשת צו [ז' כ"ז] בעניין איסור אכילת דם, נאמר, "כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹאכַל כָּל דָּם וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיָּה".

- ומכאן למדנו שהאוכל דם חולין ענוש כרת.

ב. בפרשת אחרי מות [י"ז י'] בעניין מקריב קדשים בחוץ נאמר, "וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִי פָנָי בְּנֶפֶשׁ הָאֲקֻלָּת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקִּרְבַּ עַמִּיָּה".

- ומכאן למדנו שהאוכל דם קדשים ענוש כרת.

ג. בפרשת אחרי מות [י"ז י"ד] בעניין כיסוי הדם נאמר, "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבָנִי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בְּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֲכָלְיוֹ יִכְרַת".

- ומתחילה אמר רבא, שמכאן למד רבי יהודה, שהאוכל דם התמצית ענוש כרת.

אולם הקשו על דבריו, אם כן מה חכמים לומדים מהכתוב הזה, הלא הם פוטרים את האוכל דם התמצית.

ועוד, הלא רבי יהודה למד עונש כרת בדם חולין ובדם התמצית מריבוי הכתוב "כָּל דָּם", ולא מהכתוב הזה.

- ולכן אמר רבא, שמהכתוב הזה למדו חכמים, שהאוכל דם כיסוי ענוש כרת, שהיה מקום לומר, שדם חיה ועוף ששחטם וכיסה דמם, ככתוב, "וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצוּד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְדָּ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפְרָר", מעתה אחר שכיסה את הדם, הדם הזה בטל בעפר, והאוכלו נחשב כאוכל עפר, ולא כאוכל דם, ולכך נאמר הכתוב הזה בעניין כיסוי הדם "כָּל אֲכָלְיוֹ יִכְרַת", ללמד, שאף אחר כיסוי הדם, דם הוא, והאוכלו ענוש כרת.

חמישה לאוים האמורים בדם

חמש פעמים הזהירה תורה שלא לאכול דם.

א. בסוף פרשת חטאת [ויקרא ג' י"ז] נאמר, "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵי־תֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ".

ב. בפרשת צו [ויקרא ז' כ"ו] נאמר "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֵי־תֵיכֶם לְעוֹף וְלִבְהֵמָה".

ג. בעניין כיסוי הדם [ויקרא י"ז י"ד] נאמר "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבָנִי יִשְׂרָאֵל

דָּם כָּל בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפֶּשׂ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא

כָּל אֲכָלְיוֹ יִכָּרֵת."

ד. בפרשת ראה [דברים י"ב ט"ז] נאמר "רק הדם לא תאכלו על הארץ ותשפכונו בפנים".

ה. בפרשת ראה [דברים י"ג כ"ד] נאמר "לא תאכלנו על הארץ ותשפכונו בפנים".

וביאר רבא, שהסיבה שנאמרו בדבר זה חמש אזהרות, היא, לאסור חמישה דמים אלו. (א) דם חולין. (ב) דם קדשים. (ג) דם כיסוי. (ד) דם איברים. (ה) דם התמצית.

אכל מעשר שני של דגן תירוש

ויצהר חוץ לירושלים

האוכל מעשר שני חוץ לירושלים, עובר בעשה ולא תעשה.

עשה, שנאמר, "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֵשָׂר דְּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים".

לא תעשה, שנאמר, "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדיר ונדבתיה ותרומת ידך".

ואמר רבי אילא, שמאחר שהעניין מדבר בכל מה שמפורט בכתוב האחרון, די היה לכתוב בו, "לא תוכל לאוכלם בשעריך", ולא היה צריך לחזור ולפרט, "מעשר דגנך ותירשך ויצהרך", ומתוך כך שפירטה תורה, "מעשר דגנך ותירשך ויצהרך", הרי זה מלמד, שכל אחד איסור בפני עצמו, והאוכל חוץ לירושלים מעשר שני של דגן ומעשר שני של תירוש ומעשר שני של יצהר, לוקה שלוש מלקות של ארבעים. [ואין זה כשאר לאו שבכללות שהיה צורך לפרט את כל מה שמפורט בו ואין בו כתוב מיותר ולכן אין לוקים בו על כל דבר בפני עצמו].

דף ה'

אכל לחם וקלי וכרמל מן החדש לפני העומר

האוכל מתבואה חדשה לפני העומר, לוקה, שנאמר, "וְלֶחֶם [=לחם ממש שטחן התבואה ולשה ואפאה] וְקָלִי [=שייבש הגרגירים בתנור ואוכלם כמו שהם] וְכַרְמֶל [=שאוכל הגרגירים כמו שגדלן] לא תאכלו [מתבואה חדשה] עד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה [של ששה עשר בניסן] עד הַבִּיאָכָם אֶת קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם [=קרבן העומר] חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מִשְׁבְּתֵיכֶם".

ואמר רבי יצחק, שללמד שכל הדברים הללו אסורים בחדש, די היה לכתוב "וְלֶחֶם וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ...", ולא היה צריך לכתוב "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ" כי איסור קלי יש ללומדו בבניין אב מהצד השווה של לחם וכרמל, [שכן אם תאמר שאין ללמוד קלי מלחם, משום שלחם חמור הוא, שיש בו חיוב חלה, כרמל יוכיח, שאין בו חומרא זו, ובכל זאת נאסר בחדש. ואם תאמר שאין ללמוד קלי מכרמל, כי כרמל חמור יותר, שלא נשתנה מברייתו כלל, לחם יוכיח, שנשתנה מברייתו הרבה, ובכל זאת נאסר בחדש], ומאחר שנאמר גם "וְקָלִי", הרי זה בא ללמד, שיש בו איסור בפני עצמו, שאם אוכל קלי ודבר נוסף, לוקה על כל אחד בפני עצמו. ומתוך שנאמר הכתוב "וְקָלִי" בין "וְלֶחֶם" וְכַרְמֶל", הרי זה מלמד, שעם כל אחד מהם הוא נחשב כאיסור נוסף, כלומר כל אחד מהם הוא איסור בפני עצמו, ומכאן שהאוכל לחם וקלי וכרמל מן החדש, הרי זה לוקה שלוש מלקות של ארבעים.

נתבאר שמהכתוב "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל..." רק הכתוב "וְקָלִי", נחשב כיותר, ללמוד ממנו איסור לכל אחד, אבל שאר הדברים אינם יתרים,

- כי אם היה כתוב רק "וְלֶחֶם" לא היינו למדים ממנו שגם קלי וכרמל אסורים בחדש כי היה מקום לומר שרק לחם שהוא חמור שנתחייב בחלה אסור בחדש אבל דברים שאינם חייבים בחלה אינם אסורים בחדש.

- ואם היה כתוב רק "וְקָלִי", לא היינו למדים ממנו שגם לחם וכרמל אסורים בחדש, כי היה מקום לומר שאין ללמוד לחם מקלי, כי הקלי לא נשתנה לגמרי מברייתו, ולכן נאסר, מה שאין כן לחם. וכן אין ללמוד כרמל מקלי, שכן קלי חמור הוא, שנתרבה במנחת העומר, מה שאין כן כרמל, שאינו קרב לשום מנחה.

- ואם היה כתוב רק "וְכַרְמֶל", לא היינו למדים ממנו שגם לחם וקלי אסורים בחדש, כי היה מקום לומר שרק כרמל, שהוא תבואה כברייתה ממש, אסור בחדש, אבל שאר דברים אינם אסורים בחדש.

- וכמו כן אם היה כתוב "וְלֶחֶם וְקָלִי" לא היינו למדים ממנו שגם כרמל אסור בחדש, כי היה מקום לומר שרק לחם וקלי, שקרבים למנחות [קלי למנחת העומר ולחם לחם הפנים ושתי הלחם], אסורים בחדש, אבל כרמל אינו אסור בחדש.

- וכמו כן אם היה כתוב "וְקָלִי וְכַרְמֶל", לא היינו למדים ממנו שגם לחם אסור בחדש, כי היה מקום לומר שרק קלי וכרמל, שלא נשתנו לגמרי מברייתם, אסורים בחדש, אבל לחם שנשתנה מברייתו אינו אסור בחדש.

- אבל אם היה כתוב "וְלֶחֶם וְכַרְמֶל" היינו למדים ממנו גם קלי כפי שנתבאר לעיל.

לעולם אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך

א. [האוכל פיגול חייב כרת]

אמר רבי ינאי: לעולם אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך, שהרי פיגול שהאוכלו ענוש כרת, אחד מגופי תורה הוא, ולא לימד הכתוב עונשו אלא מגזירה שוה.

שנאמר בעניין אכילת פיגול, "וְאִם הָאָכַל יֹאכַל מִבֶּשֶׂר זָבַח שְׁלֵמִיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהִנֵּפֶשׁ הָאֲכָלֹת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִּשָּׂא", וכן נאמר בעניין אכילת נותר "וְאֲכָלְיוּ עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיקָה", והרי זה מלמד שכשם שהאוכל נותר בכרת כך האוכל פיגול בכרת.

ב. [האוכל נותר חייב כרת]

אמר רבי סימאי: לעולם אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך, שהרי נותר שהאוכלו ענוש כרת, אחד מגופי תורה, ולא לימד הכתוב אלא מגזירה שוה.

שכן הכתוב הנ"ל האמור בעניין אכילת נותר שעונשו כרת, "וְאֲכָלְיוּ עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיקָה", לא מפורש בו שהוא מדבר באכילת נותר, ורק על ידי גזירה שווה למדנו שכוונת הכתוב הזו לאכילת נותר.

שנאמר בכתוב הזה, "כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל", וכן נאמר בקרבנות המילואים, "וְשִׂרְפֶתָ אֶת הַנֹּתֵר בְּאֵשׁ לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הוּא", ללמד, שכשם שהכתוב ההוא מדבר בנותר, כך כתוב זה, שנאמר בו כרת, מדבר בנותר.

ג. [הבא על בתו חייב שריפה]

אמר אביי: לעולם אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך, שהרי בתו מאנוסתו שעונשה שריפה, הן הן גופי תורה, ולא לימד זאת הכתוב אלא מגזירה שווה.

שכן בעניין איסור הבא על בת בנו או בת בתו נאמר, "הַנְּהָה", "[בת בנד או בת בנד לא תגלה ערותו פי ערותה הנה]", וכן נאמר באיסור בא על בת אשתו, "הַנְּהָה", "[ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא]", ללמד, שכל האמור באיסור בא על בת אשתו, אמור גם באיסור בא על בת בנו או בת בתו.

ובעניין בא על בת אשתו נאמר "זמה", "[ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא]", ללמד בגזירה שווה מהכתוב האמור בבא על חמותו, "זמה הוא באש ושרפו אתו ואתהו", שכשם שהבא על חמותו בשריפה, כך הבא על בת אשתו בשריפה, ומעתה הוא הדין לבא על בתו, שהוא בשריפה.

ד. [כמה דברים עונשם סקילה]

אמר רב אשי: אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך, שהרי כל אלו שעונשם סקילה הן הן גופי תורה, וברובם לא לימד זאת הכתוב, אלא מגזירה שווה.

שכן בעבודה זרה, ובנערה המאורסה, ובחילול שבת, ובאוב, וידעוני, ובמגדף, מפורש בתורה שדינם בסקילה. אולם בשאר חייבי סקילה, אין הדבר מפורש, ולמד הוא בגזירה שווה, ברובם הדבר למד בגזירה שווה ממה שנאמר באוב וידעוני "דמיהם בם", וכן נאמר בכל אחד מהדברים הבאים, "דמיהם בם", ללמד שכל אלו דינם בסקילה כאוב וידעוני, ואלו הם, הבא על אמו. והבא על אשת אביו. והבא על כלתו.

והבא על הזכור. והבא על הבהמה. והאשה המביאה את הבהמה עליה. והנותן מזרעו למולך. והמקלל אביו ואמו. והמדיח [עיר הנידחת]. ובן לעבוד עבודה זרה]. והמדיח [עיר הנידחת]. ובן סורר ומורה. [ומכשף שדינו בסקילה, למד מגזירה שווה אחרת, כמבואר בסנהדרין דף ס"ז].

פרשת שמן המשחה [שמות ל' כ"ב- ל"ג] וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. וְאֵתָה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵר דָּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמֹן בָּשֵׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם וּקְנֵה בָשֵׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם. וְקִדְהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשָׂקַל הַקֹּדֶשׁ וְשָׂמֹן זֵית הַיּוֹ. וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שָׂמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ רִקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רִקַח שָׂמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה. וּמִשְׁחַתָּהּ בּוֹ אֶת אֶהֱל מוֹעֵד וְאֶת אֶרוֹן הָעֵדוּת. וְאֶת הַשְּׁלֶחַן וְאֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת כְּלָיָהּ וְאֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת. וְאֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת הַכִּיֹּר וְאֶת כִּנּוֹ. וְקִדְשָׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל הַנִּגְעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ. וְאֶת אֶהֱרוֹן וְאֶת בְּנָיו תִּמְשַׁח וְקִדְשָׁתָּ אֹתָם לְכַהֵן לִי. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר שָׂמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. **עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִיָּסַד וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָמֹהוּ** קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. **אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֵר וְנִכְרַת מֵעַמִּיו.**

פרשת קטורת הסמים [ויקרא ל' ל"ד- ל"ח] וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים נָטוּף וּשְׁחַלֶּת וְחֻלְבֵּנָה סָמִים וּלְבֵנָה זָכָה בַד בַּבַּד יִהְיֶה. וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רִקַח מַעֲשֵׂה רִקַח מִמֶּלַח טָהוֹר קֹדֶשׁ. וְשִׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הַדֶּק וְנִתְתָּה מִמֶּנָּה לַפְּנֵי הָעֵדוּת בְּאֶהֱל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֹנֵעַד לָךְ שָׂמָה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם. **וְהַקְּטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם** קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לַה'. **אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמִּיו.**

לאיזה צורך אסור לפטם קטורת או שמן

בעניין פיטום הקטורת נאמר, "וְהַקְּטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לַה'" ומתוך שנאמר בכתוב "לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם", למדנו, שלא אסרה תורה לכל אדם לעשות קטורת כקטורת המקדש, אלא כשעושה זאת לצורך עצמו, כלומר כדי להריח בה, [והעושה כן חייב כרת, שנאמר, "אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמִּיו"], אבל אם עושה זאת כדי להתלמד, או כדי למוסרה לציבור, הדבר מותר.

ומתוך שנאמר בעניין פיטום השמן, "וּבְמִתְכַנְתּוֹ

לא תַעֲשׂוּ" כמו שנאמר בעניין איסור פיטום הקטורת "בְּמִתְּכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ", הרי זה מלמד בגזרה שווה, שכשם שלא אסרה תורה לכל אדם לעשות קטורת כקטורת המקדש, אלא כשעושה זאת לצורך עצמו, כלומר כדי להריח בה, אבל אם עושה זאת כדי להתלמד, או כדי למוסרה לציבור, הדבר מותר, כך לא אסרה תורה לכל אדם לעשות שמן כשמן המשחה, אלא כשעושה זאת לצורך עצמו, כלומר כדי לסוך בו, [והעושה כן חייב כרת שנאמר "אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמֵהוּ וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ"], אבל אם עושה זאת כדי להתלמד, או כדי למוסרו לציבור, הדבר מותר.

שמן שאסרה תורה לסוך ממנו

שמן המשחה שעשה משה, אסור לסוך בו, שנאמר, "עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ", והסך ממנו חייב כרת, שנאמר, "וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ".

אבל הסך משמן שעשה אדם אחר לעצמו, כדוגמת שמן המשחה, אף שהעושה כן עשה איסור, וחייב על כך כרת, הסך מאותו שמן פטור, לפי שאין חייבים כרת אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה.

פיטום הקטורת או השמן לחצאים

נתבאר, שאסור לעשות קטורת לצורך הדיוט, כקטורת הסמים שקרבה במקדש, והעושה כן חייב כרת.

ולדברי רבא, אין חילוק בדבר, בין כשעושה את הקטורת באותה כמות בדיוק כקטורת שקרבה במקדש, [שנוטל סממנים כסממני הקטורת, וכל אחד מהסממנים במשקל של אותו סממן מסממני הקטורת], ובין כשאינו עושה זאת באותו משקל של הקטורת, אבל יחס הסממנים הוא כיחס סממני הקטורת, [כגון שנוטל סממנים כסממני הקטורת, וכל אחד מהסממנים הוא במחצית משקל של אותו סממן מסממני הקטורת], שני האופנים הללו אסורים והעושה חייב כרת.

ודין זה למד מהריבוי, "וְהִקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה", המלמד, שבכל אופן אין לעשות קטורת כקטורת המקדש.

וכמו כן נתבאר, שאסור לעשות שמן לצורך הדיוט, כשמן המשחה שעשה משה, והעושה כן חייב כרת.

ולדברי רבא, בדבר זה יש חילוק, שאין שהעושה חייב כרת, אלא כשעושה את השמן באותה כמות בדיוק כשמן המשחה שעשה משה, [שנוטל סממנים כסממני השמן, וכל אחד מהסממנים במשקל של אותו סממן מסממני השמן], אבל כשאינו עושה זאת באותו משקל של שמן המשחה, אף שיחס הסממנים הוא כיחס סממני שמן המשחה, [כגון שנוטל סממנים כסממני שמן המשחה, וכל אחד מהסממנים הוא במחצית משקל של אותו סממן מסממני שמן המשחה], הרי זה פטור.

ואף שהיה מקום ללמוד בגזרה שווה, [ו"בְּמִתְּכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ" "בְּמִתְּכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ", כמבואר לעיל], שהמפטם את השמן לחצאים, יהיה חייב, כדין מפטם את הקטורת לחצאים, מכל מקום המפטם את השמן לחצאים פטור, כי נאמר "וּבְמִתְּכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמֵהוּ", ללמד, שדווקא כמוהו ממש אסור לעשות, אבל לחצאים הדבר מותר.

משקל סממני שמן המשחה

בעניין שמן המשחה נאמר, "וְאֶתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ (א) מֵר דָּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת (ב) וְקִנְמָן בָּשָׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם (ג) וְקִנְהַ בָּשָׂם חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם. (ד) וְקִדָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ".

הנה לעניין מר דרוור, וכן לעניין קדה, נאמר בפירוש בכל אחד מהם שמשקלו "חֲמֵשׁ מֵאוֹת".

ולעניין קנמן בשם, נאמר שמשקלו, "מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם", כלומר חציו 250, ואם כן כולו 500, והרי זה כשיעור האמור במר דרוור וקדה.

אולם לעניין קנה בשם נאמר שמשקלו, "חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם", ולא נאמר "מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם", והיה מקום לומר, שאף שלא נאמר בו "מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם", כשנאמר בו "חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם", הכוונה למחציתו, כמו לעניין קנמן בשם, ואם כן משקל כולו 500, אולם באמת אין זה כך אלא משקלו "חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם" בלבד שכן אם גם משקלו היה "מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם", היה הכתוב ראוי לכתוב "קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה חמשים ומאתים". [וכדי ללמד זאת שמשקל קנה בשם הוא 250 שקל בלבד, שנינו בברייתא, שמשקל כל סממני שמן המשחה הוא 1750].

אופן שקילת הסממנים

רב פפא הסתפק, האם כשמוכר הבשמים שוקל להקדש את סממני שמן המשחה, הוא שוקל אותם במדויק, [=עין בעין, כלומר שמוניח בצד אחד של המאזנים אבן במשקל 500 שקלים, ומניח בצד שני בושם, באופן שיהיו שני צידי המאזנים שקולים

ממש, עין בעין], או שהוא מוסיף מעט על משקל **הבשמים**, [=שיהא כף המאזניים שבה הבשמים מכריע כלפי מטה].

ואמר אביו, מאחר שנאמר בכתוב "בַּד בְּבַד יְהִי", יש ללמוד, שהמידה האמורה תהא בדיוק, ולא יוסיף עליה.

אולם מתוך דברי רב יהודה מבואר, שהיו הכרעות בשמן, שכן כך אמר רב יהודה, הקב"ה יודע בהכרעות, [כלומר שלא היו שוקלים ההכרעות לבד, לדעת מה משקלם, אלא מניחם כמות שהם, והמקום יודע משקלם, לתת שכרם למוכר], ורב יהודה למד זאת, מתוך כך שאמרה תורה להביא קנמן בשם לחצאים, כלומר שתי פעמים של 250 שקל, ועל כרחך הסיבה לכך, כי מכריעים, וכשישקלו לחצאים, יהיו שתי הכרעות, ויהא הדבר יותר מאשר ישקלו פעם אחת, אבל אם אין מכריעים, למה לא ישקלו את הכל בפעם אחת.

ואמר רבינא, שלדברי רב יהודה, הכתוב "בַּד בְּבַד יְהִי" אינו מלמד שיש להביא את הבשמים במשקל האמור בדיוק, ולא בהכרע, אלא בא הכתוב ללמד, שיש לשקול כל אחד מהבשמים בפני עצמו כנגד אבן המשקל, ולא ישקול רק בושם אחד כנגד אבן המשקל, ושאר הבשמים ישקול כנגד הבושם הראשון.

אופן עשיית שמן המשחה

כבר נתבאר שאלו הדברים שמהם נעשה שמן המשחה. **בשמים ראש (א) מר דרור משקל 500 שקלים [של קודש]. (ב) קנמן בשם משקל 500 שקלים [של קודש]. (ג) קנה בושם משקל 250 שקלים [של קודש]. (ד) קידה משקל 500 שקלים [של קודש]. (ה) הין [=12 לוג] שמן זית.**

ומלאכת עשיית שמן המשחה היתה, שיתנו כל הבשמים הנ"ל את ריחם בשמן הזית הנ"ל, ושמן הזית הזה, שקיבל את ריח כל הבשמים הנ"ל, הוא שמן המשחה.

ונחלקו חכמים כיצד קיבל שמן הזית הנ"ל, את ריחם של הבשמים הנ"ל.

לדעת רבי יוסי – לא היו מבשלים את הבשמים הנ"ל בשמן, שכן השמן מועט, והבשמים מרובים, ואפילו אם היו סכים אותם בשמן בלא בישול, היה כל השמן נבלע בהם, וכל שכן שאם היו מבשלים אותם בו, שלא היה נותר ממנו מאומה, מחמת בליעת הבשמים, ובליעת הקדרה, וחימום האש. ולכן, כך היו עושים, תחילה משרים את הבשמים במים, כדי שיתמלאו במים, ולא יבלעו מן השמן כל כך, ומוציאים אותם מהמים, ומציפים עליהם את השמן כדי שיקלוט מהם את ריחם, ומיד לאחר מכן מסירים מהם את השמן, ואין מניחים אותו לשהות עליהם.

ולדעת רבי יהודה – היו מבשלים את שמן הזית בבשמים הנ"ל, כדי שיקלוט מהם את ריחם, ואף על פי שהשמן מועט, והבשמים מרובים, נעשה בו נס, ולא חסר ממנו כלום, לא על ידי בליעת הבשמים והקדרה, ולא על ידי חימום האש, ואף לאחר שמשחו ממנו את המשכן, ואת כליו, ואת אהרן ובניו, כל שבעת ימי המילואים, וכן את שאר הכהנים והמלכים המשוחים, לא חסר ממנו כלום, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר, "שָׁמֶן מְשִׁיחַת קֹדֶשׁ יְהִיָּה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם", כלומר כמו שהוא, בשיעור שנים עשר לוג כמניין "זֶה", כך יהיה קיים לדורות.

מי נמשח בשמן המשחה

א. משכן וכליו בשבעת ימי המילואים. [שנאמר, "וּמְשַׁחְתָּ בוֹ אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדֻת. וְאֶת הַשֻּׁלְחָן וְאֶת כֶּל פְּלִי וְאֶת הַמִּנְרָה וְאֶת כֶּלִּי וְאֶת מִזְבַּח הַקְטֹרֶת. וְאֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כֶּל פְּלִי וְאֶת הַפִּיר וְאֶת כְּנֹוֹ"].

ב. אהרן ובניו בשבעת ימי המילואים. [שנאמר, "וְאֶת אֹהֶרֶן וְאֶת בָּנָיו תִּמְשַׁח"].

ג. כל כהן גדול בשעה שמתמנה לכהונה גדולה, ואפילו הוא כהן גדול בן כהן גדול, שנאמר, "וְהִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתָיו מִבָּנָיו", ללמד שאף כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה, ואם אינו נמשח אינו כהן גדול.

ד. מלך שהוא תחילת משפחת מלכות דוד.

ה. מלך ממלכות דוד שהיו חולקים על מלכותו. [כשלמה שמשחוהו מפני מחלוקתו של אדוניה. וכיואש שמשחוהו מפני עתליה. וכיהואחז שמשחוהו מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים, (אלא שאותו משחו בשמן אפרסמון, ולא בשמן המשחה, כי כבר גנזו יאשיה אביו)].

- **אבל מלך בן מלך [אף מבית דוד], שאין חולקים על מלכותו, אינו נמשח, אלא יורש מלכותו מאביו בלא משיחה, שנאמר במלך, "לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמֶיךָ עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל", ללמד שכשיש שלום בישראל, ואין מחלוקת, המלך מוריש מלכותו לבניו אף בלא משיחה.**

- **ומלכים שאינם מבית דוד, אפילו כשהם תחילת משפחת מלוכה, [ואינם בני מלכים], אינם נמשחים, שנאמר במשיחת דוד, "וַיֵּאָמֶר ה' קוּם מְשַׁחְהוּ כִּי זֶה הוּא", ללמד שרק מלכות דוד טעונה משיחה אבל מלכות אחרת אינה טעונה משיחה. ומכל מקום יהוא בן נמשי מלך ישראל, נמשח בשמן אפרסמון, כדי לחזק את**

מלכותו, מפני מחלוקתו של יורם בן אחאב.

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה הַבְּכוֹר יוֹחָנָן הַשֵּׁנִי יְהוֹיָקִים הַשְּׁלִשִׁי צְדָקְיָהוּ הָרְבִיעִי שְׁלוֹם

"הַבְּכוֹר יוֹחָנָן" – זה יהואחז, ונקרא בכור, כי מלך תחילה לכל אחיו, אבל באמת היה קטן מיהויקים אחיו בשתי שנים, [שנאמר בו "בן עשרים ושלש שנה יהואחז במלכו ושלשה חודשים מלך בירושלם" ומיד אחר כך באותה שנה מלך יהויקים, ונאמר בו "בן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו", הרי שהיה יהואחז קטן מיהויקים שתי שנים], והטעם לכך שמלך הצעיר קודם לבכור, כי לא היה הבכור ראוי למלוך. אבל אם היה ראוי למלוך, הוא קודם, כמו שנאמר, "וְאֵת הַמְּמַלְכָה נָתַן לַיהוֹרָם [בן יהושפט] כִּי הוּא הַבְּכוֹר", שניתנה לו המלוכה משום שהיה בכור.

"הַשֵּׁנִי יְהוֹיָקִים".

"הַשְּׁלִשִׁי צְדָקְיָהוּ הָרְבִיעִי שְׁלוֹם" – הוא צדקיהו הוא שלום, [כלומר אדם אחד הוא]. נקרא צדקיהו על ידי נבוכדנצר, שנאמר, "וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מִתְנֵיָה דָדוּ תַחְתָּיו וַיִּסָּב אֶת שְׁמוֹ צְדָקְיָהוּ", [שנאמר לו, י-ה יצדיק עליך את הדין, אם תעבור על שבועתך, ותמרוד בי]. נקרא שלום, על שהיה שלם במעשיו, [כלומר צדיק גמור בעל מעשים טובים], א"נ על ששלמה מלכות בית דוד בימיו. אבל באמת שמו מתניה, כמו שנאמר, "וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מִתְנֵיָה". ונקרא "הַשְּׁלִשִׁי", כי היה שלישי לבני יאשיהו. ונקרא "הָרְבִיעִי", כי מלך רביעי אחר יאשיהו אביו, שכן תחילה מלך יהואחז, ולאחר מכן יהויקים, ולאחר מכן יכניה בן יהויקים, ולאחר מכן מלך הוא.

דברים שנגזרו

מאחר שראה יאשיהו את הכתוב, "וַיֹּלֶךְ ה' אֶתְּךָ וְאֶת מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקִּים עֲלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָ אֶתָּה וְאֶבְתִּיךָ", וחשש שמא יגלו עימם דברים מקודשים, צוה שיגזרו את הארון, שנאמר, "וַיֹּאמֶר לְלוֹיִם הַמְּבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לְה' תָּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל [כלומר גזרו אותו. כי אם יגלה עימכם שוב] אֵין לָכֶם מִשָּׂא בַּכֶּתֶף [להחזירו כלומר לא ישוב עימכם ולכן יש לגזרו שלא יגלה] עִתָּה עֲבֹדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְאֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל".

ומשנגזרו הארון, נגזרה עמו צנצנת המן, [דבר זה למד בגזרה שווה, שנאמר בארון, "וַיִּנְעֲדֹתִי שְׁמָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל", ונאמר בצנצנת, "וְתֵן שְׁמָה מְלֹא הַעֲמֹר מֶן", ומכאן, מה ארון נגזר, אף צנצנת נגזרה].

וגם שמן המשחה נגזר, [ואף דבר זה למד בגזרה שווה, שנאמר בצנצנת המן, "וַיִּהְיֶה אֲתוֹ לְפָנַי ה' לְמִשְׁמַרְתָּ לְדֹרֹתֵיכֶם", ונאמר בשמן המשחה, "שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם", ומכאן, מה צנצנת המן נגזרה, אף שמן המשחה נגזר].

ואף מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה נגזרו, [וגם דבר זה למד בגזרה שווה, שנאמר בצנצנת המן, "לְמִשְׁמַרְתָּ לְדֹרֹתֵיכֶם", ונאמר במקלו של אהרן "לְמִשְׁמַרְתָּ לְאוֹת לְבָנֵי מִרְיָ", ומכאן, מה צנצנת המן נגזרה, אף מקלו של אהרן נגזר].

וגם הארגז ששלחו פלשתים דורון לישראל נגזר, שכן הוא מונח בצד הארון, כמו שנאמר, "וַיִּלְקַחְתֶּם אֶת אֲרוֹן ה' וּנְתַתֶּם אֹתוֹ אֶל הָעֲגֹלָה וְאֵת כָּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הִשְׁבַּתְתֶּם לוֹ אֲשֶׁם תְּשִׂימוּ בְּאֲרֹגְזוֹ מִצְדוֹ וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהִלֵּךְ".

אופן משיחת המלכים בשמן המשחה

היו מושחים אותם בשמן כמין נזר, כלומר מקיפים את ראשם סביב סביב בשמן, [על ידי שהמושח היה נוטל את השמן באצבעותיו, ונותנו על ראש המשוח סביב סביב].

ואין מושחים את המלכים אלא על המעיין, כדי שתמשך מלכותם, שנאמר "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קַחוּ עִמָּכֶם אֶת עֲבָדֵי אֲדִינֵיכֶם וְהִרְפַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְּנֵי עַל הַפְּרָדָה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גַּחוֹן. וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם...".

אופן משיחת הכהנים בשמן המשחה

היו מושחים אותם בשמן, כמין כי יוונית, שהיו מתחילים למשוח באצבע בין ריסי עיניו של הכהן, ומושח באצבעו משם כלפי מעלה כלפי הראש, ומוסיף והולך עד שמגיע לעורף.

ומלבד המשיחה הזו, גם היו יוצקים לכהן משמן המשחה על ראשו.

- י"א שתחילה יוצקים את השמן על ראשו, ואחר מושחים אותו, שכן סדר הכתובים, "וַיִּצַק מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֶהֱרֹן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ".

- וי"א שתחילה מושחים את השמן, ואחר כך יוצקים אותו על ראשו, כי המשיחה חשובה מהיציקה, שכן בכלי המשכן היתה משיחה בלבד בלא יציקה, ולכן המשיחה קודמת.

שתי טיפות שמן שהיו לאהרן בזקנו

נאמר בתהילים, "כִּפְשֵׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזָּקוֹן זָקוֹן אֶהֱרֹן שְׂיֵרֵד עַל פִּי מִדֹּתָיו", ללמד שכמין שתי טפי מרגליות [של שמן המשחה] היו תלויות לאהרן בזקנו.

ואמר רב כהנא שכשהיה מספר [=מדבר עם אחרים. א"נ מסתפר כלומר גוזר את זקנו], היו עולות ויושבות לו בעיקר זקנו, [כדי שלא יפלו].

ועל דבר זה היה משה דואג, אמר, שמא חס ושלוש מעלתי בשמן המשחה [ששמתי יותר מדאי]. יצתה בת קול ואמרה, "פִּשְׁמֵן הַטּוֹב ... כָּטַל חֶרְמוֹן שְׁיָרַד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן", כלומר שמן שעל אהרן וטל חרמון שווים הם, מה טל חרמון אין בו מעילה, אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה.

ועדיין היה אהרן דואג, אמר, שמא משה לא מעל, אבל אני מעלתי, [שבגדי נהנים מריח השמן שבזקני], יצתה בת קול ואמרה לו, "הִנֵּה מָה טוֹב וַיְמָה נְעִים שְׁבֵת אַחִים גַּם יָחַד" כלומר שני האחים שווים בזה, מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלת.

כמה סימנים שאמר רב אמי

לדעת העתיד לבוא עליו

הרוצה לדעת אם יסיים את השנה [בחיים, ולא ימות בה], ידליק נר בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, בבית שלא נושבת בו רוח, ואם ידלק הנר עד כלות השמן שבו, ולא יכבה קודם לכן, ידע שיסיים את השנה.

והבא לעשות עסק, ורוצה לדעת אם יצליח בו, יגדל תרנגולת, ואם תשמין ותשביח, ידע שיצליח בעסקו.

והבא לצאת לדרך, ורוצה לדעת אם יזכה לחזור לביתו, יעמוד בבית חשוך, אם רואה בבואה של בבואה [=צל של צילון], ידע שיחזור לביתו.

ואמרו בגמרא, שאין לעשות כן, שמא יהא הסימן לרעה, ומחמת כן יצטער, וינזק, ואם לא היה בודק, לא היה ניזוק.

דף ו'

סימנים שאמר אביי לעשות בראש השנה

אמר אביי, מאחר שלמדנו, שיש ממש בסימנים שאדם עושה, לכן לעולם יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה קרא [=דלעת] ורוביא [=תלתן] כרתי וסילקא ותמרי, [יש מהן שגדלים מהר, ויש מהם שהם מתוקים ביותר, וכך גם הוא יצליח במעשיו באותה שנה].

דברים שאמר רב משרשיא לבניו

כשתרצו לבוא וללמוד לפני רבכם, קודם שתכנסו ללמוד לפניו, גירסו את המשנה עד שתהא שגורה בפיכם, [שתדעו לשאול ממנו כראוי מה שצריך ביאור], ואחר כך תכנסו ללמוד ממנו. וכשתשבו ללמוד לפני רבכם, ראו את פיו, שנאמר, "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֵיךָ".

וכשאתם גורסים את שמועותיכם, עשו זאת על הנהר, שיהא לכם לסימן, שימשכו שמועותיכם תמיד, כמים המושכים בנהר, שאינם פוסקים.

ושבו באשפות מתא מחסיא, [שיש בה תלמידי חכמים ראויים להוראה, ובעלי תרבות יפה], ולא בארמונות פומבדיתא, שהם לסטים.

מוטב לאכול דג קטן מוסרח של מתא מחסיא, מכותח משובח וחזק שמשבר את הסלע, כי הכותח מטמטם את הלב.

שמן שבקרון ושמן שבפח

"וַתִּתְּפַלֵּל חֲנָה וַתֹּאמֶר עֲלֵי לְבִי בַּה' רָמָה קֶרְנֵי בַּה' רָחַב פִּי עַל אוֹיְבֵי פִי שְׁמַחְתִּי בִישׁוּעָתֶךָ", והכוונה בזה, שאלו שנמשחו בשמן שבקרון, כדוד ושלמה, נמשכה מלכותם [דורות הרבה], אבל אלו שנמשחו בשמן שבפח, כשאל ויהוא, לא נמשכה מלכותם הרבה.

מעילה בקול מראה וריח

אף שהנהנה מההקדש מועל הוא, [ומשלם קרן וחומש, ומביא קרבן מעילה], לדברי רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, שלושה דברים, הנהנה מהם מהקדש, לא מעל, ואלו הם.

א. קול – שנהנה מקול הכנורות ונבלים של כלי שרת.

ב. מראה – שנהנה ממראה יפה של היכל.

ג. ריח – שנהנה מריח הקטורת אחר שעלתה תמרתו, שבכך נעשית מצוות הקטורת, וכלל בדינו, שכל דבר שנעשית מצוותו שוב אין בו מעילה, [חוץ מאלו שיתבארו בעזה"י להלן], אבל הנהנה מריח הקטורת קודם לעליית תמרתו, אף שאינו חייב על כך כרת, [כי לא אסרה תורה להריח בקטורת כמו שאסרה לסוך בשמן המשחה], מכל מקום, מאחר שנהנה מהקדש, הרי זה מעל.

מעילה בדברים שנעשית מצוותם

רוב הקדשים, מאחר שנעשית מצוותם, שוב אין בהם מעילה, מהטעם שיבואר בעזה"י להלן, אולם בשנים או שלושה דברים יש מעילה אף אחר שנעשית מצוותם ואלו הם.

א. תרומת הדשן.

בכל בוקר, מצווה על הכהנים להרים מהדשן שעל המזבח מלא המחטה, ולתתו בצד המזבח, ודשן זה, אף אחר שנעשית מצוותו, יש בו דין מעילה, שנאמר בו, "וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצְלֵ הַמִּזְבֵּחַ", ללמד, שטעון שימה וגניזה, ואין לקחתו משם, ומכאן שאסור בהנאה.

ב. בגדי כהן גדול אחר יום הכיפורים.

לדעת חכמים – ארבעה בגדי לבן שכהן גדול נכנס בהם לפני ולפנים ביום הכפורים, טעונים גניזה עולמית, ואין כהן הדיוט עובד בהן כל השנה, ולא כהן גדול ליום כפורים אחר, שנאמר בהם, "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַבֶּדֶד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֵאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם", ללמד, שטעונים שם גניזה, ואסור להנות מהם, ויש בהם מעילה אף על פי שנעשית מצוותם.

אולם לדעת רבי דוסא – אין הבגדים הללו טעונים גניזה, וכשרים לכהן הדיוט בכל השנה, ורק כהן גדול אסור להשתמש בהם ליום כפורים אחר.

ג. עגלה ערופה.

עגלה ערופה, אחר עריפתה, אסורה בהנאה, ויש בה מעילה אף על פי שנעשית מצוותה, שנאמר בה, "וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחֲלִי", ללמד, שטעונה שם קבורה, ולא יהנו ממנה.

< ולדברי הכל בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו.

- לדעת האומרים, ששני כתובים הבאים כאחת אין מלמדים, כלומר, כשחזרה תורה על דין מסוים בשני מקומות, ולא הסתפקה לכותבו במקום אחד, ולסמוך על כך, שילמד המקום השני ממנו, הרי זו ראייה, שאין ללמוד משום אחד מהמקומות הללו שכן יהיה הדין בשאר מקומות, [ולכן הוצרכה תורה לכתוב את הדין בכל מקום בפני עצמו], ואם כן, לכל הפחות בשני כתובים נאמר שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ועגלה ערופה], ומאחר ששני כתובים אין מלמדים, על כרחך בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו.

- ולדעת האומרים, ששני כתובים הבאים כאחת מלמדים, ורק שלושה כתובים הבאים כאחת אין מלמדים. אם דעתם כדעת חכמים לעניין בגדי כהן גדול, הרי כאן שלושה כתובים, שנאמר בהם שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ובגדי כהונה ועגלה ערופה], ואין ללמוד מהם לשאר מקומות.

- ואף אם דעתם כדעת רבי דוסא, ואם כן, יש כאן רק שני כתובים, שנאמר בהם שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ועגלה ערופה], מכל מקום מודים הם, שאין ללמוד מהכתובים הללו, שגם בשאר מקומות הדין כן, כי בכל אחד משני הכתובים הללו יש מיעוט, המלמד, שרק בו יש מעילה אף אחר שנעשית מצוותו, אבל בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [בתרומת הדשן נאמר "וְשָׂמוּ" דווקא אותו ולא את אחרים. ובעגלה ערופה נאמר "הָעֵרֹפָה" דווקא היא ולא דבר אחר].

סממני הקטורת

בעניין קטורת הסמים נאמר, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים נְטָף וְשִׁחֻלַת וְחֻלְבָּנָה סָמִים וּלְבָנָה זָכָה בְּדָבָד יִהְיֶה". ומכאן למדו רבותינו, אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה בסיני, "קח לך סָמִים" מיעוט סמים שנים, "נְטָף וְשִׁחֻלַת וְחֻלְבָּנָה" שלשה, הרי חמישה, "סָמִים", לרבות עוד כמו אלו, הרי עשרה, "וּלְבָנָה זָכָה" הרי אחד עשר. ואלו הם:

א. צרי – זהו "נְטָף" האמור בתורה, ואמר רבי שמעון שהוא שרף הנוטף מעצי הקטף, [והוא הנקרא בלע"ז גומ"א].

ב. צפורן – זהו "וְשִׁחֻלַת" האמור בתורה, שתרגומו טופרא, כלומר צפורן, והוא חלק ומצהיר כצפורן, ולכן נקרא כן.

ג. חלבנה – זהו "וְחֻלְבָּנָה" האמור בתורה, והוא בשם שריחו רע, [והוא הנקרא בלע"ז גלבנ"א].

ד. לבונה – זהו "וּלְבָנָה זָכָה" האמור בתורה.

וכשאמרה תורה "בְּדָבָד יִהְיֶה" למדנו, שכל אלו הארבעה המפורשים בתורה, משקלם שווה, ואמרו חכמים שמכל אחד מהם מביא משקל שבעים מנה, [סך הכל 280 מנה].

ה. מור.

ו. קציעה.

ז. שבולת נרד.

ח. כרכום.

< כל אלו משקלם שווה שמכל אחד מהם מביא משקל ששה עשר מנה, [סך הכל 64 מנה].

ט. קושט. במשקל שנים עשר מנה.

י. קילופה. במשקל שלושה מנה.

יא. קנמון. במשקל תשעה מנה.

כל אלו הם סממני הקטורת ומשקלם יחד [280 + 64 + 12 + 3 + 9 = 368 מנה. [שס"ח מנה].

ומלבד הסממנים הללו, הביאו עד כמה סממנים לצורך עשיית הקטורת והם אינם נקטרים.

א. בורית כרשינא [י"מ שהוא סבון הבא ממקום

הנקרא כרשינא וי"מ שהוא סבון הנעשה מעשב הנקרא כרשינא [ובלע"ז אירב"ה שנוטי"א]. **והוא היה בא כדי לשפשף בו את הצפורן כדי שתהא נאה.**

ב. יין קפריסין [י"מ שהוא יין הבא ממקום ששמו קפרס. וי"מ שהוא יין הנעשה מקפרא של אילן ששמו קפרס] שלושה סאין ושלושה קבין, ואם אין לו יין קפריסין מביא **חמר חיוריין** [=יין לבן] **עתיק ומלח סדומית** רובע הקב. ורבי נתן אומר שאם אין דברים אלו, מביא **כיפת הירדן**, [עשב הגדל על שפת הירדן], כל שהוא. ודברים אלו היו מביאים, **כדי לשרות בהם את הצפורן, כדי שתהא עזה.**

ואף מי רגלים היו מועילים לה לדבר זה שתהא עזה, אלא שאין ראוי להכניס מי רגלים למקדש, ומאחר שפיטום הקטורת היה במקדש, לא היו יכולים להביא מי רגלים לצורך הפיטום.

ועוד הביאו, מעט, מסממן אחד הנקרא מעלה עשן, לערבו בקטורת.

ואם נתן בה דבש, פסלה, שנאמר "כי כל שאר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָהּ".

ואם חיסר אחת מכל סממניה, ונכנס להקטירה ביום הכפורים לפני ולפנים, חייב מיתה, כי מאחר שחיסר בה, אינה קטורת, ונמצא שנכנס בלא עבודה, ונאמר, "וְאֵל יְבֹא בְּכָל יְעַת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְקֵת אֶל פְּנֵי הַפִּפְרֹת אֲשֶׁר עַל הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בָעֵנָן אֲרָאָה עַל הַפִּפְרֹת", ומכאן, שזה שבא בלא עבודה, ימות.

היכן היו מפטמים את הקטורת

לדברי רבי יוסי ברבי חנינא, הכתוב האמור בעניין הקטורת, "קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יְהִיָּה לְכֶם", מלמד, שכל מעשיה של הקטורת, [ובכלל זה פיטומה], לא יהיו אלא **במקדש**. [וראיה לדבריו, מהברייתא המבוארת לעיל, שלא הביאו מי רגלים לשריית הצפורן, משום שאין מכניסים מי רגלים במקדש].

מקדיש לבדק הבית נכסים הראויים למזבח

כלל בידינו, שמי שמקדיש נכסיו סתם, כוונתו להקדישם להקדש בדק הבית.

אולם אם יש בהם דבר הראוי למזבח, אינו יוצא מידי מזבח, ולכן, כשהגזבר מוכר אותו, הוא מוכר אותו לצורך הקרבה.

דברים הראויים לקרבנות יחיד, [כגון בהמות ויינות ושמנים וסלתות הראויים לקרבנות יחיד], מוכר אותם למי שצריך קרבן הראוי לאותו דבר.

ודברים הראויים לקרבנות ציבור, [כגון בהמות ויינות ושמנים וסלתות הראויים לקרבנות ציבור], היו מחללים אותם על מעות שהופרשו לשלם שכר לאומנים, ומאחר שיצאו לחולין תחת המעות הללו, נותנים אותם לאומנים בשכרם, וחוזרים וקונים אותם מהאומנים, ממעות תרומת הלשכה, לצורך קרבנות ציבור, [אבל בלא פדיון לא יוכלו להקריבם לקרבנות ציבור, כי אין מקריבים שום קרבן, אלא אחר שנתנו דמיו מתרומת הלשכה, העומדת לקרבנות ציבור].

וכן כשהקדיש אדם, אחד מהסממנים הראויים לקטורת, נותנים אותו לאומנים בשכרם, והם עושים מהם קטורת, ומקבלים שכר מההקדש על כל המלאכה.

מותר הקטורת

כבר נתבאר, שכשהיו עושים את הקטורת, היו רגילים לעשות בכל פעם קטורת של 368 מנה, 365 מנה הספיקו לקטורת של כל ימות השנה, [שהיו מקריבים חצי מנה בבוקר וחצי מנה בערב], ומשלושת המנים הנוספים כהן גדול היה ממלא מלוא חפניו, להקטיר לפני ולפנים ביום הכיפורים, ומאחר שלא היו חפניו גדולות כל כך, היה נותר חלק **מאותם שלושה מנים** בכל שנה.

ומאחר שבכל שנה היו צריכים להביא קטורת חדשה מתרומת הלשכה של אותה שנה, כשהגיע זמן התרומה החדשה, לא היו יכולים להמשיך ולהביא את הקטורת שנשארה משנה שעברה, בלא תקנה.

ומהי תקנתה, שהיו **מחללים אותה על שכר האומנים, ונותנים אותה לאומנים בשכרם, וחוזרים ולוקחים אותה מתרומה חדשה, וכך הוכשרה אותה קטורת לשנה הבאה.**

איזו כמות ניתן לפטם את הקטורת

לדעת רבן שמעון בן גמליאל – אף שבכל שנה היה בידם מעט קטורת משנה שעברה, [שחזרו וקנו אותה מתרומה חדשה], בכל זאת, ברוב השנים עשו קטורת חדשה של 368 מנה, ולא עשו קטורת פחותה מכך כפי מה שהיה צריך להשלים עם המותר של שנה שעברה ל-368 מנה. ולפיכך, בכל שנה ושנה נוסף עוד מעט של מותר קטורת, וכך עשו עד שנצטרפו כל המותרות לשיעור של מחצית כל הקטורת, כלומר ל-184 מנה, ואז היו עושים קטורת נוספת בשיעור זה, ויחד היו קטורת של 368 מנה. ודבר זה ארע אחת לששים או שבעים שנה, [לפי שאין כל החפנים שוות], אבל לעולם לא היו ממתנינים עד שהיה המותר יותר מ-184 מנה, כי אז היו צריכים לעשות קטורת חדשה של פחות מ-184 מנה, ולעולם אין עושים קטורת שהיא פחות

מחצית שיעור של 368 מנה. ומכאן אתה למד שכשאסרה תורה ליחיד לפטם קטורת לעצמו, לא נאסר הדבר אלא עד שיפטם קטורת בשיעור שהוא 368 מנה, או לכל הפחות 184 מנה, אבל המפטם את הקטורת בשיעור פחות מזה פטור.

ולדעת חכמים – לא נאמר שיעור בדבר, אלא אם רצו, עשו קטורת לשנה שלמה של 368 מנה, ואם רצו עשו קטורת מועטת ליום אחד, ולפיכך המפטם את הקטורת לעצמו, בכל שיעור שיעשה, מאחר שהדבר כשר למקדש, הרי זה חייב, [ומדברי חכמים אלו, יש ראייה לדעת רבא, המובאת לעיל בדף ה'].

כמה פעמים היתה הקטורת במכתשת

מתחילה, כשעשו את הקטורת, היו כותשים את הסממנים במכתשת, שיהיו דקים, שנאמר, "וְשִׁחֲקֵתָ מִמֶּנָּה הַדֶּק".

ופעמים בשנה היו מחזירים אותה למכתשת, לחדש את ריחה. בימות החמה היתה פזורה כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים היתה צבורה כדי שלא תפוג טעמה.

ושלושה מנים יתרים שמהם כהן גדול מכניס מלא חפניו ביום הכיפורים, היו נותנים אותם למכתשת בערב יום הכיפורים, ושוחקים אותם יפה יפה, כדי שתהא דקה מן הדקה, שנאמר בעניין קטורת יום הכיפורים, "קִטְרֵת סַמִּים דְּקָה", ללמד שתהא דקה ביותר.

וכשהשחק שוחק את סממני הקטורת, הממונה אומר לו היטב הדק, הדק היטב, משום שהדיבור יפה לבשמים.

אבל ליין הדיבור רע, ולכן כשבודקים את היין, שיהא כשר לנסכים, כשמוציאים את היין מהחבית, הגזבר בודק שלא יצאו עמו קמחים, [כי יין שמעורב בו קמחים פסול לנסכים, שנאמר, "תְּמִימָם יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְפִיקֶם"], וכשרואה שהקמחים עומדים לצאת, מקיש בקנה, להודיע לשואב שיפסוק, אבל לא היה אומר בפיו דבר.

אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה בסיני

בתורה לא נתפרשו אלא ארבעה סממני קטורת, "נֶטֶף וְשִׁחֲלֵת וְחֻלְבָּנָה ... וּלְבָנָה זָפָה", אולם חכמים למדו מהכתוב, שיהיו בקטורת אחד עשר סממנים. שכך הכתוב נדרש:

"קַח לָךְ סַמִּים" – מיעוט סמים שנים.

"נֶטֶף וְשִׁחֲלֵת וְחֻלְבָּנָה" – שלשה הם, הרי חמישה.

"סַמִּים" – נוספים, לרבות עוד חמישה כמו הקודמים, הרי עשרה. [ואין לומר שכתוב זה בא לרבות רק שני סממנים כמו הכתוב "סַמִּים" הראשון כי אם כן היה לו לכתוב תחילה "סַמִּים וְסַמִּים" ולאחר מכן "נֶטֶף וְשִׁחֲלֵת וְחֻלְבָּנָה"].

"וּלְבָנָה זָפָה" – הרי אחד עשר.

ואותם שבעה סממנים נוספים, לא נתפרשו, וכל שיהיו מעלים עשן כארבעה המפורשים, הרי אלו כשרים, שכן יש ללמוד בכלל ופרט וכלל, שנאמר תחילה כלל, "קַח לָךְ סַמִּים", ובאמצע פרטים, "נֶטֶף וְשִׁחֲלֵת וְחֻלְבָּנָה", ולבסוף כלל, "סַמִּים", ללמד, שיש להביא דברים נוספים שהם כעין הפרט, כלומר מעלים עשן.

אבל אין לומר שיביא אף מה שאין ריחו נודף ולא מעלה עשן, כעין הפרט האחרון, "וּלְבָנָה זָפָה", כי פרט זה לא נכתב בין שני הכללים. אינן משום שנקראת "קִטְרֵת", כלומר דבר המעלה עשן.

צירוף פושעי ישראל

אמר רבי חנא בר בזנא אמר רבי שמעון חסידא – כל תענית שאין בה מפושעי ישראל, אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת.

ואבוי אמר – יש ללמוד זאת מהכתוב, "וַיִּאָגְדְתוּ עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל", שמשמע ממנו, שרק כשכולם ביחד, אז "עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל".

סיכת שמן המשחה

א. על ישראל.

הסך משמן המשחה על ישראל, עובר בלא תעשה, שנאמר, "עַל בָּשָׂר אָדָם לֹא יִסָּד", ועונשו כרת, שנאמר, "וַיִּאָּשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ".

ב. ג. ד. ה. על בהמה וכלים. מתים. וגוים.

הסך משמן המשחה על בהמה, או על כלים, או על מתים, או על גוים, הרי זה פטור.

- י"א שהסיבה שהוא פטור, כי נאמר "עַל בָּשָׂר אָדָם לֹא יִסָּד", וכל אלו אינם קרויים אדם, שכן לא רק בהמה וכלים אינם קרויים אדם, אלא גם מת מאחר שמת שוב אינו קרוי אדם, וכן גוי אינו קרוי אדם, שנאמר, "וַיִּאָּתֶן צֹאֲנֵי צֹאֵן מִרְעִיתִי אֲדָם אֲתֶם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם נְאֻם ה' אֱלֹקִים", ללמד, שרק אתם, כלומר ישראל, קרויים אדם, אבל הגוים, אינם קרויים אדם, [ומה שמצינו בכמה מקומות שנקראו אדם, כגון בעניין שלל מדיו "וַיִּנְפֹּשׂ אָדָם שֵׁשָׁה עָשָׂר אֶלְפֵי וּמֵכֶסֶם לְהִי שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים נֶפֶשׁ", וכן אנשי נינוה "וַיִּאָּתֶן לָאֲחוּס עַל נִינּוּה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה

מִשְׁתִּים עֲשָׂרָה רַבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמֵינוֹ לְשִׁמְאֵלוֹ וּבִהְמָה רַבָּה", שם נקראו הגוים בשם אדם, להבדילם מהבהמות המוזכרות שם, שכלפי הבהמות גם הגוים חשובים כאדם, אבל אינם אדם גמור].

- וי"א שהסיבה שהוא פטור, כי לא נאסרה הסיכה, אלא במי שהוא עצמו אסור לסוך, כלומר בישראל המצווה על הדבר. [=כל שישנו בסוך, ישנו בבל ייסך, וכל שאינו בסוך, אינו בבל ייסך, כי כתוב "לא יִיסֹךְ" וניתן לקרותו "לא ייסך"].

נ-ז. על מלכים וכהנים

הכהנים בשעה שמתמנים לכהונה גדולה מצווה למושחם וכן יש מלכים שבשעה שהם מתמנים מצווה למושחם [כפי שנתבאר בדף ה']. ונחלקו חכמים מה הדין כשסכו אותם שלא בשעת המצווה.

לדעת רבי מאיר – מאחר שעתה אין מצווה לסוכם, הרי הם כשאר זרים, שנאמר בהם, "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ", ולכן אם סכו אותם **חייבים** כרת.

ולדעת רבי יהודה – כשאמר הכתוב "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ", לא נתכוון אלא למי שהוא זר גמור בדבר, להוציא כהנים ומלכים, שמתחילה נמשחו בשמן, שבאותו זמן לא נחשבו לו כזרים, ומעתה אף כשסכו בו שלא בשעת המצווה, הרי אלו **פטורים**.

שיעור סיכה אסורה שמתחייב בה כרת

לדעת רבי מאיר – אלו שנאסרו לסוך בשמן המשחה, [כגון ישראל בכל זמן, ומלכים וכהנים שלא בשעת המצווה], שיעור הסיכה שיתחייבו בו כרת הוא **כל שהוא**, שנאמר, "עַל בְּשַׁר אָדָם לֹא יִיסֹךְ", ונאמר, "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ", ומכאן כשם שהסיכה האסורה היא בכל שהוא, [שלא מצינו שום שיעור לעניין סיכה], כך הנתינה שמתחייב בה כרת, היא בכל שהוא.

ולדעת רבי יהודה – אלו שנאסרו לסוך בשמן המשחה, [כגון ישראל], שיעור הסיכה שיתחייבו בו כרת, הוא **כזית**, שנאמר כאן "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיוֹ", ויש ללמוד, ששיעור נתינה זה, הוא כשיעור נתינות האמורות בשאר מקומות, [כגון בכתוב "וְאִישׁ פִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁנְיָהּ וְיִסַּף מִמִּשְׁתּוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ", והכוונה לכזית, שנאמר "וְאִישׁ פִּי יֹאכַל", ואכילה היא לכל הפחות כזית].

< וכל זה לעניין שיעור סיכה האסורה שמתחייב בה כרת, **אבל סיכה של מלכים וכהנים**, שהיא מצווה, **לדברי הכל שיעורה בכל שהוא**.

< וכל זה לעניין נתינה האמורה בשמן המשחה, אבל בשאר מקומות, [כגון "ולא יִתֵּן עָלֶיךָ לְבָנָה", האמור במנחת חוטא], לדברי הכל הנתינה היא לכל הפחות כזית, [שכן יש ללמוד מהכתוב "וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ"].

דף ז'

בת כהן שנישאת למי שאינו כהן ואכלה תרומה לדעת רבי מאיר – אם נישאת לישראל כשר, מאחר שלא נתחללה בביאתו, וכשימות ראויה היא לחזור לבית אביה לאכול בתרומה, גם עתה אינה נחשבת זרה, ואף שאסורה לאכול תרומה, אם אכלה, אינה כזר, ואינה **משלמת חומש**. **אבל אם נישאת לפסול**, מאחר שנתחללה בביאתו, ושוב לא תחזור לבית אביה לאכול תרומה אף כשימות, מעתה זרה גמורה היא, ואם אכלה תרומה, **משלמת קרן וחומש כזר**.

ולדעת רבי יהודה – אין חיוב קרן וחומש לזר האוכל תרומה, אלא כשהיה זר מתחילתו, אבל זו, אף שנתחללה, מאחר שמתחילתה לא היתה זרה, אינה **משלמת את החומש**.

בת כהן שנישאת למי שאינו כהן וזינתה

לדעת רבי מאיר – אם נישאת לישראל כשר, מאחר שלא נתחללה בביאתו, וכשימות ראויה היא לחזור לבית אביה לאכול בתרומה, גם עתה נחשבת ככהנת, ולפיכך, כשזינתה, **מיתתה בשריפה**, כדין בת כהן שזינתה. **אבל אם נישאת לפסול**, מאחר שנתחללה בביאתו, ושוב לא תחזור לבית אביה לאכול תרומה אף כשימות, מעתה זרה גמורה היא, וכשזינתה **מיתתה בחנק** כדין ישראלית.

ולדעת רבי יהודה – אין נחשבת כישראלית, אלא מי שמתחילתה היתה כן, אבל זו, שמתחילתה היתה כהנת, אף שנתחללה, אינה נידונית על זנותה **בחנק אלא בשריפה**.

כהן גדול שסך בבשרו

משמן המשחה שעל ראשו

לדעת רב חנניא, כהן גדול שנטל משמן המשחה שעל ראשו, ונתנו על בני מעיו, **חייב**, כי בכך שנעשית מצוותו, לא יצא השמן מקדושתו, שנאמר "כִּי נָזַר אֶלְהֵיוֹ עַל רֹאשׁוֹ", ללמד שאף אחר שנתנוהו על ראשו קדוש הוא, ואם כן, עדיין אסור לסוך בו שלא לצורך, והוא בכלל הכתוב, "עַל בְּשַׁר אָדָם לֹא יִיסֹךְ".

ישראל שנהנה משמן תרומה שסך כהן על עצמו
שמן של תרומה, מותר לכהן לסוך בו, אבל לישראל אסור, [כי הסיכה דינה כשתיה, וישראל אסור בתרומה]. אולם אחר שהכהן סך עצמו בשמן של תרומה, בטל ממנו שמו, ומעתה, אף שעודו על בשרו של הכהן, **רשאי ישראל לשוף עצמו בכהן**, ולהנות מהשמן הזה.

דברים שאין מביאים עליהם אשם תלוי

רוב חטאים שאדם מסתפק אם חטא בהם או לא ואינו יכול להביא קרבן ודאי לכפר עליהם מביא הוא אשם תלוי עד שיתברר לו אם חטא או לא. אולם יש חטאים שאין מביאים עליהם אשם תלוי מספק.

א-ב. מטמא מקדש וקדשיו.

שנינו במשנתנו שמי שמסתפק אם נכנס למקדש בטומאה או אכל קדשים בטומאה אינו מביא על כך אשם תלוי.

ג. עבר עליו יום הכפורים.

מבואר בסוגיה, שמי שהיה חייב אשם תלוי, אם עבר עליו יום הכיפורים קודם שהביאו, שוב אינו צריך להביא, כי כבר נתכפר לו חטאו ביום הכיפורים.

לדברי ריש לקיש, התנא של משנתנו לא שנה עניין זה עם אלו המבוארים לעיל, כי הוא לא שנה אלא את אלו שחטאם קיים, ובכל זאת פטורים מאשם תלוי, להוציא את זה שעבר עליו יום הכיפורים, שהוא פטור מאשם תלוי, כי כבר נמחל חטאו.

ולדברי רבי יוחנן, התנא של משנתנו לא שנה עניין זה עם המבוארים לעיל, כי עניין זה אינו מוחלט בכל אופן, שכן אין יום הכיפורים מכפר על זה שמבעט בו, [שאומר לא יכפר עלי], ואם כן, זה שביעט בו, לא נמחל לו חטאו, ואף אחר יום הכיפורים עליו להביא אשם תלוי. [וריש לקיש אומר, שיום הכיפורים מכפר גם על המבעט בו].

המחויב חטאת שאינו רוצה

בקרבן או שאינו רוצה בכפרה

א. אינו רוצה בקרבן.

מי שחטא בדבר שחייבים עליו חטאת, ואמר, לא תקריבו חטאתי, לדברי הכל, אם עברו על רצונו והקריבוה, **אינה מכפרת עליו**, שנאמר, "יִקְרִיב אֹתוֹ לְרָצוֹנוֹ", ללמד שאין מקריבים לו קרבנו, אלא לרצונו.

ב. אינו רוצה בכפרה.

מי שהסכים שיקריבו בעבורו חטאתו, אלא שאמר שאינו רוצה להתכפר בה.

מתחילה היה רבא סבור, [כסברת ריש לקיש], שמאחר שהסכים שיקריבו עבורו קרבנו, מעתה הכפרה ממילא באה על ידי קרבנו, והרי זה **מתכפר**.

אולם לבסוף הודה רבא לאביי, [כסברת רבי יוחנן], שמאחר שלא רצה להתכפר בקרבנו, **אינו מכפר עליו**.

על מי יום הכפורים מכפר

< לדעת הברייתא הראשונה – אין יום הכיפורים מכפר, אלא על אלו השבים בתשובה,

אבל אלו שאינם שבים בתשובה, אין יום הכפורים מכפר עליהם.

- ומתחילה אמרו, שכוונת הברייתא לומר, שמי שאומר שאינו רוצה בכפרת יום הכיפורים, הוא זה שאינו מתכפר בו, [ואין הדבר למד בבניין אב מחטאת, שגם הוא אינו מכפר למי שאינו חפץ בכפרתו, כי יש לחלק בין חטאת שאינה מכפרת אלא על השוגג, לבין יום הכיפורים שמכפר אף על המזיד. אולם יש ללמוד זאת מהמיעוט, "אֶךָּ בְּעֶשְׂרֵי יָמֵי הַשְּׂבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא", האמור ביום הכפורים, המלמד, שלא על הכל הוא מכפר, ומכאן שאינו מכפר למי שמבעט בו, ואומר שאינו חפץ בכפרתו].

- ומדברי אביי מבואר, שברייתא זו היא כדברי רבי יהודה, האומר, שכל שלא עשה תשובה, אין יום הכיפורים מכפר לו.

- ומדברי רבא מבואר, שברייתא זו היא כדעת רבי, האומר, שיום הכפורים מכפר אף בלא תשובה, אולם היא מדברת בעובר על יום הכיפורים עצמו, [כגון שעשה בו מלאכה או אכל בו], שעל דברים אלו, מודה רבי, שאין יום הכיפורים מכפר, [וראיה לדבר שאם לא כן היאך יתכן כרת בדברים אלו הלא לעולם הם נעשים ביום הכיפורים ומיד כשעשה אותם מתכפר לו. אולם דחו ראייתו שכן אף אם יום הכיפורים מכפר גם על חטאים שלו יתכן שיכרת בהם אדם כגון שמת מתוך חטאו או שחטא סמוך לצאת היום שלא הספיק היום לכפר עליו].

< ולדעת הברייתא השניה – כשם שיום הכיפורים מכפר על מי ששומר אותו, כך הוא מכפר אף על מי שאוכל בו, ועושה בו מלאכה, ומחלל קדושתו, שנאמר, "יום הכיפורים הוא", בכל אופן.

- ולדברי הכל, ברייתא זו, היא כדעת רבי, האומר, שרוב עבירות שבתורה, יום הכיפורים מכפר עליהם, בין אם שב בתשובה, ובין אם לא שב בתשובה, [חוץ משלוש עבירות, שאינו מכפר אלא לשבים, ואלו הם, (א) פורק עול כל המצוות. (ב) מגלה פנים בתורה, שדורש דרשות של דופי כמנשה שהיה אומר מה היה לו למשה לומר ותמנע היתה פילגש. (ג) מפר ברית בשר].

מגדף

לדעת רבי עקיבא [ואיסי בן יהודה] – **מגדף האמור בתורה בכתוב**, "וְהִנֵּפֵשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד רָמָה מִן הָאֲזָרַח וּמִן הַגֵּר אֶת ה' הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּה" **הוא המקלל את ה'**, [ונקרא מגדף, כאדם האומר לחבירו, גידפתה כמו גירפתה הקערה, וחיסרתה, שעשית דבר גדול לפשוט ידך בעיקר], ומתוך שנאמר כרת שלו בפרשת קרבן עבודה זרה, יש ללמוד, שגם הוא **אם עשה בשגגה מביא חטאת על חטאו**.

ולדעת חכמים [ורבי אלעזר בן עזריה] – **המקלל את ה'**, אם עשה בשגגה אינו מביא על כך חטאת, כי לא עשה מעשה, ואין אדם מביא קרבן אלא על חטא שחטא במעשה, **והכתוב הנ"ל "את ה' הוא מגדף"**, אינו מדבר במי שקילל את ה', אלא במי שעבד עבודה זרה [ונקרא מגדף, כאדם האומר לחבירו, גידפתה כמו גירפתה הקערה, ולא חיסרתה כלום, שעשית קל כמו משורר ומזמר לעבודה זרה שאין זה דבר גדול כל כך].

ומכל מקום מודים חכמים שאף שהמקלל בשוגג אינו מביא על כך קרבן חטאת, המקלל את ה' במזיד **חייב כרת, שנאמר במקלל, "איש איש פי יקלל אלקיו ונשא חטאו" וכן נאמר בעניין הפסח**, "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא סָהוּר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ כִּי קָרְבַן ה' לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא", **ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהפסח, מי שמבטלו חייב כרת, כך המקלל את ה' חייב כרת**. [ורבי עקיבא שלמד כרת למקלל מכתוב אחר, דורש גזרה שווה זו בהיפוך, ומעמיד את הכתוב "חטאו ישא האיש ההוא" בפסח שני, ולומד בגזרה שווה ממקלל, כשכשם שמקלל חייב כרת, כך המבטל פסח שני חייב כרת].

[ויקרא פרק י"ב] וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרֹעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוֹתָהּ תִּטָּמָא. וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ. וְשִׁלְשִׁים יוֹם וְשִׁלְשֵׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדָמֵי טְהָרָה בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאת יָמֵי טְהָרָה. וְאִם נִקְבָּה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים וְשִׁלְשֵׁת יוֹם וְשִׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דָּמֵי טְהָרָה. וּבְמֵלֵאת יָמֵי טְהָרָה לָבֵן אוֹ לְבַת תִּבְיָא כֶּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן. וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהַר מִמֶּקֶר דָּמֶיהָ זֹאת תֹּוֹרַת הַיִּלְדוֹת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה. וְאִם לֹא תִמָּצֵא דָּהּ דֵּי שָׂה וְלָקַחְהָ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ.

קרבן לידה

אשה שילדה זכר או נקיבה, במלאת ימי טהרה, מביאה קרבן לידה, כמו שנאמר, "וּבְמֵלֵאת יָמֵי טְהָרָה לָבֵן אוֹ לְבַת תִּבְיָא כֶּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת ... וְאִם לֹא תִמָּצֵא דָּהּ דֵּי שָׂה וְלָקַחְהָ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ".

ומבואר במשנתנו שיש נשים המביאות קרבן לידה והוא נאכל ויש המביאות קרבן לידה ואינו נאכל ויש שאינם מביאות קרבן לידה כלל.

א. אלו מביאות קרבן ונאכל.

מי שילדה וולד גמור, דין פשוט הוא שמביאה קרבן, ונאכל, ולא רק היא, **אלא אף מי שהפילה**, מביאה קרבן, ובלבד שיהא הנפל **כאחד המנויים להלן**.

(א) נפל כמין בהמה חיה ועוף, כדעת רבי מאיר. אבל לדעת חכמים רק אם יש בו מצורת אדם.

(ב) המפלת סנדל [=ולד הוא אלא שנפחתה צורתו].

(ג) המפלת שיליא, [שאין שליא בלא וולד].

(ד) המפלת שפיר [=עור הוולד] מרוקם [שיש בתוך השפיר צורת אברים קטנים].

(ה) והיוצא מחותך.

ולעניין זה, בנות ישראל ושפחות שוות הן, שנאמר בכתוב, "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ", לרבות גיורת ושפחה.

ב. אלו מביאות קרבן ואינו נאכל.

כל אלו שהן ספק חייבות ספק פטורות, כגון הפילה ואינה יודעת מה הפילה [אם צורת אדם או צורת דגים וחגבים], מספק מביאות קרבן, אבל אינו נאכל, שמא היו פטורות, והקרוב שהן מביאות הוא שני תורים, אחד לעולה ואחד לחטאת, ועל של עולה מתנה, אם מין חובה ילדה, תהא לחובתה, ואם לאו תהא עולת נדבה, אבל על חטאת אינו יכול להתנות, כי אינה באה נדבה, ומחייב בספק, ואינו נאכל, שמא פטורה היתה ומליקת העוף נבילה.

ושתי נשים שהפילו שתיהן במקום אחד, אחת הפילה צורת אדם, שמחייבה בקרבן, ואחת הפילה צורת חגבים, שפטורה מקרבן, ואינן יודעות מי החייבת ומי הפטורה, אם באה כל אחת בפני עצמה, מאחר שאינה יודעת אם היא חייבת או פטורה, **דינה כנ"ל**, שמביאה קרבן ואינו נאכל. **אולם אם הן באות יחד**, כל אחת

מביאה עולת העוף, ומתנה עליה, שאם היא חייבת, הרי זו לחובתה ואם לאו, הרי זו נדבה, ומביאות יחד חטאת עוף אחת, ומתנות שיעלה לזו שחייבת בו, והרי זה קרבן גמור ונאכל.

ג. אלו שאין מביאות קרבן כלל.

המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גוונים, המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, המפלת יום ארבעים, [שעוד לא נשלמה יצירת הולד].

ולעניין מפלת או יולדת יוצא דופן [אף שנשלמה יצירתו] – **תנא קמא פוטר**, שנאמר "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ וְיָלְדָה", ללמד שאין הכתוב מדבר אלא ביולדת ממקום שמזרעת. **ורבי שמעון מחייב**, שנאמר "וְאִם נִקְבָּה תֵלֵד", לרבות לידה אחרת כלומר יוצא דופן.

המפלת לאור שמונים ואחד

כלל בדינו, שהטומאות הטעונות קרבן לטהרתן, כקרבן יולדת, שבמלאת ימי טהרה [אחר ארבעים יום לזכר ואחר שמונים יום לנקבה], מביאה קרבן יולדת, ואז טהורה לקדשים, אם נטמאה פעם שניה, קודם שיכלה להיטהר מטומאה ראשונה, כגון שתחילה ילדה נקבה, [שמלאת ימי טהרתה הם אחר שמונים יום], וחזרה והפילה קודם מלאת ימי טהרה ללידה, כגון ביום שמונים ללידה ראשונה, דיה בקרבן לידה אחד על הכל. אבל אם כבר שלמו ימי טהרתה, כגון שהפילה בפעם השניה ביום שמונים ואחד ללידה ראשונה, מאחר שיום שמונים ואחד היתה ראויה להביא קרבן לידה עבור לידה ראשונה, אינה יוצאת בו גם עבור לידה שניה, וכשישלמו ימי טהרתה תביא שני קרבנות.

ונחלקו בית שמאי ובית הלל מה הדין כשנטמאה פעם שניה בליל שמונים ואחד ללידה ראשונה שכבר שלמו ימי טומאתה בסוף יום שמונים אבל עדיין אינה יכולה להביא קרבנה עד למחר כי בלילה אי אפשר להקריב קרבן.

לדעת בית שמאי – דינה כדין מי שנטמאה פעם שניה בתוך מלאת ימי טומאתה ודיה בקרבן אחד.

ולדעת בית הלל – דינה כמי שנטמאה פעם שניה אחר ששלמו ימי טומאתה ומביאה שני קרבנות.

- מתחילה הביאו בית הלל ראייה לדבריהם מכך שבסוף יום שמונים תמו ימי טהרה שלה ומעתה דמים שתראה טמאים כמו ביום שמונים ואחד ואם כן דין הלילה כדין יום מחרת. אולם בית שמאי דחו דבריהם כי מצד שני הלילה אינו דומה ליום מחרת שכן בלילה עדיין אי אפשר להביא קרבן.

- ובברייתא אמרו שטעמם של בית הלל כי נאמר בתורה ריבוי "לבת" ללמד שאם ראתה ליל שמונים ואחד מביאה קרבן נוסף. [ולפי זה דווקא לעניין יולדת נאמר דין זה אבל בשאר קרבנות אין הדין כן].

- ויש שרצו לומר שטעמם של בית הלל כי לילה נחשב כזמן הראוי לקרבן אלא שאין מקריבים בו ואם כן משהגיע ליל שמונים ואחת נחשב הדבר כאילו הגיע הזמן שיכולה להביא קרבן ושוב אם נטמאת אינה נפטרת בקרבן אחד. [ולפי זה הוא הדין בשאר קרבנות].

דף ח'

מעשה שעמדו קינים בדינרי

זהב ובו ביום עמדו ברבעתים

זבה גדולה [שראתה שלושה ימים רצופים בימי זיבה], לא די לה בספירת שבעה נקיים וטבילה להיטהר מטומאתה, אלא חייבת גם בהבאת קרבן הקרוי קן, [שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת].

וכן יולדת, אינה יוצאת מידי טומאתה, עד שתביא קרבן הקרוי קן, [שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת].

ומי שנטמאה כמה פעמים טומאת זבה, או מי שילדה כמה פעמים, [בכל פעם אחר תום מלאת ימי לידתה]:

מתחילה אמרו, שכשתביא קרבן אחד, תיטהר מטומאתה, אבל אינה נפטרת בו, ועדיין חייבת להביא קרבנות כנגד כל הפעמים שנטמאת ושילדה, ומאחר שעל ידי זה היו מתחייבות בהרבה קינים, נתייקרו הקינים, עד שהיה מחירם דינר זהב.

וכשראה זאת **רבן שמעון בן גמליאל**, נשבע שלא ילון עד שיוזלו הקינים ויהיה מחירם דינרים של כסף, ואמר, **שדי בהבאת קרבן אחד, ואינה חייבת להביא קרבנות כנגד כל הפעמים שנטמאה ושילדה**, ועל ידי זה שלא היו צריכות לקינים מרובים, הוזלו הקינים, עד שהיה מחיר הקן רביעית דינר כסף.

ספק חמש זיבות או ספק חמש לידות

ספק זבה גדולה, [שראתה שלושה ימים רצופים בימים שמסופקת בהם שמא הם ימי זיבה], כשנטהרת מספק טומאתה, לא די לה בספירת שבעה נקיים וטבילה להיטהר מטומאתה, אלא

חייבת מספק גם בהבאת קרבן זבה [המבואר לעיל], ומאחר שהוא בא על הספק, **החטאת נקברת**, ואינה נאכלת כשאר חטאות העוף, שמא אינה חייבת בה, ואינה חטאת. [והרי היא נבילה].

וכן ספק יולדת, [שהפילה ספק וולד ספק רוח], כשנטהרת מספק טומאתה, אינה יוצאת מידי טומאתה עד שתביא קרבן לידה, ומאחר שהוא **בא על הספק**, **החטאת נקברת**, ואינה נאכלת כשאר חטאות העוף, שמא אינה חייבת בה, ואינה חטאת.

ומי שארע בה כמה פעמים ספק טומאת זבה, או ספק טומאת לידה, דיה בהבאת קרבן אחד כדי להיטהר מספק טומאתה, ולא תביא קרבנות נוספים מספק, משום שבקושי התירו להביא חטאת העוף מספק, [שהרי אם מחויבת בחטאת היא נקברת שלא כדין], ולכן מאחר שנטהרה, שוב לא תביא קינים נוספים.

סליק פרק שלושים ושש

פרק שני ארבעה מחוסרי כפרה

דף ח'

ארבעה מחוסרי כפרה

ארבעה טמאים, אינם יוצאים מידי טומאתם לגמרי, להיות מותרים בקדשים, אלא אחר שיביאו קרבנם, ונקראים הם מחוסרי כפרה, כי קרבן הוא דבר המכפר, והם טעונים הבאת קרבן. ואלו הם.

א. הזב.

שנאמר בו, "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר. **וביום השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה** ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הפה. ועשה אתם הפה אחד חטאת והאחד עלה וכפר עליו הפה לפני ה' מזובו".

ב. הזבה.

שנאמר בה, "ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר. **וביום השמיני תקח לה שתי תרים או שני בני יונה** והביאה אותם אל הפה אל פתח אהל מועד. ועשה הפה את האחד חטאת ואת האחד עלה וכפר עליה הפה לפני ה' מזוב טמאתה".

< והסיבה שזב וזבה נחשבים כשני מחוסרי כפרה, אף שהם מטמאים בשווה, כי יש חילוק באופן ההיטמאות שלהם. (א) הזב מטמא בראיות כבימים, והזבה אינה מטמאה אלא בימים, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. (ב) הזבה מטמאה אף באונס, והזב אינו מטמא באונס, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ג. היולדת.

שנאמר בה, "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד אל הפה. והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה. **ואם לא תמצא ידה די שם ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת** וכפר עליה הפה וטהרה".

ד. המצורע [והמצורעת בכלל זה].

שנאמר בו, "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן ... ולקח הפה את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ... ועשה הפה את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו ואחר ישחט את העלה ... **ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם ... ושתי תרים או שני בני יונה** אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה ...".

< והסיבה שמצורע ומצורעת נחשבים כמחוסר כפרה אחד, אף שחלוקים הם בדיניהם, שהמצורע טעון פריעה ופרימה, ואסור בתשמיש המיטה, והמצורעת אינה טעונה פרימה ופרימה, ומותרת בתשמיש המיטה, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. כי מכל מקום שווים הם באופן ההיטמאות, ששניהם מטמאים בנגע בשיעור גריס [=חצי פול].

החילוקים בין האיש לאישה

לעניין טומאת זיבה

א. ראיית אונס.

הזב אינו מטמא כשראה זיבה מחמת אונסו, שנאמר, "איש איש פי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא", וכוונת הכתוב, "זב מבשרו", היא, שיהא זב מכח אברו ומתוקף יצרו, להוציא ראייה מחמת אונס.

אבל הזבה מטמאה כשראתה באונס, שנאמר, "ואשה פי יזוב זוב דמה", לרבות זיבת אונס.

ב. שלוש ראיות ביום אחד [או יומים].

האשה אינה נעשית זבה גדולה, להיות זקוקה לשבעה נקיים וקרבן, אלא כשתראה שלושה ראיות בשלושה ימים בזה אחר זה, שנאמר

"וְאִשָּׁה כִּי יִזְוֶב זֹבֵב דָּמָה יָמִים רַבִּים", "יָמִים"

שנים, "רַבִּים" שלושה.

אבל האיש נעשה זב להיות זקוק לשבעה נקיים וקרוב, כשראה שלושה ראיות, אף ביום אחד.

חילוקי דינים בין מצורע למצורעת

אף על פי שנאמר, "אִישׁ צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמָאנוּ הִפְהוּ בְּרֵאשׁוֹ נְגַעוֹ", **האשה מטמאה בנגעים כמו האיש**, שנאמר בסמוך, "וְהִצְרוּעַ", לרבות צרוע נוסף, שהוא האישה. **אולם יש כמה דברים שבהם המצורע והמצורעת חלוקים זה מזה.**

א. פריעה ופרימה.

נתבאר שהכתוב "אִישׁ", לא בא למעט את האשה מכל טומאת צרעת, ומכל מקום, בא הוא למעט את האשה מהכתוב הבא אחריו, "וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר בוֹ הִנְגַע בְּגִדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׁפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא", ומכאן, שרק המצורע טעון פריעה ופרימה, אבל המצורעת אינה טעונה פריעה ופרימה.

ב. תשמיש המיטה.

המצורע אסור בתשמיש המיטה, שנאמר, "וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאֶהֱלוֹ שְׁבַעַת יָמִים". ומכל מקום, מתוך שנאמר "מִחוּץ לְאֶהֱלוֹ", ולא נאמר "מִחוּץ לְאֶהֱלָהּ", למדנו, שרק המצורע אסור בתשמיש המיטה, אבל המצורעת מותרת בתשמיש המיטה.

מחוסרי כפרה נוספים

כדעת רבי אליעזר בן יעקב

לדעת רבי אליעזר בן יעקב, מלבד ארבעה מחוסרי כפרה הנזכרים לעיל, שטעונים קרבן להיות מותרים בקדשים, יש שני מחוסרי כפרה נוספים, שטעונים קרבן להיות מותרים באיזה דבר.

א. גר.

הגר, אף אחר שמל וטבל, אין גירותו נשלמת להיות כישראל גמור, [להיות מותר בקהל ובקדשים], אלא כשיביא קרבן, ומאחר שקרבנו מתיר אותו, בדבר שהיה אסור בו, נחשב הוא למחוסר כפורים.

ב. נזיר.

הנזיר, אף אחר ששלמו ימי נזירותו, אינו יוצא מידי איסורי נזירות שלו, להיות מותר בין ובתגלחת ובטומאת מת, אלא כשיביא קרבן נזירות, ומאחר שקרבנותיו מתירים אותו, בדבר שהיה אסור בו, נחשב הוא למחוסר כפורים.

אבל נזיר טמא, אף שכשהוא נטהר, הוא מביא קרבנות, אינו נחשב כמחוסר כפורים, שאין קרבנותיו מתירות אותו בדבר, אלא מועילות לו שיוכל לשוב למנות נזירות טהרה.

ותנא קמא של משנתנו, אף שמודה הוא לדינים הללו, מכל מקום אינו מחשיב את הגר והנזיר בין מחוסרי כפרה, כי לדעתו, אין נקרא מחוסר כפרה אלא זה שהקרבן מתיר אותו לאכול קדשים. אבל הגר, [אף שאחר שיביא קרבנו, יהא מותר באכילת קדשים], אין הקרבן בא להתירו באכילת קדשים, אלא להכשירו לבוא בקהל, [והיתר אכילת קדשים ממילא בא]. והנזיר, אין קרבנותיו מתירים אותו באכילת קדשים, אלא בשתיית יין של חולין, שהיה אסור בו.

קרבתו של גר המתגייר

לדברי הכל, גר המתגייר אסור באכילת קדשים, עד שיביא קרבן. אם רצה, מביא עולת בהמה. ואם רצה, מביא קן [=שני גוזלות] שכולו עולת העוף, ומאחר שהקריב גוזל אחד, [טובל, ו]מותר לאכול קדשים לערב. ונחלקו חכמים מניין דין זה למד.

לדעת ברייתא אחת – מהכתוב, "וְכִי יִגְוֹר אֶתְכֶם גַּר אוֹ אֲשֶׁר בָּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לָהּ כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵן יַעֲשֶׂה", יש ללמוד, שכשם שבני ישראל נכנסו לברית בעולה ושלמים, [שנאמר, "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פָּרִים"], כך הגוי יכנס לברית בעולה ושלמים. אלא, מתוך שנאמר גם, "וְעָשָׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לָהּ", יש ללמוד, שאף בקרבן שכולו אשה לה' יכנס הגוי לברית, והכוונה לעולת העוף, שכולה לה', ואין ממנה לכהנים כלום, ומאחר שלמדנו שדיו בעולת העוף בפני עצמה, כל שכן שדיו בעולת בהמה בפני עצמה, ואין צריך שיביא עמה שלמים. אבל אין לומר שבא הריבוי ללמד שדיו גם במנחה או שלמים, כי נאמר המיעוט "כֵּן יַעֲשֶׂה", לומר, שאינו נכנס לברית במנחה או שלמים.

דף ט'

ולדעת ברייתא שניה – אם היה כתוב רק, "וְעָשָׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לָהּ", היינו למדים, שיש לגר להקריב איזה קרבן שירצה, שהוא עולה לאישים, ובכלל זה אפילו מנחות ודיו, ולכן נאמר "כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵן יַעֲשֶׂה", ללמד, שיש לו להקריב קרבן של מיני דמים דווקא, כמו הקרבנות שהקריבו ישראל כשנכנסו לברית, ולא מנחות, אלא שאם היה רק הכתוב הזה, היינו למדים, שעליו להקריב גם עולה וגם שלמים, כמו שהקריבו ישראל, ולכן נאמר, "הִקְהֵל חֻקָּה

אחת לקם ולגר הגר חקת עולם לדתיכם ככם פגר יהיה לפני ה", כלומר, דומה לכם ולא ממש, ומכאן שאין צריך להקריב את כל הקרבנות שהקריבו ישראל, ודיו במקצתם, ומסתבר שהכוונה לעולה ולא לשלמים, כי העולה כולה כליל.

ולדעת רבי – מתוך שנאמר "ככם פגר יהיה", יש ללמוד, שכשם שאבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, [כמו שיתבאר בעזה"י להלן], אף הגרים לא יכנסו לברית, אלא במילה וטבילה והרצאת דמים, וכל קרבן שיביא, אפילו הוא מועט ביותר, אם יש בו הרצאת דמים, דיו, אלא שגוזל אחד הבא לבדו, לא מצינו בשום קרבן חובה, ולפיכך הקרבן המועט ביותר הוא קן של שתי גוזלות, ויביא שתי גוזלות לעולה ודיו. [ודווקא בקרבן חובה לא מצינו גוזל אחד בא לבדו, אבל לנדבה, מביא גם גוזל אחד, שנאמר, "והקריבו", אפילו גוזל אחד].

ומכל מקום, אף שאין הגירות נגמרת אלא כשיביא הגר קרבן, מקבלים גרים גם בזמן הזה, שאי אפשר להקריב בו קרבן, שנאמר, "וכי יגור אתכם גר או אֶשֶׁר בְּתוֹכְכֶם לְדִרְתֵיכֶם", ללמד שבכל הדורות יהיו גרים.

ושנו חכמים, שגר המתגייר בזמן הזה, צריך להפריש רובע דינר לצורך קרבנו, שכשיבנה המקדש יהיה מזומן לו מיד לקנות בו קן, ולהקריבו.

אולם רבי שמעון אמר, שכבר נמנה רבן יוחנן בן זכאי, וביטל הדבר, מפני התקלה, שמא יהנה מאותו ממון, ונמצא נהנה מהקדש. [וללשון ראשון אמר רב אידי בר גרשום אמר רב אדא בר אהבה שהלכה כרבי שמעון].

אבותינו נכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים

א. מילה – קודם שיצאו בני ישראל ממצרים מלו עצמם, כמו שנאמר בספר יהושע על יוצאי מצרים, "כי מלים היו כל העם היצאים". וכן אמר הקב"ה על בני ישראל שהיו במצרים "וּפְעַבְרֵי עֲלִיזָה וְאַרְאָה מִתְּבוֹסְסוֹת בְּדַמֵּיךָ [דם פסח ודם מילה] וְאָמַר לָךְ בְּדַמֵּיךָ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדַמֵּיךָ חַיִּי".

ב. הרצאת דמים – בני ישראל הקריבו קרבנות בהר סיני כמו שנאמר, "וַיִּשְׁלַח אֶת גַּעְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פָּרִים".

ג. טבילה – בני ישראל טבלו בהר סיני, שנאמר, "וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיִּשֶׂם בְּאֵגְנֹת וַחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ", ומקובל בידינו שאין הזאה בלא [שתקדם לה] טבילה.

גר תושב [=שקיבל עליו שלא

לעבוד עבודה זרה] מה דינו בשבת

לדעת רבי עקיבא – גר תושב מותר לעשות לעצמו בשבת, רק מלאכת אוכל נפש, [כישאל ביום טוב].

לדעת תנא קמא – גר תושב מותר לעשות לעצמו בשבת אף כל מלאכת דבר האבד, [כישאל בחולו של מועד].

ולדעת רבי יוסי – גר תושב מותר לעשות לעצמו בשבת כל מלאכות שירצה [כישאל בחול]. וכן דעת רבי שמעון, אחד גר תושב, ואחד עבד ואמה התושבים, עושים מלאכה בשבת לעצמן כישאל בחול. [וללשון שני, אמר רב אידי בר גרשום אמר רב אדא בר אהבה שהלכה כרבי שמעון].

ארבעה מביאים על הזדון כשגגה

ארבעה מביאים קרבנם, בין כשחטאו בשוגג, ובין כשחטאו במזיד, ואלו הם:

א. הבא על השפחה.

הבא על שפחה חרופה, מביא על כך אשם, בין שהיה הדבר בשוגג, ובין שהיה הדבר במזיד, שנאמר בו, "וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שְׁכֵבֶת זָרַע וְהוּא שְׁפַחָה נְחֻרְפֶּת לְאִישׁ וְהִפְדָּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נָתַן לָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוּמְתוּ כִּי לֹא חֲפָשָׁה. וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַה' אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשֶׁם וְכִפֹּר עָלָיו הִפְתָּן בְּאֵיל הָאֲשֶׁם לְפָנֵי ה' עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא", שכפלה תורה לשון חטא, [ולא כתבה רק "וְנִסְלַח לוֹ מִחֲטָאתוֹ", אלא הוסיפה "אֲשֶׁר חָטָא"], ללמד, שהאשם הזה מכפר על שני מיני חטאים, אחד שוגג, ואחד מזיד. [אבל אם לא היה כתוב "אֲשֶׁר חָטָא", היה מקום לומר, שאין קרבן זה בא אלא על המזיד, שכן עיקר הפרשה מדברת במזיד, שנאמר בה, "בְּקֶרֶת תְּהִיָּה", כלומר, שהשפחה עצמה תלקה, ואין מלקות אלא במזיד].

ב. נזיר שנטמא.

נזיר שנטמא סותר את נזירותו, עד שיטהר, ויביא קרבנות האמורות בו, שנאמר, "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו. וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל הפתח אל פתח אהל מועד. ועשה הפתח אֶחָד לְחֲטָאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֹּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. וְהִזִּיר לַה' אֶת זְמֵי נְזָרוֹ וְהִבִּיא כֶּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְאֲשֶׁם וְהִקְמִים הָרֵאשָׁנִים יָפְלוּ כִּי טָמֵא נְזָרוֹ".

ודינים אלו אמורים, בין כשנטמא הנזיר בשוגג, ובין כשנטמא הנזיר במזיד, שכן נאמר בכתוב

פעמים שנטמא, והרי זה מביא קרבן אחד על

חטאים הרבה.

אבל לדעת רבי, מאחר שזויר שנטמא, אינו חוזר למנות נזירות טהרה אלא מיום שמיני, שמביא בו קרבנות נזירות טומאה, לעולם לא יחשב כמביא קרבן אחד על כמה טומאות, שכן, אם נטמא שוב ביום השביעי, מעולם לא החל למנות שוב נזירות טהרה, ואם כן רק בפעם הראשונה שנטמא סתר נזירות טהרה, ודין הוא שיביא על כך קרבן אחד, ואם נטמא בשמיני, הרי מביא קרבן בפני עצמו לכל טומאה.

ג. המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה.

המקנא לאשתו מאנשים הרבה, [כגון שאומר לה, אל תסתרי עם פלוני, ושוב אומר לה, אל תסתרי עם אלמוני, וכן אומר לה על אנשים הרבה], **ונסתרה עימהם, על כולם משקה אותה פעם אחת מים המאורים, ומביא עימהם פעם אחת מנחת קנאות, שנאמר "זאת תורת הקנאות", ללמד, שיש תורה אחת לקינויים הרבה.**

ד. מצורע שנתנגע נגעים הרבה.

מצורע שסר ממנו הנגע מביא שתי צפורים וביום השביעי להבאתם הוא נטהר וביום השמיני מביא קרבנותיו [שנאמר "... זאת תהיה תורת המצרע ביום סְהָרְתוֹ וְהוֹבִיֵא אֶל הַכֹּהֵן ... וְצִנָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטְהָר שְׁתֵּי צִפּוּרִים חַיִּוֹת טְהוֹרוֹת וְעַץ אֶרֶז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב ... וְכַבֵּס ... וְגִלַח ... וְרַחַץ ... וְטָהַר ... וְיָשָׁב מְחוּץ לְאֹהֶלוֹ שְׁבַעַת יָמִים. וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְגִלַח ... וְכַבֵּס ... וְרַחַץ ... וְטָהַר. וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׁה אַחַת בֵּת שְׁנֵתָה תְּמִימָה וְיִשְׁלְשָׁה עֶשְׂרִינִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן ... אֶת הַכֹּפֶשׁ הָאֶחָד ... לְאֵשׁם ... אֶת הַחֲטָאִת ... אֶת הָעֶלְהָ ... וְאֵם דָּל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁגָּת וְלָקַח כֹּפֶשׁ אֶחָד אֵשׁם ... וְעֶשְׂרוֹן סֶלֶת אֶחָד בְּלוּל בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה וְלֶגַע שֶׁמֶן. וְשְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה ... אֶחָד חֲטָאִת וְהָאֶחָד עֶלְהָ ..."], **ואם נטהר מנגעו כסדר הזה, וקודם שהספיק להביא קרבנותיו, חזר ונתנגע, אפילו ארע הדבר כמה פעמים, לבסוף, כשיטהר בלא להיטמא, יביא פעם אחת קרבנות צרעת, ודיו, שנאמר, "זאת תהיה תורת המצרע", ללמד, שיש תורה אחת לכמה צרעות.**

ה. האשה שילדה וולדות הרבה.

עניין זה יתבאר בעזה"י להלן בסוף דף זה.

עני והעשיר או עשיר

והעני [לעניין קרבנות מצורע]

נתבאר, שלעניין קרבנות מצורע, יש חילוק בין עשיר, שמביא שלושה כבשים, לבין עני, שמביא כבש ושתי צפורים או שני בני יונה. ונחלקו חכמים, מה הדין, כשנשתנה מצבו ממה שהיה.

לדעת רבי שמעון – הכל הולך אחר שעת הבאת החטאת, [שהוא הקרבן המכפר], ואם באותה שעה הוא עשיר, מביא קרבנות מצורע עשיר, ואם באותה שעה הוא עני, מביא קרבנות מצורע עני, שנאמר בסוף פרשת קרבנות מצורע עני, "...

וְכִפֹּר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהָר לְפָנָיו ה' . זאת תורת אֶשֶׁר בּוֹ נִגַע צָרַעַת אֶשֶׁר לֹא תִשָּׁיג יָדוֹ בְּטָהָרְתוֹ", ויש ללמוד מכאן, שדין זה של הקרבנות שמביא מי שלא תשיג ידו, תלוי בכפרה, ומאחר שהחטאת היא המכפרת, בשעת הבאת החטאת נקבע אם נידון כעני או כעשיר.

ולדעת רבי יהודה – הכל הולך אחר שעת הבאת האשם, [שהוא הקרבן המכשירו להיות טהור], ואם באותה שעה הוא עשיר, מביא קרבנות מצורע עשיר, ואם באותה שעה הוא עני, מביא קרבנות מצורע עני, שנאמר בסוף פרשת קרבנות מצורע עני, "זאת תורת אֶשֶׁר בּוֹ נִגַע צָרַעַת אֶשֶׁר לֹא תִשָּׁיג יָדוֹ בְּטָהָרְתוֹ", ויש ללמוד מכאן, שדין זה של הקרבנות שמביא מי שלא תשיג ידו תלוי בטהרה, ומאחר שהאשם הוא המטהר, בשעת הבאת האשם נקבע אם נידון כעני או כעשיר.

ולדעת רבי אליעזר בן יעקב – הכל הולך אחר שעת הבאת הצפורים, [שהוא מביא כשסר ממנו הנגע], ואם באותה שעה הוא עשיר, מביא קרבנות מצורע עשיר, ואם באותה שעה הוא עני, מביא קרבנות מצורע עני, שנאמר בסוף פרשת קרבנות מצורע עני, "זאת תורת אֶשֶׁר בּוֹ נִגַע צָרַעַת אֶשֶׁר לֹא תִשָּׁיג יָדוֹ בְּטָהָרְתוֹ", ויש ללמוד מכאן, שדין זה של הקרבנות שמביא מי שלא תשיג ידו תלוי בדבר הגורם לו טהרה, ומאחר שהצפורים הם הגורמים לו סדר הטהרה, בשעת הבאת הצפורים נקבע אם נידון כעני או כעשיר.

סדר טהרת היולדת

אשה היולדת זכר כך הוא דינה – שבעה ימים ראשונים היא טמאה כנידה. ובליל שמיני היא טובלת, ובכך היא טהורה **לאכול במעשר שני,** כדין טבולת יום, וכמו כן מותרת **לבעלה,** [אלא ששונה היא משאר טבולי יום, ששאר טבולי יום, בשקיעת החמה שאחר טבילתם, טהרו לאכול גם בתרומה, אבל היא אינה נטהרת לאכול בתרומה אלא בהערב שמש של יום ארבעים], **ומיום שמיני עד יום ארבעים,** [סך הכל שלושים ושלושה יום], הם **ימי טוהר שלה,** שכל דמים שהיא רואה באותם ימים, טהורים הם, ואינה נטמאת מחמתם. **ובהערב שמש של יום ארבעים היא טהורה אף לתרומה, אבל בקדשים עדיין אסורה עד שתביא קרבן לידה, ואותו יכולה להביא רק למחרת, ביום ארבעים ואחד.**

ואשה היולדת נקיבה כך הוא דינה – ארבעה עשר ימים ראשונים היא טמאה כנידה. ובליל

חמישה עשר היא טובלת, ובכך היא טהורה **לאכול במעשר שני**, כדין טבולת יום, וכמו כן מותרת **לבעלה**, [אלא ששונה היא משאר טבולי יום, שאר טבולי יום, בשקיעת החמה שאחר טבילתם, טהרו לאכול גם בתרומה, אבל היא אינה נטהרת לאכול בתרומה אלא בהערב שמש של יום שמונים], **ומיום חמישה עשר עד יום שמונים**, [סך הכל ששים וששה יום], הם **ימי טוהר שלה**, שכל דמים שהיא רואה באותם ימים, טהורים הם, ואינה נטמאת מחמתם. **ובהערב שמש של יום שמונים היא טהורה אף לתרומה, אבל בקדשים עדיין אסורה עד שתביא קרבן לידה**, ואותו יכולה להביא רק למחרת, **ביום שמונים ואחד**.

פעמים אשה מביאה קרבן לידה

אחד אף שילדה וולדות הרבה

אשה שילדה פעם שניה, קודם שתמו ימי לידה ראשונה, [ארבעים יום לזכר, ושמונים יום לנקבה], **זיה בקרבן אחד לשתי הלידות**, שנאמר, "זאת תורת הילָדָת", ללמד, שמביאה קרבן אחד על וולדות הרבה.

אבל אם ילדה פעם שניה אחר מלאות ימי לידה ראשונה, תביא קרבן לידה בפני עצמו לכל לידה, שנאמר, "זאת תורת הילָדָת", למעט את זו שילדה פעם שניה, אחר מלאות ימי לידה ראשונה.

ונחלקו חכמים בביאור עניין זה של פטור האשה בקרבן אחד על כמה לידות.

לדעת תנא קמא – כשאמרה תורה, שהיולדת פעם שניה בתוך ימי מלאות של לידה ראשונה, תביא קרבן אחד, לימדה תורה, שבכל פעם שהיא יולדת בתוך מלאות של לידה קודמת, בלידה אחרונה בטל המניין של ימי טומאה וטהרה של לידה קודמת, ומתחילה למנות שוב ימי טומאה וטהרה מהלידה האחרונה, ואם כן, כשילדה כמה פעמים בזו אחר זו, כל לידה בתוך מלאות של לידה שלפניה, אפילו היא אחר מלאות של לידה שלפני פניה, מאחר שבכל לידה היא מתחילה למנות מחדש, אינה משלימה את סדר הטהרה אלא פעם אחת, מחמת לידה האחרונה שלא סתרה בה את מניין סדר הטהרה שלה, ואם כן, עליה בלבד היא מתחייבת להביא קרבן לידה, ולכן זיה בקרבן אחד.

ולדעת רבי יהודה – כשאמרה תורה שהיולדת פעם שניה בתוך ימי מלאות של לידה ראשונה תביא קרבן אחד, לא לימדה תורה שבלידה שניה סותרת את סדר טהרתה הראשונה, ולעולם יש לה למנות ימי טומאה וטהרה הן ללידה ראשונה והן ללידה שניה, [ובדף י"יתבאר בעזה"י, איך מונים את ימי טומאה וטהרה של שתי לידות, שנכנסים זה לתוך זה], ואם כן, מאחר שמשלימה מניין ימי טומאה וטהרה של כל לידה, היה לה להתחייב קרבן לכל לידה, אלא שחידשה תורה, שכל לידה שמתחיל מניינה בתוך ימי לידה של לידה קודמת, נפטרת בקרבן הלידה הקודמת, ולכן, אף שהיה ראוי שתביא קרבן גם ללידה שניה, מאחר שהחלה למנות ימי טומאה וטהרה של שניה בתוך ימי טומאה וטהרה של ראשונה, יוצאת ידי חובתה ללידה שניה בקרבן לידה ראשונה. אבל אם חזרה וילדה פעם שלישית בתוך מלאות של לידה שניה שהיא אחר מלאות של לידה ראשונה, מאחר שלידה שלישית אינה בתוך מלאות של ראשונה, אינה יוצאת ידי חובתה של שלישית בקרבן הראשונה, ולכן עליה להביא קרבן נוסף ללידה שלישית. [ואם תלד פעם רביעית בתוך ימי מלאות של שלישית, תצא ידי חובת הרביעית בשלישית, וכן הוא לעולם].

אופנים שתלד כמה וולדות אלו

בתוך ימי מלאות של אלו

נתבאר, שפעמים האשה יולדת וולד שני בתוך ימי מלאות של וולד ראשון, וכן וולד שלישי בתוך ימי מלאות של שני, וכן לעולם. והנה כבר נתבאר בפרק ראשון, שאין האשה טמאה לידה, אלא כשהפילה מי שנגמרה צורתו, [כלומר בן ארבעים יום]. ולפיכך, כשאמרנו שהיולדת וולד שני בתוך ימי מלאות של לידה קודמת, חוזרת ומונה ימי לידה לוולד שני, הוא רק כשוולד שני לכל הפחות בן ארבעים יום.

ונאמרו במשנה שני אופנים, שבהם תלד וולד שני, שכבר נגמרה צורתו, [=בן ארבעים יום], שיש בלידתו דין לידה, ועדיין לא תמו ימי לידה ראשונה.

א. הפילה כמה נקבות בזו אחר זו, כל אחת בתוך מלאות לקודמתה.

נתבאר, שיולדת נקיבה טובלת לאחר ארבעה עשר יום, ואינה מביאה קרבן לידה אלא ביום שמונים ואחד יום, ואם כן, אם תתעבר בליל טבילתה, תיגמר צורת הוולד [שהיא ארבעים יום], ביום חמישים וארבעה ללידה ראשונה, [ארבעה עשר ימי טומאה, וארבעים של יצירת הוולד], שזה קודם זמן קרבנה הראשון, ונמצא, שאם תפיל את הוולד שני באותו יום שנגמרה יצירתו [שאינו היא נטמאת לידה מחמתו], נטמאת טומאת לידה שניה, קודם שהגיע זמן הקרבת קרבן לידה ראשונה, ולכן, כשתטהר מלידה שניה, זיה בקרבן אחד, להיטהר מטומאתה, ואינה צריכה להביא קרבן לכל לידה בפני עצמה.

[ולדעת חכמים, כן הדין אף אם יחזור הדבר

כמה פעמים, לעולם תביא קרבן אחד על לידה אחרונה. אולם לדעת רבי יהודה, כל לידה שאחר מלאות לראשונה, מתחייבת בקרבן, ולכן על השלישית תביא קרבן נוסף].

ב. נתעברה כמה עוברים בכרס אחד, והפילה זה אחר זה, כל אחד בתוך מלאת לקודמו.

מי שנתעברה כמה עוברים בכרס אחד, אפילו היו כולם זכרים, אם הפילה אחד מהם לאחר ארבעים יום של יצירת הוולד, ונתחייבה בסדר טהרת לידה, ונשתהו האחרים בכרסה, וחזרה והפילה את השני בתוך ימי טוהר של ראשון, שעדיין לא נתחייבה בקרבן לידה של ראשון, כשתטהר מלידה שניה, דיה בקרבן אחד, להיטהר מטומאתה, ואינה צריכה להביא קרבן לכל לידה בפני עצמה.

[ולדעת חכמים, כן הדין אף אם יחזור הדבר כמה פעמים, לעולם תביא קרבן אחד על לידה אחרונה. אולם לדעת רבי יהודה, כל לידה שאחר מלאות לראשונה, מתחייבת בקרבן, ולכן על השלישית תביא קרבן נוסף].

דף י'

כיצד מונים ימי טומאה וטהרה

הנכנסים זה לתוך זה [כדעת רבי יהודה]

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, כשאשה יולדת שני וולדות, וולד שני בתוך ימי לידה של וולד ראשון, אין המניין הראשון בטל, אלא מסיימת למנות את כל ימי לידה של ראשון אף אחר לידת השני, ואין לידת השני מבטלת את המניין של הוולד הראשון. ומכל מקום, דין פשוט הוא, שגם ללידת השני היא מונה ימי לידה.

ונסתפקו בגמרא, **האם לעולם מונה לכל אחד ימי טומאה וטהרה בפני עצמו**, וכגון, אם ילדה שתי נקיבות, לעולם יהיו כל ימי לידה של שתיהן מאה וששים יום, ולא יהיו ימים העולים יחד לזו ולזו, שבלידת הוולד השני, לאחר ארבעים ימי טהרה של וולד ראשון, תמנה לוולד שני ארבעה עשר יום של טומאה, והם עולים רק לו, ולאחר מכן תשלים ימי טהרה של וולד ראשון לבד, ואחר כך תמנה ימי טהרה של שני.

כך:

ולד ראשון	ימי טומאה	ימי טהרה עד לידת השני	השלמת ימי טהרה
14 – 1	40 – 1	66 – 41	
מניין הימים הכללי	14 – 1	55 – 68	95 – 160
ולד שני		ימי טומאה	ימי טהרה
		14 – 1	66 – 1

או שלעולם מונים לכל וולד, משעת לידתו שלו ימי טומאה וטהרה שלו, ואפילו נפלו ימים אלו בימי טומאה וטהרה של חבירו, ונמצא שמיום לידת השני, עד גמר ימי טהרה של ראשון, הימים הללו נמנים לזה ולזה. כך:

ולד ראשון	ימי טומאה	ימי טהרה עד לידת השני	ימי טהרה המובלעים בימי טומאה של שני	השלמת ימי טהרה
14 – 1	40 – 1	41 – 54	55 – 66	
מניין הימים הכללי	14 – 1	54 – 15	68 – 55	81 – 134
ולד שני		ימי טומאה	ימי טהרה החופפים ימי טהרה של ראשון	השלמת ימי טהרה
		14 – 1	12 – 1	66 – 13

ומבואר בגמרא, שהאופן הראשון נחשב קל, כי בו נמשכים ימי טהרה שלה זמן רב יותר, ואם כן, בזה נסתפקו, שכן יתכן, שאף שאמר רבי יהודה שיש למנות לכל לידה ימי טהרה, אין זה אלא להחמיר, שאם תלד וולד שלישי אחר מלאות של ראשון, תביא עבורו קרבן בפני עצמו, משום שתמו ימי לידה של ראשון ואין האחרון מצטרף עמו, אבל להקל, אין למנות כל לידה בפני עצמה בנפרד, להאריך ימי טהרה שלה.

ומסקנת הגמרא, שדעת רבי יהודה, כמו האופן השני, [ושתי ראיות לדבר כמו שיתבאר בסוף העניין].

שוחטים וזורקים על היולדת ביום

ארבעים לזכר וביום שמונים לנקבה

מבואר בברייתא, שהיולדת, ביום ארבעים לזכר וביום שמונים לנקבה, אף כשהיא אסורה לאכול קדשים ביום מאחר שבערב תהא מותרת, אם חל אותו יום בערב פסח שהוא יום הקרבת הפסח שוחטים עליה את הפסח ותהא מותרת לאכול ממנו בערב.

ונאמרו בגמרא כמה ביאורים לברייתא זו.

א. מדובר ביולדת תאומים וכדעת רבי יהודה.

לדברי רב חסדא, הברייתא מדברת במי שילדה

וולד גמור.

אבל אינה מדברת ביולדת וולד אחד, שכן היולדת וולד אחד, לדברי הכל לא תוכל לאכול קדשים בלילה של מוצאי יום ארבעים לזכר, או במוצאי יום שמונים לנקבה, כי יש לה להביא קרבנה למחרת, ביום ארבעים ואחד לזכר, או ביום שמונים ואחד לנקבה, ועד למחר, אחר הבאת קרבנה, היא אסורה לאכול בקדשים.

אלא הברייתא מדברת במי שילדה שני תאומים, יום אחרי יום, ונמצא שיום ארבעים ללידת השני, הוא יום ארבעים ואחד ללידת הראשון, והברייתא היא כדעת רבי יהודה, האומר, שאין מונים ימי לידה אלא לוולד הראשון, ולכן, ביום ארבעים ללידת השני, מאחר שהוא יום ארבעים ואחד ללידת הראשון, יכולה להביא בו קרבן לידה, ומלמדת הברייתא, שאם חל הפסח באותו יום, יקריבו עבודה את הפסח אף אם לא הביאה עדיין קרבן לידה, כי תביא אותו אחר הקרבת הפסח, ותוכל לאכול את הפסח בערב.

ומכאן למדנו, שלדברי רב חסדא, דעת רבי יהודה, שכשאשה יולדת שני וולדות, וולד שני בתוך ימי לידה של וולד ראשון, אף לעניין טומאה וטהרה אין מונים ימי לידה אלא לוולד ראשון.

ב. מדובר בפסח הבא בטומאה.

שוב אמרו, שהברייתא מדברת ביולדת אף וולד אחד גמור, שכך הוא דינה, תחילה מונה ימי טומאה, ולאחר מכן טובלת, [ומותרת במעשר שני], ומונה ימי טהרה, וכל אותם ימים היא נקראת טבול יום, [האסורה בתרומה], שאין לה הערב שמש לטבילתה, אלא בסוף ימי טהרה, ומשהעריב שמש בסוף ימי טהרה, [היא מותרת בתרומה אבל], אסורה לאכול קדשים עד שתביא קרבנה, כי מחוסר כיפורים אסור בקדשים.

ודין הברייתא אמור בפסח הבא בטומאה, שלדעת התנא של הברייתא, פסח הבא בטומאה, אף שאין אוכלים ממנו אלא טמאי מת, ולא זבים ונידות ויולדות, ובכלל זה, גם טבולי יום שלהם, מכל מקום, אם טבלו והעריב שמשם, אף שעודם מחוסרי כיפורים אינם אסורים בפסח הבא בטומאה, ולכן יולדת, ביום ארבעים לזכר, וביום שמונים לנקבה, מאחר שבלידה שוב לא תהא טבולת יום, אלא רק מחוסרת כיפורים, תהא מותרת לאכול פסח הבא בטומאה, ולכן, מאחר שבערב תהא מותרת לאכול בו, שוחטים אותו עליה מבעוד יום, אף שביום, עודה טבולת יום, האסורה בפסח הבא בטומאה.

ולפי הביאור הזה, אין מכאן ראיה מה דעת רבי יהודה, לעניין ימי לידה של שני וולדות הנכנסים זה לתוך זה.

ומכל מקום, רבא אינו מסכים לביאור הזה, כי לדעתו, גם מחוסר כיפורים של טומאת זב ויולדת אסור לאכול בפסח הבא בטומאה.

ג. מדובר במפלת ביובש, ביום ארבעים או שמונים ליצירת הוולד.

לדברי רבא, אין הברייתא מדברת במפלת וולד גמור, אלא במפלת וולד שלא נגמרה יצירתו, [שעוד לא תמו ארבעים יום ליצירת הזכר, ושמונים יום ליצירת הנקיבה, וכדעת רבי ישמעאל, שיצירת זכר ארבעים יום, ויצירת נקיבה שמונים יום], ומאחר שלא נגמרה יצירתו, אין אמו טמאה לידה, ולכן שוחטים עליה הפסח.

ואמנם, אם היה יוצא ממנה דם עם הוולד, היתה טמאה ממה נפשך, כי אם אינה טמאה לידה, כי אין כאן וולד, תהא טמאה נידה מחמת הדם, ורק כשהיתה לידה יבשה, שיצא העובר בלא דם, שוחטים עליה הפסח, וזהו חידוש הברייתא, שיתכן שתהא לידה יבשה בלא דם.

[=אפשר לפתיחת הקבר (=רחם) בלא דם].

וגם לפי הביאור הזה, אין מכאן ראיה מה דעת רבי יהודה, לעניין ימי לידה של שני וולדות הנכנסים זה לתוך זה.

"וְשָׁשִׁים יוֹם" כולם רצופים

מבואר בברייתא, שכשאמרה תורה בעניין ימי טהרה של לידת נקיבה, "וְשָׁשִׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים יָשֵׁב עַל דְּמֵי טְהָרָה", הכוונה לששים יום רצופים, ולא לששים יום מפוזרים, [שיש להקיש את הכתוב "וְשָׁשִׁים", לכתוב "יום", ללמד, שכשם שיום כולו רצוף, כך הששים כולם רצופים].

ונאמרו בגמרא שני ביאורים לברייתא זו.

א. כדעת רבי יהודה.

מתחילה אמרו, שעל כרחך, ברייתא זו היא כדעת רבי יהודה, ולא כדעת חכמים, שכן לדעת חכמים, אין צורך ללמד על כך שיהיו כל הימים של טהרה רצופים, כי אין אפשרות שלא יהיו רצופים, שכן אם לא ילדה וולד אחר בתוך ימי טהרה אלו, אין דבר שיפסיק אותם, ואם כן ילדה וולד אחר בתוך ימי טהרה אלו, בלידת הוולד השני, נפסק המניין ראשון, ואין לו המשך, ואם כן אין כאן ימי טהרה מפוזרים.

אבל לדעת רבי יהודה, האומר, שימי טהרה של וולד ראשון אינם בטלים, יש צורך ללמד על כך שיהיו רצופים, כי היה מקום לומר, שבהגיע ימי טומאה של וולד שני, לא ימנו ימים אלו לראשון, ורק אחר גמר ימי טומאה של שני,

יחזרו למנות ימי טהרה של ראשון [כאופן א' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה], ולפיכך לימדה תורה, שיש למנות את כל הששים יום יחד, וימי טומאה של שני עולים גם לימי טהרה של ראשון, [כאופן ב' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה].

ולפי הביאור הזה, נפשט הספק לעיל, ונתבאר, שלדעת רבי יהודה, ימי טומאה וטהרה של וולד שני, עולים גם לימי טהרה של וולד ראשון.

ב. כדעת חכמים.

שוב אמרו, שיש אופן, שבו מודים חכמים, שהיולדת וולד שני אחר וולד ראשון, לא בטל מניין ימי לידה של וולד ראשון.

והוא, כשהיתה מעוברת תאומים, ותחילה ילדה נקבה, וקודם שעברו ארבעים יום ילדה זכר, שבזה, מאחר שימי לידה של זכר תמים קודם שיעברו שמונים יום הראויים לימי לידת הנקבה, מודים חכמים, שבלידת הזכר לא בטלו ימי לידה של נקבה, ולא יסתיימו ימי טהרה שלה בסוף ארבעים יום ללידת הזכר, אלא ימשכו עד סוף שמונים יום מלידת הנקבה.

ולעניין זה למדה תורה שכל ימי טהרה של הנקבה רצופים הם שהיה מקום לומר, שבהגיע ימי טומאה של הזכר, לא ימנו ימים אלו לנקבה, ורק אחר גמר ימי טומאה של הזכר, יחזרו למנות ימי טהרה של הנקבה, [כעין אופן א' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה], ולפיכך לימדה תורה, שיש למנות את כל הששים יום יחד, וימי טומאה של הזכר עולים גם לימי טהרה של הנקבה, [כאופן ב' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה], ובסוף שמונים יום ללידת הנקבה הראשונה תמו ימי טהרתה.

שתי ראיות שדעת רבי יהודה למנות

ימי לידה של שני עם ימי לידה של ראשון

א. [דברי אביי] מדרשת הכתוב "וּשְׁלֹשִׁים יוֹם".

מבואר בברייתא, שכשאמרה תורה בעניין ימי טהרה של לידת זכר, "וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים יִתְּשֵׁב בְּדָמֵי טְהָרָה", הכוונה לשלושים יום רצופים, ולא לשלושים יום מפוזרים, [שיש להקיש את הכתוב "וּשְׁלֹשִׁים", לכתוב "יום", ללמד, שכשם שיום כולו רצוף, כך השלושים כולם רצופים].

ועל כרחך, ברייתא זו היא כדעת רבי יהודה, ולא כדעת חכמים, שכן לדעת חכמים, אין צורך ללמד על כך שיהיו כל השלושים ימים של טהרה רצופים, כי אין אפשרות שלא יהיו רצופים, שכן אם לא ילדה וולד אחר בתוך ימי טהרה אלו, אין דבר שיפסיק אותם, ואם כן ילדה וולד אחר בתוך ימי טהרה אלו, בלידת הוולד השני, נפסק המניין ראשון, ואין לו המשך, ואם כן אין כאן ימי טהרה מפוזרים.

אבל לדעת רבי יהודה, האומר, שימי טהרה של וולד ראשון אינם בטלים, יש צורך ללמד על כך שיהיו רצופים, כי היה מקום לומר, שבהגיע ימי טומאה של וולד שני, לא ימנו ימים אלו לראשון, ורק אחר גמר ימי טומאה של שני, יחזרו למנות ימי טהרה של ראשון, [כאופן א' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה], ולפיכך לימדה תורה, שיש למנות את כל השלושים יום יחד, וימי טומאה של שני עולים גם לימי טהרה של ראשון, [כאופן ב' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה].

ואם כן, נפשט הספק לעיל, ונתבאר, שלדעת רבי יהודה, ימי טומאה וטהרה של וולד שני, עולים גם לימי טהרה של וולד ראשון.

ב. [דברי רב אשי] מדרשת הכתוב "וּשְׁשֶׁת יָמִים".

מבואר בברייתא, שכשאמרה תורה בעניין ימי טהרה של לידת נקבה, "וּשְׁשֶׁת יוֹם וּשְׁשֶׁת יָמִים יִתְּשֵׁב עַל דָּמֵי טְהָרָה", הכוונה לששה ימים רצופים, ולא לששה יום מפוזרים, [שיש להקיש את הכתוב "וּשְׁשֶׁת יָמִים", לכתוב "וּשְׁשֶׁת יוֹם", ללמד, שכשם שששים כולם רצופים, כך הששה כולם רצופים].

ועל כרחך, ברייתא זו היא כדעת רבי יהודה, ולא כדעת חכמים, שכן לדעת חכמים, אין צורך ללמד על כך שיהיו כל הששה ימים של טהרה רצופים, כי אין אפשרות שלא יהיו רצופים, שכן אם לא ילדה וולד אחר בתוך ימי טהרה אלו, אין דבר שיפסיק אותם, ואם כן ילדה וולד אחר בתוך ימי טהרה אלו, בלידת הוולד השני, נפסק המניין ראשון, ואין לו המשך, ואם כן אין כאן ימי טהרה מפוזרים.

אבל לדעת רבי יהודה, האומר, שימי טהרה של וולד ראשון אינם בטלים, יש צורך ללמד על כך שיהיו רצופים, כי היה מקום לומר, שבהגיע ימי טומאה של וולד שני, לא ימנו ימים אלו לראשון, ורק אחר גמר ימי טומאה של שני, יחזרו למנות ימי טהרה של ראשון, [כאופן א' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה], ולפיכך לימדה תורה, שיש למנות את כל הששה ימים יחד, וימי טומאה של שני עולים גם לימי טהרה של ראשון, [כאופן ב' בספק המבואר לעיל בתחילת דף זה].

ואם כן, נפשט הספק לעיל, ונתבאר, שלדעת רבי יהודה, ימי טומאה וטהרה של וולד שני, עולים גם לימי טהרה של וולד ראשון.

חמישה מביאים קרבן עולה ויורד

יש דברים המחייבים להביא קרבן, אבל אינם מחייבים את כל המחויבים קרבן קבוע בשווה, אלא עשיר מביא קרבן גדול, ועני מביא קרבן קטן, ולכן קרבנם נקרא קרבן עולה ויורד, שעולה הוא לעשיר, ויורד הוא לעני. ואלו הם.

א-ב-ג. שבועת העדות. טומאת מקדש וקדשיו.

שבועת ביטוי.

(א) מי שהיה יודע לחבירו עדות, ונשבע לו בשקר שאינו יודע לו עדות [=שבועת העדות]. (ב) וכן טמא שבשוגג נכנס למקדש או אכל קדשים [=מקדש וקדשיו]. (ג) וכן מי שנשבע לעשות איזה דבר או שלא לעשותו, ועבר על שבועתו [=שבועת ביטוי].

שלושה אלו מביאים קרבן עולה ויורד על חטאם, ושווים הם בכך, שדין שלושתם אמור בפרשה אחת בספר ויקרא, הפותחת בכתובים הללו, "וּנְפֹשׁ כִּי תִחַטָּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֲלֹהִים וְהוּא עַד אִם רָאָה אִם יָדַע אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ [=שבועת העדות]. או נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דְּבַר טָמֵא או בְּנִבְלַת חַיָּה טָמְאָה או בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמְאָה או בְּנִבְלַת שָׂרָץ טָמֵא וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאִשָּׁם. או כִּי יִגַּע בְּטָמְאֵת אָדָם לְכָל טָמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם [=מקדש וקדשיו]. או נִפְשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבִטָּא בְּשִׁפְתַיִם לְהִרְע או לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע [=שבועת ביטוי] וְאִשָּׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים:"

[א] עשיר מביא כשבה או שעירה לחטאת, שנאמר, "וְהִזְיָה כִּי יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים וְהִתְנַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ לְה' עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן הַצֹּאן כְּשִׁבְיָה או שְׁעִירַת עִזִּים לְחֲטָאת וְכֹפֵר עָלָיו הִכְהֵן מִחֲטָאתוֹ".

[ב] עני שאין ידו משגת להביא כשבה או שעירה, מביא שתי תורים או שני בני יונה, אחת לחטאת ואחד לעולה, שנאמר, "וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דֵּי שָׂה וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תִרִים או שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה לְה' אֶחָד לְחֲטָאת וְאֶחָד לְעֹלָה. וְהִבִּיא אִתָּם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לְחֲטָאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רִאשׁוֹ מִמוּל עֶרְפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל. וְהִזָּה מִדָּם הַחֲטָאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמְצָה אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הוּא. וְאֶת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפֵּט וְכֹפֵר עָלָיו הִכְהֵן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ".

[ג] ודל שבדלים, שאין ידו משגת לקנות שתי תורים או שני בני יונה, מביא מנחה עשירית האיפה, שנאמר, "וְאִם לֹא תִשָּׂיג יָדוֹ לְשְׁתֵּי תִרִים או לְשְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירַת הָאִפָּה סֹלֶת לְחֲטָאת לֹא יִשִּׂים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבִנָּה כִּי חֲטָאת הִיא. וְהִבִּיאָה אֶל הַכֹּהֵן וְקִמֵץ הִכְהֵן מִמֶּנָּה מְלֹא קִמְצוֹ אֶת אֲזִקְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עַל אֲשֵׁי ה' חֲטָאת הוּא. וְכֹפֵר עָלָיו הִכְהֵן עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא מֵאַחַת מֵאלֹהִים וְנִסְלַח לוֹ וְהִיָּתָה לְכֹהֵן כַּמִּנְחָה".

	עשיר	עני	דל שבדלים
חטאת	כשבה או שעירה	תור או בן יונה	מנחה עשירית האיפה
עולה	-	תור או בן יונה	-

ד. יולדת.

היולדת לאחר מלאות ימי טהרתה מביאה קרבן עולה ויורד. באופן הבא:

[א] עשירה מביאה כבש בן שנה לעולה, ובן יונה או תור לחטאת, שנאמר, "וּבְמִלַּאת יְמֵי טְהַרָּהּ לְבֶן או לְבַת תִּבְיָא כֶּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה או תֹר לְחֲטָאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן. וְהִקְרִיבוּ לְפָנָי ה' וְכֹפֵר עָלֶיהָ וְטַהַרָּהּ מִמֶּקֶר דָּמִיָּה זֹאת תֹּזֶרֶת הַיּוֹלֶדֶת לְזָכָר או לְנִקְבָּה".

[ב] ועניה, שאין ידה משגת להביא כבש, מביאה שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת, שנאמר, "וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָה דֵּי שָׂה וְלִקְחָה שְׁתֵּי תִרִים או שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֲטָאת וְכֹפֵר עָלֶיהָ הִכְהֵן וְטַהַרָּה".

	עשיר	עני	
עולה	כבש	תור או בן יונה	
חטאת	בן יונה או תור	תור או בן יונה	

ה. מצורע.

המצורע, ביום שמיני לטהרתו, מביא קרבן עולה ויורד באופן הבא:

[א] עשיר מביא כבש לאשם כבשה לחטאת וכבש לעולה, שנאמר, "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כֶּבֶשִׂים תְּמִימִים [אחד לאשם ואחד לעולה] וְכִבְשָׂה אַחַת בֵּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה [לחטאת]...".

[ב] ועני, שאין ידו משגת להביא שני כבשים וכבשה, יביא כבש אחד לחטאת ואחד לעולה, שנאמר, "וְאִם דָּל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁגָּת וְלִקַּח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם לְתִנוּפָה לְכֹפֵר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בְּשָׁמֶן לְמִנְחָה וְלֶג שָׁמֶן. וּשְׁתֵּי תִרִים או שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשָּׂיג יָדוֹ וְהִזָּה אֶחָד חֲטָאת וְהִאָּחַד עֹלָה".

	עשיר	עני	
אשם	כבש	כבש	
חטאת	כבשה	תור או בן יונה	
עולה	כבש	תור או בן יונה	

שיעור שווי כמה קרבנות

א. איל.

בעניין אשם מעילות נאמר, "אֵיל תְּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכָּד כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ לְאִשָּׁם", ומכאן שהאיל שוויו לכל הפחות **שני סלעים**

ב. כבש.

הכבש האמור בתורה, הוא בן שנה, כמו שנאמר "כִּבְשׁ בֶּן שָׁנָתוֹ", ואם כן, האיל האמור בתורה הוא לכל הפחות בן שתי שנים, ומתוך כך שהאיל שהוא בן שתי שנים, שווה שני סלעים, יש ללמוד, שהכבש שהוא בן שנה אחת, שוויו לכל הפחות **סלע אחד**.

ג. קן [=שתי תורים או שני בני יונה].

הקן האמור בעניין קרבנות העוף, שוויו לכל הפחות **רבע דינר**, כמו ששנינו בדף ח', ועמדו קינים ביום ההוא ברבעתים. [ואם כן, כל גוזל הוא שמינית דינר].

ד. עשירית האיפה.

בברייתא מבואר, שעשירית האיפה האמורה בקרבנות, שווה לכל הפחות **פרוטה**.

- מתחילה אמרו, שדבר זה למד באופן הבא, שכן מבואר לעניין קרבן עולה ויורד [הראשון], שעשיר מביא כבשה או שעירה השווים סלע, ועני מביא קן השווה רבע דינר, כלומר העני מביא 1/16 מהעשיר, [שהסלע ארבעה דינרים], ואם כן, מסתבר, שכמו כן דל שבדלים המביא עשירית האיפה, מביא 1/16 מהעני, ואם כן עשירית האיפה היא 1/16 מרבע דינר. אלא שלפי החשבון הזה, עשירית האיפה שווה שלוש פרוטות, [שכן הדינר הוא 192 פרוטות, ואם כן, רובע דינר הם 48 פרוטות ו-1/16 מהם עולה 3 פרוטות].

- שוב אמרו, שדבר זה למד מקרבן עולה ויורד האמור ביולדת, שעשירה מביאה לעולה כבש השווה סלע [=ארבע דינרים], ועניה מביאה לעולה גוזל אחד השווה שמינית דינר, כלומר עניה מביאה לעולה 1/32 מעשירה, שהם 24 פרוטות, ומאחר שכבר למדנו מקרבן עולה ויורד [הראשון], שדלי דלות הם 1/16 מקרבן עני, ואם כן עשירית האיפה הוא 1/16 של גוזל אחד, ומאחר שגוזל אחד הוא 24 פרוטות יהא 1/16 ממנו 1.5 פרוטה. ואם כן שוב אין החשבון עולה לפרוטה אחת.

- שוב אמרו, שדבר זה למד מקרבן עולה ויורד האמור ביולדת, שעשירה מביאה לעולה כבש השווה סלע [=ארבע דינרים], ועניה מביאה לעולה גוזל אחד השווה שמינית דינר, כלומר עניה מביאה לעולה 1/32 מעשירה, שהם 24 פרוטות, ומכאן יש לך ללמוד, שאם היה בה דלי דלות, היו 1/32 מ-24 פרוטות, שזה ¾ של פרוטה. אלא מאחר שאין ראוי להביא פחות מפרוטה, יש להביא לכל הפחות בפרוטה.

[ויקרא י"ט כ"ב] וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשְׁהוֹ שְׁכַבְתָּ זָרַע וְהוּא שְׁפָחָה נְחָרְפֵת לְאִישׁ וְהִפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נָתַן לָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוֹמְתוּ כִּי לֹא חֲפָשָׁה. וְהָבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לְה' אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשֶׁם. וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשֶׁם לִפְנֵי ה' עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא.

דברים ששפחה חרופה**חלוקה משאר כל העריות**

א. כל העריות [אם בא עליהם בשוגג] מתכפר בחטאת, ושפחה חרופה [אם בא עליה] מתכפר באשם.

ב. כל העריות [אם בא עליהם בשוגג] מתכפר בקרבן נקבה [=כשבה או שעירה], ושפחה חרופה [אם בא עליה] מתכפר בקרבן זכר, [=איל].

ג. כל העריות האיש והאשה עונשם שווה, [בשוגג מביאים חטאת, ובמזיד לוקים או נהרגים], ושפחה חרופה, הבא עליה מביא קרבן, והיא לוקה. [כפי שיתבאר בעזה"י בדף י"א].

ד. כל העריות המערה דינו כגומר ביאה [כמבואר במסכת יבמות], ובשפחה חרפה אינו חייב אלא על גמר ביאה, שנאמר בה, "כִּי יִשְׁכַּב ... שְׁכַבְתָּ זָרַע".

ה. כל העריות, אם בא כמה ביאות, חייב על כל אחת ואחת, ושפחה חרופה, אפילו בא עליה כמה פעמים, אינו חייב אלא פעם אחת, [כפי שנתבאר לעיל בדף ט'].

דף י"א

ו. כל העריות יש בהן חילוק בין שוגג למזיד,

[שעל השוגג מביא קרבן, ועל המזיד לוקה או מת], ושפחה חרופה שוגג ומזיד שווים בה.